

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 8.00 KN

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

18. 10. 2002. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIV • ЦЕНА 50 ДИНАРА • БРОЈ 2645

СВЕ
ТЕ
АЈКУЛЕ

СТРИП

ТИНТИН

У ЕПИЗОДИ

ЗЕМЉА
КАО ГРУДВА СНЕГА

4.50

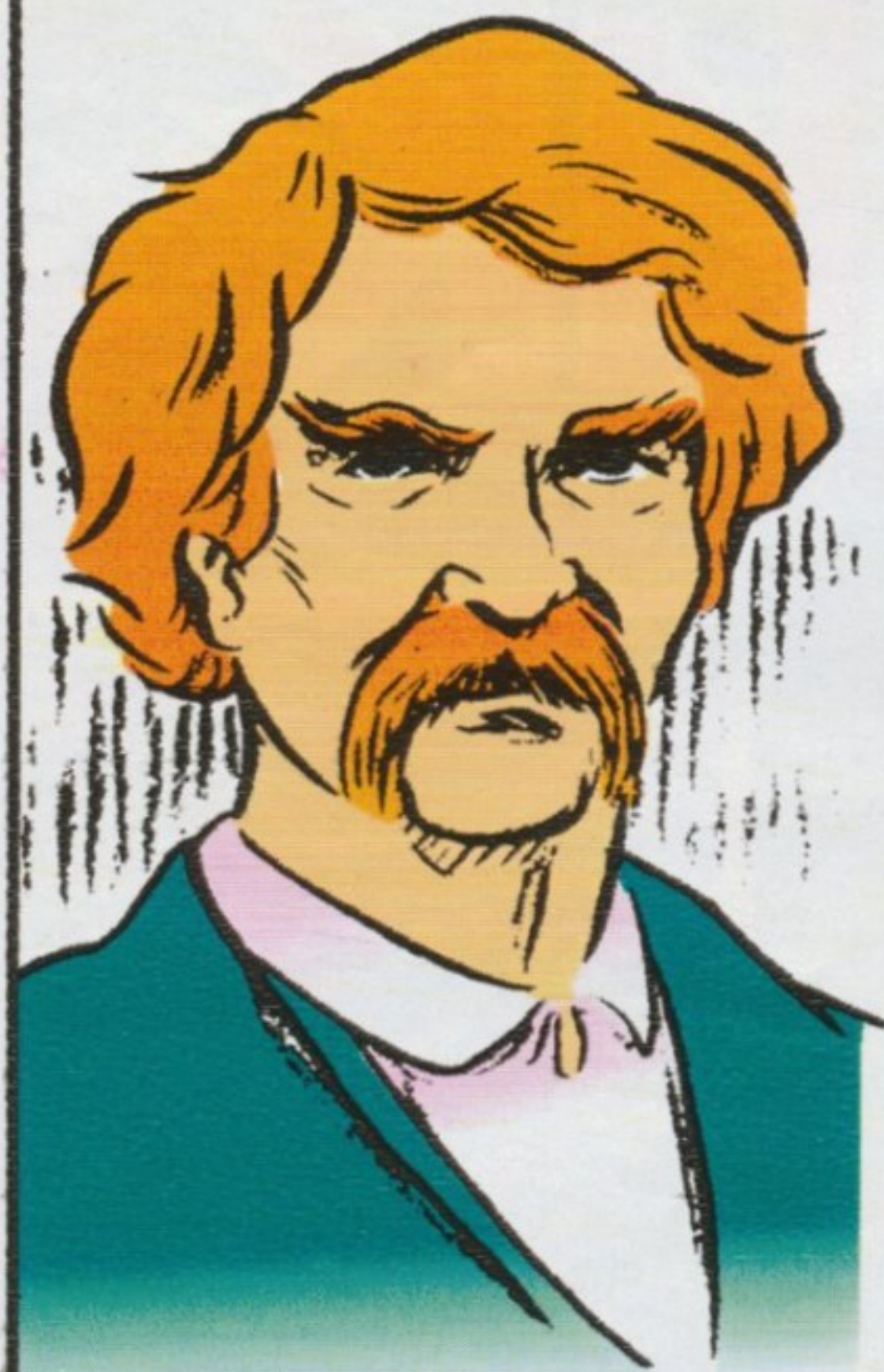

МАТЕМАТИКА
ЈЕ У МОДИ

ТРГОВЦИ РОБЉЕМ

За све
од
7 до 107

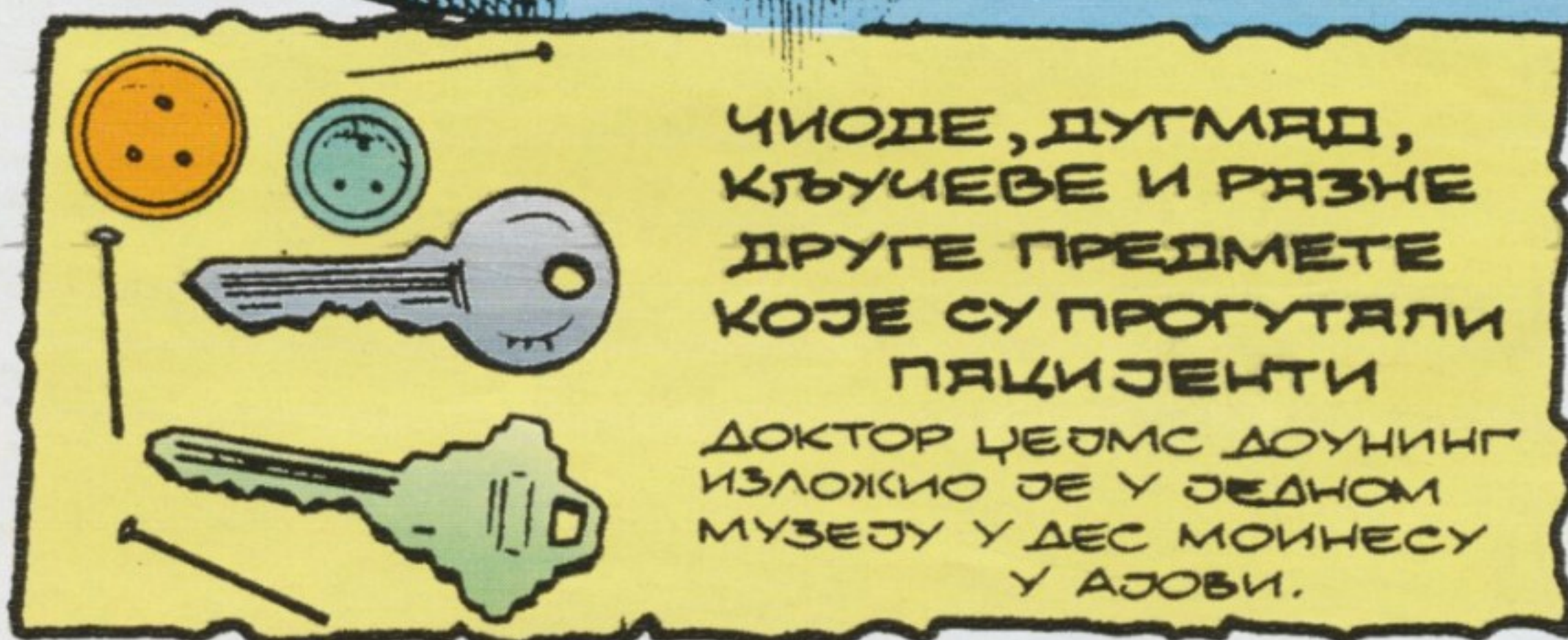

Самјуел Клеменс

ПРАВО ЈЕ ИМЕ АМЕРИЧКОГ ПИСЦА МАРКА ТВЕНА.

У ГРАНД КАЊОНУ
ПАДНЕ ВИШЕ СНЕГА НЕГО У МИНЕАПОЛИСУ,
ДРЖАВА МИНЕСОТА.

ЧИОДЕ, ДУГМЈАД,
КЉУЧЕВЕ И РАЗНЕ
ДРУГЕ ПРЕДМЕТЕ
КОЈЕ СУ ПРОГУТАЛИ
ПАЦИЈЕНТИ

ДОКТОР ЏЕЈМС ДОУНИНГ
ИЗЛОЖИО ЈЕ У ЈЕДНОМ
МУЗЕЈУ У ДЕС МОИНСУ
У АЈОВИ.

●●● према недавним испитивањима, ајкуле су најздравије животиње на планети – није познато да је иједна оболела од било које познате болести, укључујући и рак■

●●● западни удар ваздушних струја изнад Америке толико је јак да авиони који лете са источне обале ка западној путују сат времена дуже од летелица које иду у супротном смеру■

●●● први туш за бојење трепавица који не квари ни сузе, ни киша, ни зној појавио се 1939. године. Пронашла га је Хелена Рубинштајн■

●●● године 1717. у Бечу је, на Дунаву, отворено прво купалиште под ведрим небом у Европи. На Беч су се убрзо угледали и други градови. Још дуго

после тога мушка и женска купалишта била су одвојена■

●●● колико се зна, прве наочаре биле су израђене 1285. године у Италији, а прва слика наочара потиче из 1352. године■

●●● извесне намирнице доприносе добром расположењу. То су хлеб, кромпир, воће, поврће и шећер. Угљени хидрати у њима подстичу стварање серотонина, материје која подиже расположење, а гуши бес. Супротно томе, беланчевине снижавају осећање задовољства■

●●● ове, 2002. године јесен нам је стигла 23. септембра тачно у 6 сати, 54 минута и 52 секунде. У том тренутку Сунце се налазило у сазвежђу Девике. Јесен ће трајати 89,85 дана (на јужној хемисфери јесен траје 92,8 дана), а завршиће се 22. децембра 2002. године у 2 сата и 14 минута иза поноћи по нашем времену■

●●● мајонез је изум Ришељеовог куvara. Након кардиналове победе над Енглеzима код луке Мајон 1756. године, кувар је припремио свечану вечеру од онога што је у том тренутку имао на располагању – маслиновог уља и јаја■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ПОДНАКНИ
ЗАБАВНИК

18.10.2002.

три

Зашто је математика у моди?

Филм „Блистави ум“ изазвао је ланчану реакцију. У њему глумац Расел Кроу, добитник Оскара за ову улогу, игра математичара и нобеловца за економију Џона Раша. Чињеница је, пишу светске новине, да никада као у овом тренутку математика није била толико у средишту свеопште пажње. Један од разлога сигурно је и Millennium Prize Problem (Награда за миленијумско решење проблема) коју даје бостонски милијардер Лендон Клеј. Будући да је заљубљен у бројке, он је наменио седам награда од по милион долара за решавање седам важних математичких проблема који већ деценијама чекају вештог математичара. Један од тих проблема, „Поенкареову претпоставку“ недавно је решио енглески математичар Мартин Данвуди.

Љубав према бројкама

Али, пре него што му је уручена награда, читава група научника, коју је пажљиво одабрао необични милијардер, морала је да провери и потврди да је проблем уистину решен.

А замислите ово: током Светског фудбалског првенства спроведено је истраживање о математичким способностима играча. Резултати кажу да су најбољи Јапанци и Корејци. Други су се забављали математиком и добили формулу по којој се рачуна колико вреди један сат времена у дану живота сваког од нас.

Страст за математиком данас је нешто сасвим ново. Томе је у великој мери допринела филмска индустрија. Од „Доброг Вила Хантинга“ (главна улога Мет Дејмон, добитник Оскара за сценарио заједно са Беном Афleckом) па надаље, с математиком и око ње створене су велике филмске звезде. Стјуарт Дикинсон из Студија „Волт Дизни“ каже да без математичара данас не може ни да се замисли компјутер-

четири

ско стварање дигиталних ликова за цртане филмове. Свој допринос дала је и Италија филмом „Смрт једног напуљског математичара“ Марија Мортонеа о научнику Ренату Качополију.

Осим кинематографије, и позориште се посветило бројкама. У Сједињеним Америчким Државама велики успех доживела је пред-

става „Доказ“ Дејвида Обурна који је добио Пулицерову награду за позоришни комад 2001. године и три награде „Тони“. Представа се игра и у Лондону, са Гвинет Палтроу у главној улози. Она игра срамежљиву жену, кћерку математичара, која је заправо творац једне револуционарне теорије.

За такозване олимпијаде

интелигенције вероватно сте чули, а то је само друго име за Међународни шампионат математичких игара који се одржава под покровитељством миланског Универзитета „Бокони“, као и за разна друга светска такмичења и олимпијаде у математици на којима су последњих деценија многи југословенски ђа-

ПОПУЛАРНИ
ЗАБАВНИК

18.10. 2002.

ВЕЖБАЊЕ ПАМЋЕЊА

Математика вам не лежи, чак вам је и одбојна?! Грешите! Јер, вежбање мозга помоћу бројки или било којим другим „математичким радњама“, чак и играма које имају везу с рачунањем, од велике је користи. Наиме, да не би остарио, мозгу је потребна вежба, баш као и другим деловима тела.

Памћење, кажу стручњаци, почиње да слаби већ после 20. године, иако ми то не примећујемо. Мале застоје у сећању склони смо да приписујемо стресу, а тек у познијим годи-

ци однели прве награде. Све је више књига о математици са насловима који привлаче: „Цепна математика“ (аутор А. Бутелшпахер), „Математика, курс за преживљавање“ (Берсани – Перез), „Како победити страх од математике“ (С. Тобиас), „Нула,

нама спремни смо да признамо да све чешће заборављамо.

Лек ипак постоји, а то је стално вежбање, са додатком исхране богате витаминима С и Е. Дакле, читајте књиге и часописе, гледајте филмове јер у томе никад не можете да претерате. Додајте томе и мало „техничке“ вежбе: на пример, како да неку тек прочитану реченицу искажете другим редом речи или на потпуно другачији начин. За вежбање памћења одлично је и играње карата, шаха, решавање укрштених речи, али под

прича о опасној идеји“ (Чарлс Сеифе), „Од нуле до бесконачног“ (Џон Бароу), а ту су и „О дуелима, шаху и дилемама: математичка теорија игара“ (Р. Лукети) и „Питагора се забавља: 77 математичких игара“ (Г. Коен). Кад прелистате ове

условом да се стално игра или пише нешто друго, да се не понављају исте радње.

Уколико сте надарени за фигуративне уметности, цртајте портрете особа које сте тек упознали или предмете у кући. Покушајте да их по сећању поново нацртате после десетак дана. Кад дођете на журку код пријатеља, искушајте своју памет покушавајући да погодите број присутних. А боље је да запамтите и шта треба да купите на пијаци и у бакалници, него да правите списак. Чак и уколико нешто заборавите да купите,

књиге, учине вам се узбуђиве као романи.

Познати италијански писац и филозоф Лучано де Крешенцо пише у својој књизи „Историја грчке филозофије“ да се у математику заљубио још као сасвим млад:

немојте се љутити, јер је поновна шетња до продавнице такође добра за здравље.

И коначно, још једна пријатна препорука, која нема никакве везе са вежбањем и математиком: изгледа да стално заљубљивање, у сваком животном добу, помаже „еластичност“ свести. И зато, не мислите о себи да сте безнадежан случај зато што су „сви мушкарци односно жене у вашем животу били промашај“. То што још нисте нашли оног или ону праву можда је права срећа, ако не због другог, а оно за ваш мозак■

„Тек сам напунио 19 година и уписао се на грађевински факултет кад сам као свог личног Сократа изабрао Рената Качополија, чувеног математичара из Напуља. Одлазио сам ујутру до

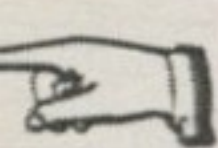
а Филм, позоришни комади, награде, књиге, игре, чак и једна формула за мерење вредности времена... „Досадна“ краљица наука однедавно се претворила у свеопшту страст. Тајна њене привлачности лежи у језику који сви разумеју, који шири хоризонте и прија вашем уму

СВЕ САМИ ПАМЕТЊАКОВИЋИ

Менса је латинска реч за астал, а данас нека врста „округлог стола“ око кога могу да седе само одабрани. Није реч о витезовима краља Артура, него мушкарцима и женама који имају такозвани „кофицијент интелигенције“ већи од 98 (на Кателовој скали од 148 поделака) и који то докажу на тесту који је осмислила Менса, удружење које у својим филијалама широм света окупља све саме паметњаковиће.

Данас огранци Менсе постоје у више од 100 земаља света, са око 100 хиљада чланова. Међу њима су пословни људи, службеници, лекари, глумци, новинари, радници, сељаци, домаћице, адвокати, учитељи, научници, војна лица... Најпознатија имена овог међународног удружења су, на пример, писац Исак Асимов, глумица Ђина Дејвис... Највиши коефицијент интелигенције, који је ушао и у „Гинисову књигу рекорда“ има Мерлин Вос Саван, новинар, иначе супруга Роберта Џервика, научника који је измислио вештачко срце■

његове куће да бих га отпратио до Универзитета... Он би говорио, идући на метар испред нас, а моји другови и ја смо га слушали. Тврдио је да, кад се размишља, не треба слушати срце него мозак. Нико није

могао ни да претпостави да ће се једног дана убити због неузвраћене љубави. И поред тог тужног догађаја, ја сам убеђен да се захваљујући математици може наслутити чак и постојање Бога" ■

На једној старој гравири: језуита Матео Ричи пре око 400 година предаје списе са еуклидовском математиком кинеском великодостојнику

АРХИМЕДЕС – БЕОГРАД

Када је реч о математици код нас, о њеним талентима и обожаваоцима, као и о томе дали се и на њих одразио талас „освежене“ популарности ове науке, логично је било да таква питања поставимо у Клубу младих математичара „Архимедес“ у Београду, у Дечанској улици број 6. Клуб је 1. октобра напунио 29 година постојања и најпознатије је и најугледније место на ком се математика учи зато што се воли а не зато што се мора, дакле – добровољно.

Сазнајемо да је професор Богољуб Маринковић најзаслужнији за развој и опстанак овог клуба будући да не прима државне и градске дотације. Он нас упућује на веб сајт www.arhimedes.co.yu, где пише све што је важно о историји „Архимедеса“ који је био и остао расадник младих математичких талената и стрпљиви подстрекач њиховог рада и напредовања. О томе сведоче на десетине освојених награда на домаћим и међународним такмичењима.

Упитана да ли се талас поновне популарности математике у свету осетио и код нас, професор Драгица Трешњак, сарадница „Архимедеса“, одговара:

- Тај талас сигурно ће стићи

и до нас. Наше поднебље пуно је људи талентованих за математику, али њих нема у толиком броју да би то било упадљиво. Да ли ће се код деце наслутити дар за математику или ће се љубав ка овој науци развијати радом, умногоме зависи и од родитеља који то осете и подржавају, па их доведу у Клуб младих математичара какав је „Архимедес“.

А да је Клуб добар и да је као узор послужио многим другим који су после настали, говори и податак да „Архимедес“ тренутно има 700 полазника на разним курсевима, од математичког забавишта до средњошколског узраста.

Клуб може да се похвали многим славним члановима као што су: Никола Миљковић (за две године завршио и математику и електротехнику), Мирјана Спасојевић (за две године дипломирала на Природно-математичком факултету), Милош Арсеновић (касније докторирао на Берклију), Младен Деспић, „оксфордски геније“, који је школовање наставио у Енглеској, па Ђорђе Милићевић, Марко Стошић, Јелена Спасојевић, Душан Ђукић, Никола Петровић, Владимир Лазичић, Душан Стојаковић, Татјана Симчевић и многи други ■

З. М.

У јесен 1999. године новине широм света објавиле су вест да би током експеримента који су се научници у то време спремали да изведу у једној лабораторији у Брукхејвну на Лонг Ајленду наомак Њујорка могла да се створи црна рупа која ће „прогутати“ читав свет.

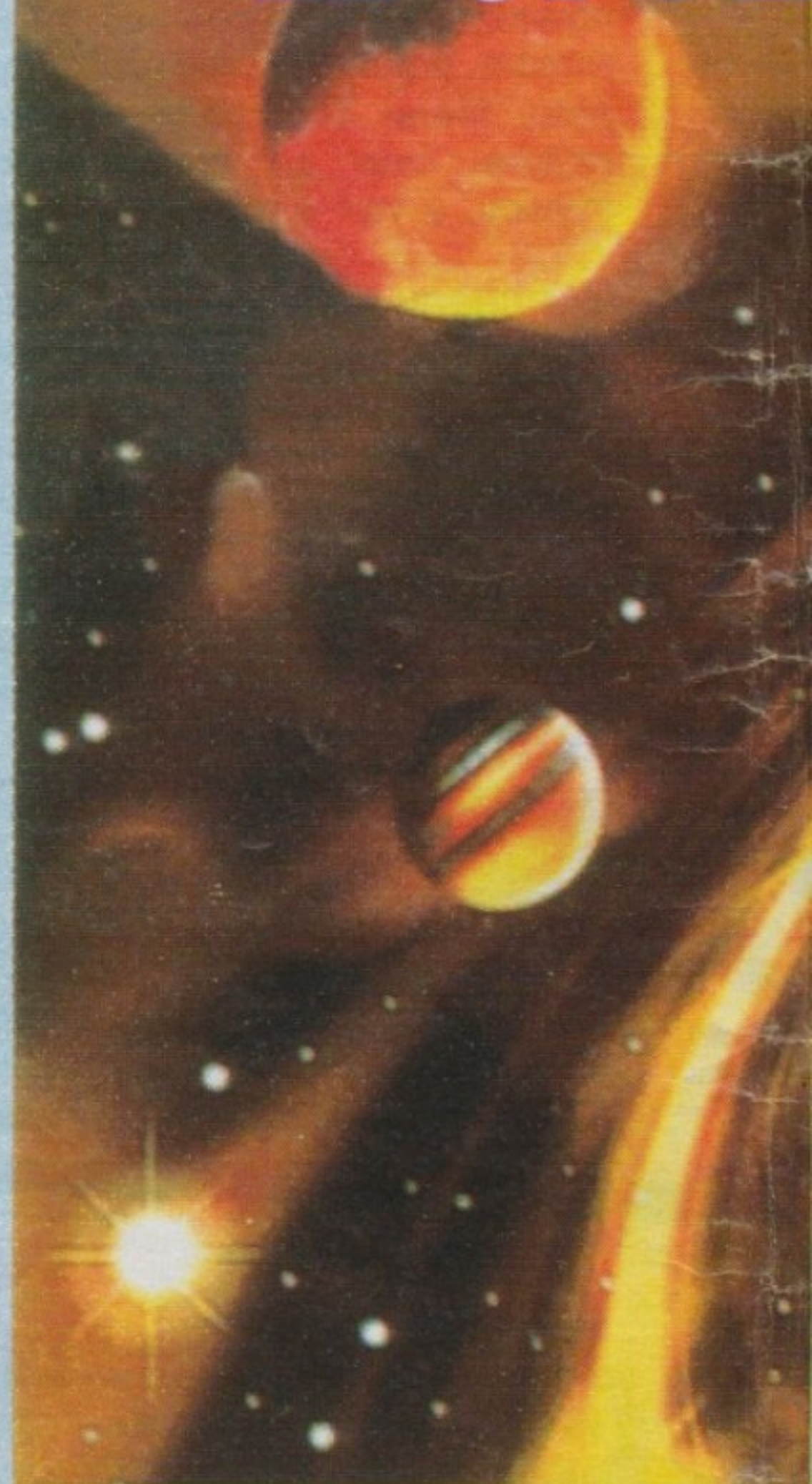
Колико да би узнемирење било веће, прича је потекла од озбиљних и угледних физичара, а не из редакције неког петпарачког листа.

Иначе, током експеримента око кога се подигла толика прашина физичари из Брукхејвна спремали су се да у атомском акцелератору убрзају кретање два снопа атомских језгара злата до брзине која би приликом њиховог судара произвела силу (пропорционално) једнаку оној која је изазвала Велики прасак, односно космичку праексплозију у којој је некада давно настала васиона.

Насупрот страховањима, теоретска могућност да се експеримент отме и начини минијатурну црну рупу довољно моћну да „усиса“ у себе планету на којој живимо није се остварила. Штавише, спорни експеримент изведен је без икаквих последица по Земљу, након додатних прорачуна који су показали да би за смак света била потребна енергија 10.000 милијарди пута већа од оне произведене у акцелератору у Брукхејвну ■

ШТА СЕ

... ЦРНОМ
ПРОГУТА

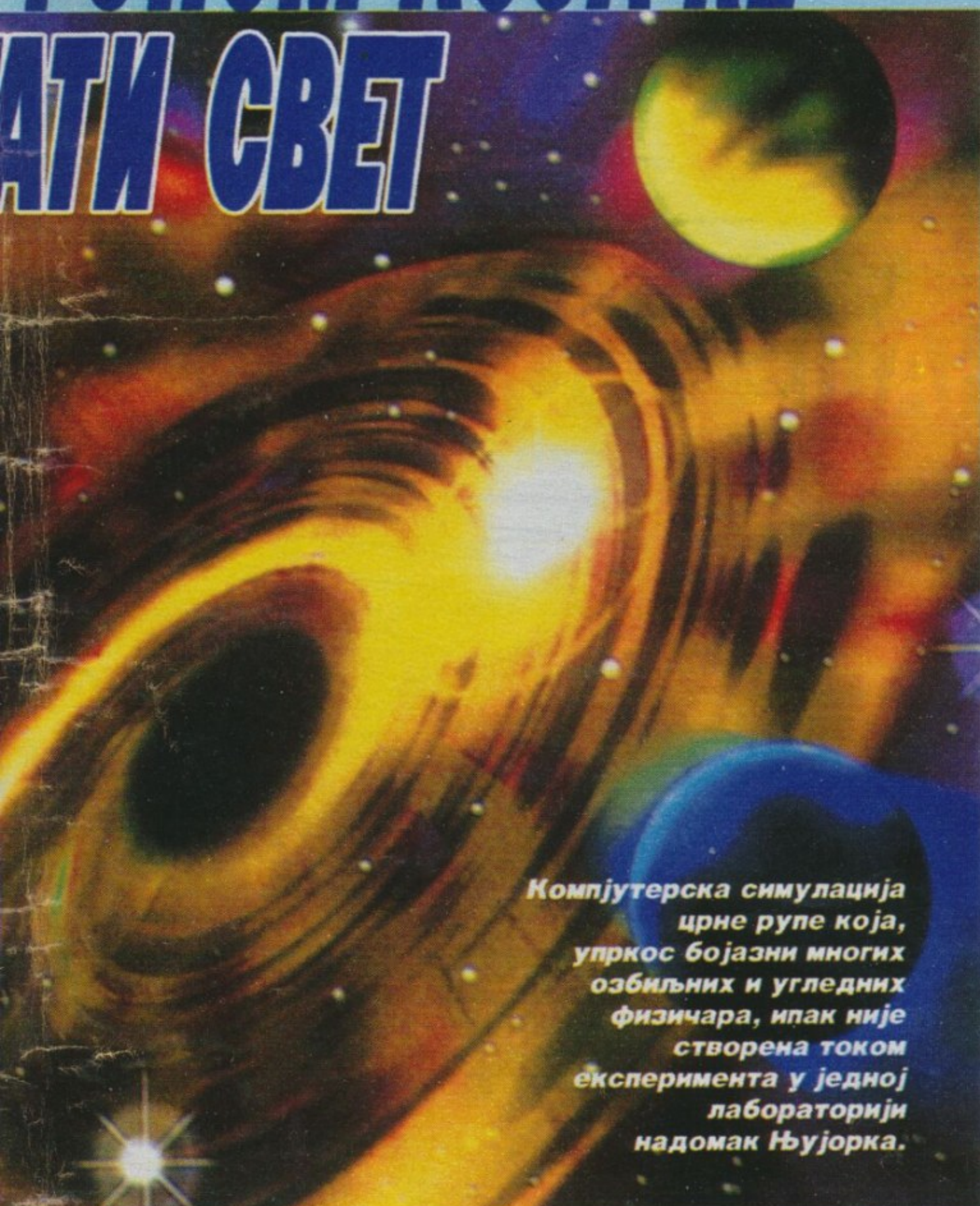

... ПАДОБРАНОМ ЗА

Е ДОГОДИЛО СА...

РУПОМ КОЈА ЋЕ ПАТИ СВЕТ

Компјутерска симулација
црне рупе која,
упркос бојазни многих
озбиљних и угледних
физичара, ипак није
створена током
експеримента у једној
лабораторији
наомак Њујорка.

АВИОНЕ

Епохално
откриће које
је заказало:
падобран за
лаке авионе
који се није
отворио
када је
загустело...

Пре неколико година стручне часописе за аеронаутику преплавили су огласи компаније „Сајрус“ из Сент Пола у америчкој држави Минесоти о падобрану за лаке авионе који у случају кvara или несреће омогућава – ако не баш меко и глатко – оно ипак безбедно принудно приземљење летелице која се нађе у опасности.

Уз додатни трошак од петнаестак хиљада евра по авиону, компанија из Минесоте је до априла 2001. године, прва на свету, изнела на тржиште 150 лаких – пластичних – серијски произведених авиона „сајрус SR20“ са уграђеним падобранима за спасавање. Штета што се у пракси испоставило да падобрани, заправо, ничему не служе.

Наиме, у марту ове 2002. године британски пилоти Пол Хелфин и Бен Дити нашли су се у незахвалном положају да буду први који ће у пракси проверити делотворност „SR20“ падобрана. На њихову несрећу, све се одиграло на надморској висини од хиљаду метара изнад Лексингтона у Уједињеном Краљевству. Када је постало јасно да им, након што су заказали кључни уређаји за управљање, нема спаса, Хелфин и Дити активирали су падобран за спасавање који се отворио тек пошто су, за длаку избегавши смрт, некако успели да принудно приземље авион на чврсто тло, и то само захваљујући претходном дугогодишњем летачком искуству.

Из седишта „Сајруса“ на невиђену бламажу одговорили су лаконским објашњењем да је заказивање њиховог падобрана изнад Лексингтона тек (несрећни) изузетак који само потврђује опште правило. А оно би, ваљда, морало да гласи: осим када закажу, „SR20“ падобрани задивљујуће су делотворни ■

М. И.

ВИСОКО, ВИШЕ, НАЈВИШЕ

КОЛИКО ШТА РАСТЕ?

0,76

милиметара годишње расте „Dioon edule“, врста мексичке палме којој је потребно 120 година да би досегла висину од свега 10 центиметара.

2,44

метра износила је донедавно просечна висина особа које пате од гигантизма, поремећаја који за последицу има

Радуан Чарбиб, највиши човек на свету - 2,35 метара

претеран раст. Случајеви претераног раста данас су све малобројнији захваљујући савременој медицини која је нашла лек за ову бољку.

10,7

метара износи дужина једне од највећих змија на свету, мрежастог питона. Питон није отрован, али зато стецањем моћног тела зна да удави и тигра.

11

метара у основи износи пречник циновске калифорнијске секвоје зване генерал Шерман, највећег дрвета на свету високог 83,8 метара.

18

пута: толико је, у просеку, одрастао човек тежи од новорођенчета које просечно тежи 3,4 килограма. Што се висине тиче, њу од рођења до пунолетства (опет у просеку) утростручујемо.

34

пута: за толико циновска маховина с дна Пацифика (врста алги, заправо) надмашује по висини људе... Не дао бог да се у то запетљате...

50

пута дуговечнија од људи јесте врста древног бора из Неваде (САД) чија је старост 1999. године процењена на 4765 година...

Младица бамбуса: 90 центиметара дневно

Плави кит: младунче дневно добије по 63 килограма

63

килограма дневно добија младунче плавог кита, највећег живог сисара на свету. Како би иначе бебица икада достигла просечних 150.000 килограма тежине одрасле јединке?

90

центиметара: толико за дан израсту младице најобичнијег бамбуса... Да би достигло ту висину, људском новорођенчету потребно је око две године.

100

година потребно је мекушцу Tindaria callistriformis да достигне пречник од осам милиметара: таман колико да стане на људски нокат...

30.000

пута: за толико, у просеку, одрасли кенгур увећа телесну тежину у поређењу с оном коју је имао на дан рођења. Кад би се људи развијали том брзином, у зрелости би тежили око 100 тона ■ М. И.

НОВА ПРИЧА ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

ЗЕМЉА као грудва

Да ли је Земља у својој прошлости била потпуно прекривена ледом и као велика грудва снега обилазила око Сунца? Истраживања која су довела до ове теорије наликују добром детективском роману са много обрта и изненађујућих открића

Прича почиње у Намибији шездесетих година двадесетог века. Започиње је геолог Брајан Харланд који је претходно провео много времена у истраживању Арктика и добро познавао врсту стена што се појављују као последица отапања глечера. На своје велико изненађење, управо такве стене открио је у Намибији. Те стене особене су по томе што се састоје од камења и облутака зацементираних у песку и осталим наслагама. Настају тако што глечер на свом путу скупља камење, шљунак и песак са Земљине површине, а када се отапа плутајући на површини мора, све што је сакупио пада на дно и прекрива се песком и осталим талогом. Те стене толико су јединствене да искусном стручњаку као што је био Харланд није било тешко да их препозна. Али, откуд глечери у Намибији, у тропској области?

Ледено доба

Земља је у својој прошлости прошла кроз пет великих ледених доба. Тада се лед из поларних области ширио у правцу екватора, али се сматрало да никада није у потпуности прекривао површину Земље. У последњем леденом добу, на пример, лед се од севера проширио до географских ширина на којима лежи Њујорк, али не и даље. Откуд онда глечери у Намибији?

Овакве стене „усамљеног камења“ (drop stones), које су последица отапања глечера, могу да се нађу на свим континентима, на оним деловима копна који су се некада налазили под морем. На основу тога Харланд је закључио да је у леденом добу, пре око 600 милиона година, Земља била потпуно прекривена ледом. Ехо научне јавности кретао се, са малим изузецима, од сумње до тога да се замисао прогласи потпуно сулудом. Али, постојање глечера у Намибији није се могло порећи, па је онда требало наћи друго, прихватљиво објашњење.

Континенти нису непокретни, већ се крећу брзинама које могу да се упореде са брзином раста ноктију. Ипак, у раздобљима која се мере милионима година, пређена растојања су толика да се могу преселити са једног на други крај

СНЕГА

Земље. Отуда је произашло објашњење о постојању глечера, у далекој прошлости, на местима на којима никако не би могли да се очекују, посебно у Намибији, у тропској области. Ако су се континенти пре 600 милиона година налазили груписани у поларној области, онда су ове загонетне стене настале тамо, а време које је протекло до данашњих дана било је сасвим довољно да континенти „допузе“ до свог данашњег распореда. Изгледало је да је задовољавајуће објашњење нађено, а теорија о потпуно залеђеној планети остављена је по страни.

Мало је позната чињеница да стене имају особине веома слабих магнета. Оне увек садрже минерале који имају магнетна својства и чија се зрна током настајања стена пона-

шају као мале игле компаса. Када стене очврсну, оне задрже магнетно поље које одговара правцу магнетног поља Земље у тренутку њиховог настајања. Стене настале у близини пола показују усправан смер магнетног поља, а оне које су настале у близини екватора водораван. На веома осетљивом уређају професор Јозеф Киршник са Калифорнијског института за технологију испитивао је узорке стена из Намибије тражећи на тај начин правац магнетног поља какав је био пре 600 милиона година када су га стене „упамтиле“.

Лед у тропским крајевима

Показало се да је правац магнетног поља хоризонталан, односно да су стене настале у близини екватора. Зар је могуће да је Харландова, на изглед невероватна, претпоставка ипак била тачна? И да ли је уопште могуће да се Земља потпуно прекрије ледом?

Уврежено је схватање да тропски предели добијају толико Сунчевог зрачења током целе године да се не може очекивати да, чак ни у леденом добу, лед стигне до њих. То су потврђивала и истраживања последњег леденог доба које се завршило пре „само“ 10.000 година. Али, руски научник Михаил Будико математички је дошао до изненађујућих закључака.

У време хладног рата, шездесетих година двадесетог века, када је над главама човечанства лебдела опасност нуклеарног рата, Будико је, као и многи други научници, истраживао могуће последице. Једна од последица нуклеарних експлозија било би подизање огромних облака прашине који би окружили Земљу, спречавали Сунчеве зраке да допру до Земље и тако увели нашу планету у нуклеарну зиму, у ледено доба изазвано бесмисленим људским поступцима.

Руски научник развио је математички модел који је узимао у обзир све последице грејања и хлађења наше планете. Мора и океани због своје тамне боје упијају највише Сунчевог зрачења, на копну то зависи од количине растиња које га прекрива, док снег и лед одбијају највећи део зрачења. Будико је показао да, ако се лед прошири преко критичне граничне линије, одбијање постаје толико да Земља улази у неповратан ток све већег хлађења, све док се сва не покрије ледом. То је значило да је будућност Земље као грудве снега могућа!

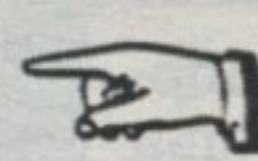
Ипак, остао је неразјашњен важан део теорије о потпуној залеђености Земље. Математичка испитивања показала су како наша планета може да се нађе на путу потпуног залеђења, али не и како може да се ослободи ледених окова. Остало је питање: ако је Земља заиста била прекривена ледом, како се тај лед отопио и како смо се нашли у данашњим климатским условима?

Повратак из леда

Ако је Земља била потпуно прекривена ледом који је одбијао највећи део Сунчеве светлости, шта је могло поново да је загреје? Утроба Земље је усијана, али то није довољно да се температура на површини наше планете одржи изнад тачке замрзавања (што и данас може да се види на половима где је Сунчеве светлости мање, а и оно што стигне највећим делом се одбија). Вулкани су каналима повезани са унутрашњошћу Земље и избацују лаву чија је температура изнад хиљаду степени Целзијуса, али они би могли да отопе лед само у пределу од неколико километара. Вулкани, ипак, не избацују само лаву, већ и знатне количине угљен-диоксида. Они то чине и данас, као што су то чинили и током целе Земљине историје, али киша раствара овај гас и враћа га на Земљу.

Но, ако је цела Земља била залеђена, онда није било водене паре ни облака, па ни кише, јер је сва вода била у облику леда на површини континената, мора и океана. Замислите како је ведро, дивно и прозрачно тада небо морало бити! Пошто није било кише да испира атмосферу од угљен-диоксида, он се непрекидно сакупљао у атмосфери, током десет милиона година, колико се процењује да је трајало ледено доба.

Угљен-диоксид има особину да у доњим слојевима атмосфере задржава део зрачења Земље у васиону. Услед упијања инфрацрвених зрака, температура атмосфере и Земље расте. Овај феномен обично се назива ефектом стаклене баште и данас је присутан када се говори о општем загревању Земље. Али, данас

 је његова количина (и поред свих загађења) далеко испод један одсто док се процењује да је на крају великог леденог доба достигла неколико десетина процената. Температура Земље је порасла, како се процењује, на више од педесет степени Целзијуса. Настало је доба општег загревања, али и отапања. Лед се отапао, ледници су клизили ка морима и океанима носећи са собом материјал који ће током њиховог плутања на морској површини падати на морско дно и стварати стене у облику оног поменутог „усамљеног камења“. Те стене могу да се нађу на свим деловима копна који су тада били испод површине мора.

Последњи делићи слагалице

Могући излаз из потпуне залеђености наше планете био је нађен, али требало је наћи и физичку потврду ове претпоставке. Присталица теорије о потпуно залеђеној Земљи, професор Хофман са Харварда поново се нашао у Намибији. Непосредно изнад стена које потичу од ледника налазиле су се дебеле насlage карбонатних стена, типичних за топла мора. То је указивало на нагли прелаз из услова потпуног залеђења на тропске услове. Али, то још није било довољно да објасни зашто су те насlage калцијум-карбоната биле тако велике.

Хофман се саветовао са колегама и у помоћ је прискочио професор Ден Шраг, геохемичар са истог универзитета. Они су заједнички разматрали последице које би настале изласком из доба потпуне залеђености. Њихова испитивања показивала су да је нагло загревање због ефекта стаклене баште довело до отапања леда, настајања течне воде и њеног испаравања. Облаци су се гомилали, беснеле су олује и урагани и, што је најважније за ову причу, киша је почела да пада први пут после десет милиона година.

Претпоставља се да су то биле праве провале облака. Капи кише растварале су у себи угљен-диоксид којим је атмосфера била богата, те је настајала угљенична киселина. Киселе кише реаговале су са стенама, производе реакција спирале у мора и океане, где се калцијум-карбонат (настао од калцијумових једињења из стена и угљен-диоксида раствореног у кишним капима) таложио стварајући дебеле насlage седиментних стена.

Зашто – не?

Однос садржаја угљеникових изотопа такође је потврђивао ову теорију као и испитивања наслага које садрже гвожђе. Свестрани научни приступ успео је да сложи све коцкице мозаика познатих чињеница у јединствену теорију Земље као грудве снега пре око 600 милиона година. Последњих година двадесетог века присталице ове теорије почеле су победоносно да је приказују широм света. Али, тада је неко ставио клип у точкове! Биолози су казали: „Не“!

Биолози имају несумњиве микрофосилне доказе да је живот на Земљи много ста-

десет

ЕФЕКАТ СТАКЛЕНЕ БАШТЕ

Земљина атмосфера пропушта највећи део Сунчеве светлости која пада на површину планете и загрева је. Одређену количину Сунчеве енергије Земља враћа радијацијом у облику инфрацрвеног зрачења. Део тог реемитованог зрачења, током проласка кроз атмосферу упијају молекули угљен-диоксида, водене паре и неких других гасова услед чега се загрева атмосфера и површина Земље. Ова последица слична је оној која постоји у стакленим баштама, па се тако и назива. У стакленим баштама стакло пропушта видљиви део Сунчевог зрачења, али задржава топлоту спречавајући већи део инфрацрвеног зрачења са тла баште. Спречавање у доњим слојевима атмосфере инфрацрвеног зрачења са Земљине површине доводи до загревања и температура знатно виших него што би биле када би ово изостало. Без ефекта стаклене баште температура Земље данас би била нижа за око 30°C, што би изазвало појаву леда по готово целој Земљиној површини. Друга крајност откривена је на планети Венери где је ефекат стаклене баште толико изражен да су температуре око 500°C ■

ЛЕДЕНО ДОБА

Леденим добом (периодом глацијације) називају се раздобља у историји наше планете у којима се лед са полова проширивао на велика пространства по површини Земљине коре. Било је неколико великих ледених доба током историје Земље, а прво за које се зна било је пре отприлике 600 милиона година. Последње ледено доба владало је на Земљи у току плеистоцена, а завршило се пре око 10.000 година. Мало ледено доба захватило је планету у 16. веку, а врхунац је достигло око 1750. године.

Лед одбија највећи део Сунчеве светлости, што доводи до даљег хлађења атмосфере и, захваљујући томе, учвршћивању леденог прекривача. Прорачуни показују да се, ако се лед, из било којих разлога, прошири јужно од 30. подеока северне географске ширине и северно од 30. подеока јужне географске ширине, равнотежа ремети и потпуно залеђење наше планете је могуће. Све веће површине леда одбијају све више Сунчево зрачење, што доводи до већег хлађења атмосфере, а ово опет до проширења леденог покривача. И тако у круг све до потпуног замрзавања ■

рији од 600 милиона година. Најстарији фосили за које се зна су строматалити, у ствари колоније милијарди цијанобактерија. На копну тада није било живота, али је у морима и океанима било једноставних организама, са самог почетка еволутивне лествице. Као и данашње биљке, цијанобактерије и плавозелене алге упијале су Сунчеву светлост и користиле је у фотосинтези. Али, ако су мора и океани били прекривени дебелим слојем леда, онда је приступ светлости био онемогућен, а тиме и преживљавање ових прастарих организама.

Крај приче

Прорачуни су показали да је дебљина леда чак и у тропским областима била десетак метара. Како су онда ти организми преживели десет милиона година леденог доба? А доказ да су преживели јесте њихово постојање и данас, у готово неизмењеном облику. Ови докази довели су целу теорију о Земљи у облику грудве снега у питање. Чињенице које су износили геолози и геохемичари говориле су једно, а сазнања биолога друго!

Излаз из ћорсокака нашао је др Мекеј, стручњак Насе за

живот под екстремним условима. Овај научник имао је искуства са пределима у којима је клима слична оној каква је, претпоставља се, била у екваторијалној области Земље пре 600 милиона година. То је Антарктик, данас најхладније место на Земљи. Дубоко у копну Антарктика налазе се долине са језерима прекривеним ледом дебелим десетак метара. Мекеј је сматрао да су та језера добар модел за оно што се дешавало у доба потпуног замрзавања. Експедиција коју је предводио Мекеј просекла је лед дебео десетак метара и заронила испод. Били су запрепашћени! Под ледом је било светла, и то много светла. Открили су обиље планктона и других живих организама укључујући и две врсте које живе још из времена пре леденог доба, односно пре више од 600 милиона година. Нашли су цијанобактерије и зелене алге. Како то да је било живота испод тако дебелог леденог прекривача?

Велика прозирност леда, налик на стакло, била је последица начина на који се тај лед ствара. Вода се леди са доње стране првог леденог слоја, и то лагано, тако да има довољно времена да се ослободи свих нечистоћа, ваздуха и растворене соли који лед чине мутним, па добија изванредна оптичка својства.

Привидни парадокс о преживљавању живог света овим доказима је разјашњен. На тај начин је теорија о Земљи налик на грудву снега у леденом добу пре 600 милиона година успела да објасни све данас познате чињенице, што теорију чини прихватљивом. Али, и више од

УГЉЕНИК C12 И C13

Један од додатних доказа за теорију о Земљи као грудви снега пре 600 милиона година дала су испитивања односа изотопа угљеника C12 и C13 у карбонатним седиментима. Угљеник C13 је изотоп „нормалног“ угљеника C12, а разликују се за један протон у језгру атома. У угљен-диоксиду који избацују вулкани само 1 одсто чини C13, а све остало је C12. Бактерије и алге у току фотосинтезе користе угљен-диоксид који је растворен у води, али из неког разлога више им одговара угљеник C12, тако да у седиментима остаје већи удео угљеника C13 (јер га биљке нису користиле). Тако је у седиментима из наше непосредне прошлости.

Геохемијска испитивања стена у Намибији дала су, међутим, занимљиве резултате. Карбонатне стене из периода пре леденог доба заиста садрже већи удео C13, али за време леденог доба долази до наглог пада у односу садржаја угљеника C13 и C12, што доводи до закључка о масовном (не и потпуном) изумирању живог света. У великим наслагама карбонатних стена насталих после леденог доба поново расте удео угљеника C13. Овакав пад у садржају угљеника C13 нађен је и у стенама које су настале у време масовног изумирања пре око 65 милиона година (када су нестали диносауруси и циновске папрати) мада није био толико изражен као у стенама из првог леденог доба ■

тога, теорија објашњава и нагли процват живог света после завршетка великог леденог доба. Организми који су преживели тешке услове леденог доба нагло су се, због ефекта стаклене баште, нашли у изузетно топлој клими. Фосили показују да је дошло до праве еволутивне експлозије: до настајања нових врста, пораста величине и сложености организама.

Да ли Земљи прети поновна потпуна залеђеност? Ледена доба смењивала су се више пута у прошлости, а следеће се очекује за око 20.000 година, сувише далеко да би нас то данас бринуло. Напротив, данас су много веће бриге због општег отопљења, због знатног емитовања угљен-диоксида, као споредне последице низа људских делатности ■

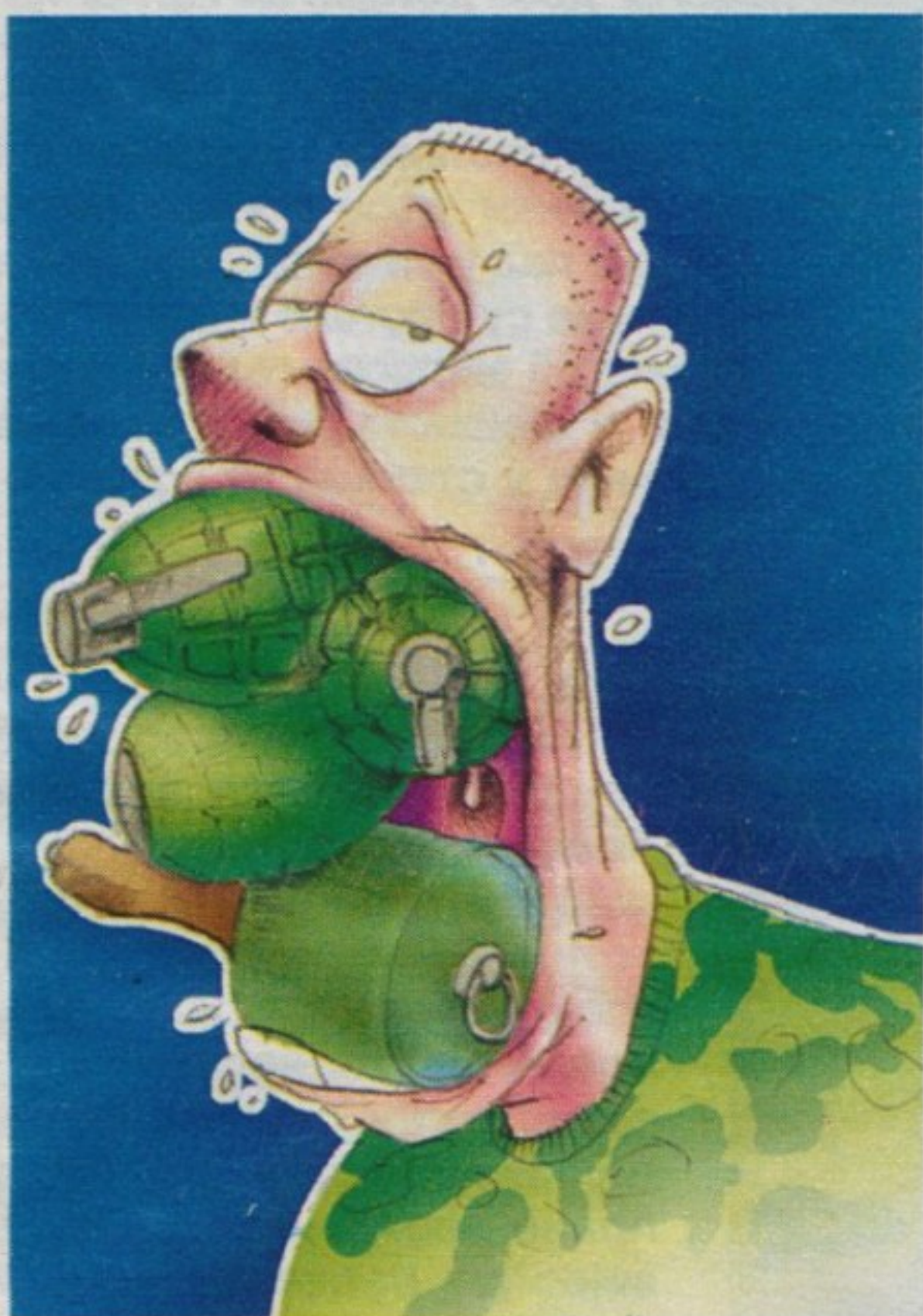
А. Дудуковић

—једанаест

ДАРВИНОВА НАГРАДА

У наступу беса, а да би напако-
стио својим пријатељима, један
човек је сам себи одсекао главу
моторном тестером! Шесторо ту-
риста удавило се у настојању да
из вира извуку пиленце које је
упало у реку. Терориста је сам
себе дигао у ваздух. Како? У ру-
кама му је експлодирао пакет-
бомба коју је послао неком чове-
ку, али пошиљка му се вратила
јер није написао потпуну адре-
су... Сви ови покојници кандида-
ти су из најужег избора за награ-
ду „Дарвин“ (Интернет адреса:
www.DarwinAwards.com). Награ-

да је намењена људима кратке
памети, невољницима који су, ка-
ко стоји у пропозицијама „допри-
нели генетском чишћењу плане-
те уклањајући себе са лица Зе-
мље“. Изузетак међу њима је је-
дан преживели Енглеz који је ис-
крварио покушавајући да у џепу
сакрије два морска рака. Лекари
су успели да му спасу живот,
што га не чини мањом будалом
него што јесте ■

О СЛОБОДИ ГОВОРА

Виши суд у америчкој
савезној држави Мичи-
ген ослободио је мушкар-
ца коме је изречена нов-
чана казна јер је у прису-
ству жена и мале деце 74
пута рекао две веома, ве-
ома ружне речи.

Псовачу је одређена
казна по закону из 1897.
године који је још на сна-
зи у САД, па је ослобађа-
јућа пресуда вишег суда
изазвала жучне распра-
ве. Једни су сматрали да
стари закон ограничава
слободу говора, а други
да се њиме штити јавни
ред и морал. Како се
страсти нису смириле,
виши суд не само што је
одбацио пресуду окру-
жног суда изречену не-
пристојном грађанину, већ
је стари закон из 1897. го-
дине прогласио противу-
ставним јер ограничава
слободу говора ■

БЛАГОТВОРНО УЧЕЊЕ

Британац Џери Фарели из Сатон Колдфилда увео је пре три године у сво-
ју компанију изучавање најзначајнијег дела кинеске филозофије, а то је Тао-
тех-кинг, књига о логосу и врлинама. Фарели тврди да се од тада бележи го-
дишње повећање зараде од 20 одсто. Сада се многи питају у чему је тајна.

– У томе што у компанији сада влада опуштеност, људи су ведрији, до-
бродојернији, а током радног времена чује се умирујућа музика. Прековре-
мени рад није дозвољен, а запослени чак примају мали додатак на плату –
„за брже социјализовање“, како каже Џери Фарели.

– О древном кинеском учењу слушао сам на једном саветовању за по-
словне људе и одлучио да га одмах применим. У мојој компанији сада вла-
да слога и запослени се после викенда радују повратку на посао – тврди
Фарели новинарима британског таблоида „Сан“ ■

ПАМЕТНИ, АЛИ РАСЕЈАНИ

Током угодног путовања возом од Напуља ка Риму, Франческо де Сантис (1817–1883), угледни италијански историчар и теоретичар књижевности, посланик у парламенту, сусрео је познаника кога одавно није видео. Започели су срдчан разговор. После извесног времена познаник је упитао Де Сантиса за здравље његове жене и кћерке. Научник је скочио као опарен са седишта. Схватио је, наиме, да их је оставио у чекаоници на железничкој станици будући да је он ушао у воз само да остави пртљаг... ■

Славни енглески научник Исак Њутн (1642–1727) био је познат као веома расејан човек. Једном приликом, док је мерио колико је времена потребно да би се добро скувало јаје, са запрепашћењем је приметио да у руци држи јаје, док је у посуди, на ватри – кључао његов сат! ■

Уочи селидбе коју су припремали, супруга америчког математичара Норберта Винера (1894–1964), који је утемељио кибернетику, свесна чињенице да је њен муж забораван, стално га је опомињала да ће променом пребивалишта морати да промени и аутобус којим се враћа кући са факултета где је предавао. Сва женина упозорења он је, наравно, заборавио. Када је први дан после селидбе завршио посао на универзитету, Винер је кренуо кући „старим“ аутобусом. Стигавши пред бившу кућу схватио је да ту сада живе неки други људи. Онда се вратио на факултет, па кући, али према женином упутству. Међутим, када је стигао у нови крај, никако није успевао да препозна свој нови дом. А онда је срео једну девојчицу... „Мала, да ли знаш где станују Винерови?“, упитао је научник. „Да, татице, хајдемо заједно кући!“, одговорила му је кћерка ■

Гроф Леон Жозеф Лаборд (1807–1864), француски дипломата, познат као страствени путник, најчешће је био врло замишљен и одсутан. Никада није знао шта се око њега дешава. Једне недеље позван је да присуствује венчању нећаке. Када је црквени обред био завршен, расејани гроф, заборављајући због чега се уопште нашао у цркви, упитао је невестине родитеље: „Да ли сада идемо право на гробље?“ ■

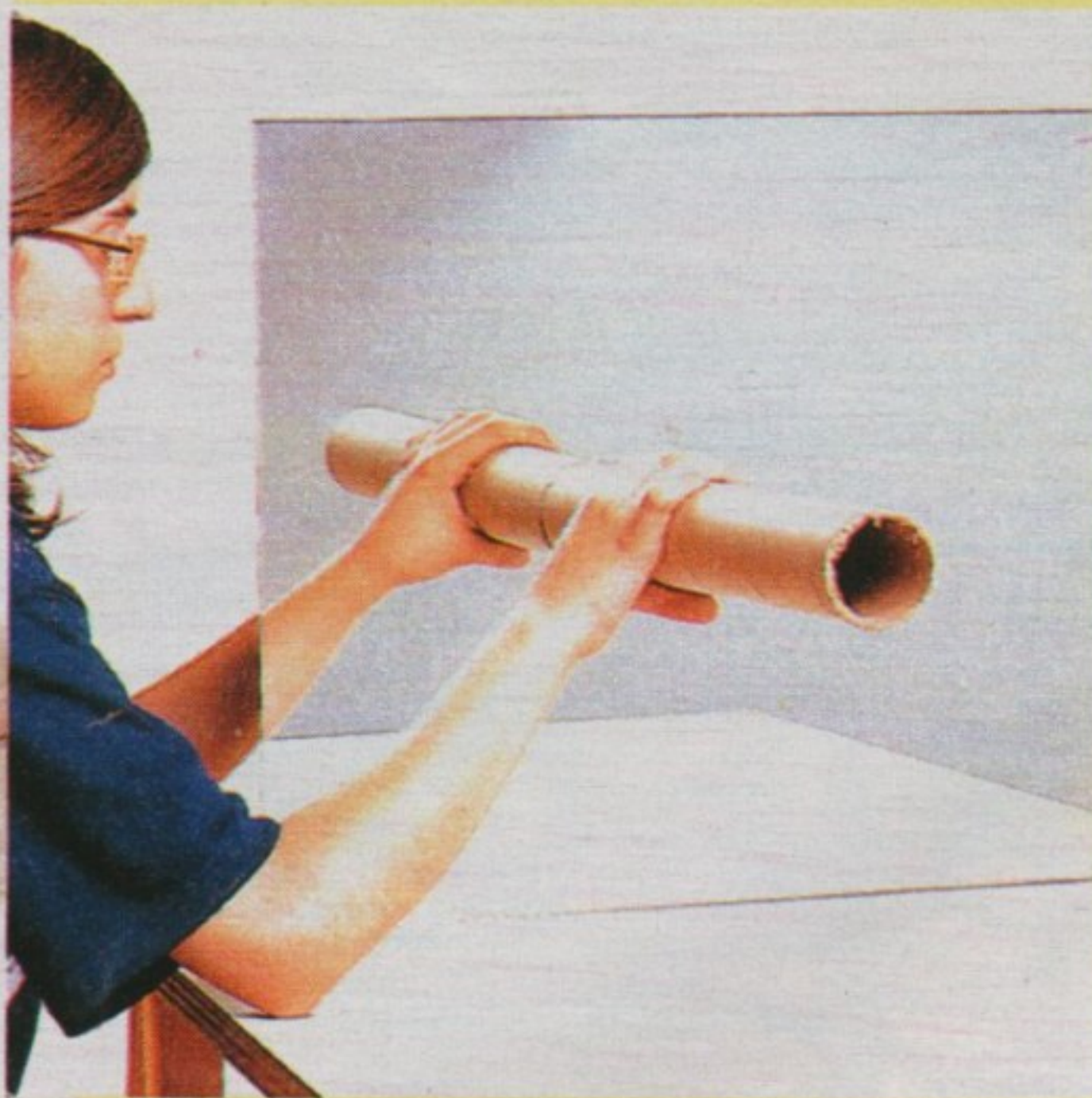

Шта заправо осећамо?

Људска чула нису непогрешива као што смо често склони да поверујемо. Она понекад зависе једна од других. Тек удруженим снагама у стању су да нам пруже стварну слику света који нас окружује.

Довољно је, на пример, да једно чуло издвојимо и остала ће се одмах збунити. Осећаји ће бити врло необични. Ових десет малих опита са нашим телом показују варљивост наших чула.

1. Која је она „права“ лева рука?

Узмите четвртасто огледало чије су стране бар тридесетак центиметара. Залепите са обе стране држаче тако да, када погледате у огледало, имате утисак да је одраз десне руке заправо она друга рука. Затим, гледајући у огледало, померајте само леву руку „као да да-

јете гас возећи мотор“. Осетићете нешто необично. Јер, мозак ће поверовати да је рука коју видите у огледалу лева рука и очекиваће да је види како се помера. Међутим, она ће остати мирна. Шта то, у ствари, значи? Да осећај додира противречи осећају вида

ЧУЛА СУ ВАРЉИВА

Десет опита са нашим телом који показују на који начин можемо да заварамо чула, али и она нас...

3. Да ли смо престали да се вртимо?

Унутрашње ухо је то које говори мозгу да ли се тело креће или пак мирује. Да бисмо то доказали, можемо да изведемо следећи опит. Завртите се пет пута око себе и за време петог окрета брзо затворите очи. Чиниће вам се да се и даље вртите иако се тело зауставило. Зашто? Течност која се налази у унутрашњем уху неће истог тренутка престати да се комеша, па ће мозгу саопштити да се тело и даље окреће

2. Прст греши када су очи затворене

Проверимо какво је сећање наших чула. На пример, оног чула које нам помаже да препознајемо предмете у простору како се не бисмо непрестано саплитали о њих када је светло угашено. Станите испред географске карте и нађите, рецимо, неко веће место или област на карти, као што је девојка на слици А нашла Рим.

Затим спустите руку, затворите очи и поново покушајте да нађете исто место на карти. Сва је прили-

ка да нећете успети. Зашто? Без вида, осећај за додир није више савршен. Па ни тачан■

5. Со открива какав нам је језик

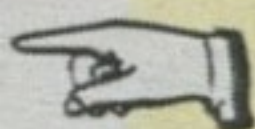
Донедавно се мислило да се квржице које ка мозгу шаљу обавештење да ли је оно што једемо слано, слатко, горко или кисело налазе на различитим деловима језика, али није тако. Те квржице су распрострањене равномерно, мало овде, мало тамо, али на другачији начин код сваког човека. Покушајте, зато, да на врх језика, тачно у средину, ставите мало соли. Да ли осећате колико је слана? Затим ставите још мало соли код корена језика. Можда је сланија? Померајући со по језику, утврдићете како су распоређене ваше квржице чула укуса■

4. Два ритма одједном

Ово би, у ствари, била добра вежба за будуће бубњаре. Покушајте да ногом ударате одређени ритам и да истовремено у другом ритму пуцкете прстима руке. После неколико секунди побркаћете ритмове. Само бубњари и још неки музичари обдарени су способношћу да истовремено ударају два ритма. Потребно је да дуго вежбате како бисте то постигли јер мозак тежи да уједначи покрете тела ■

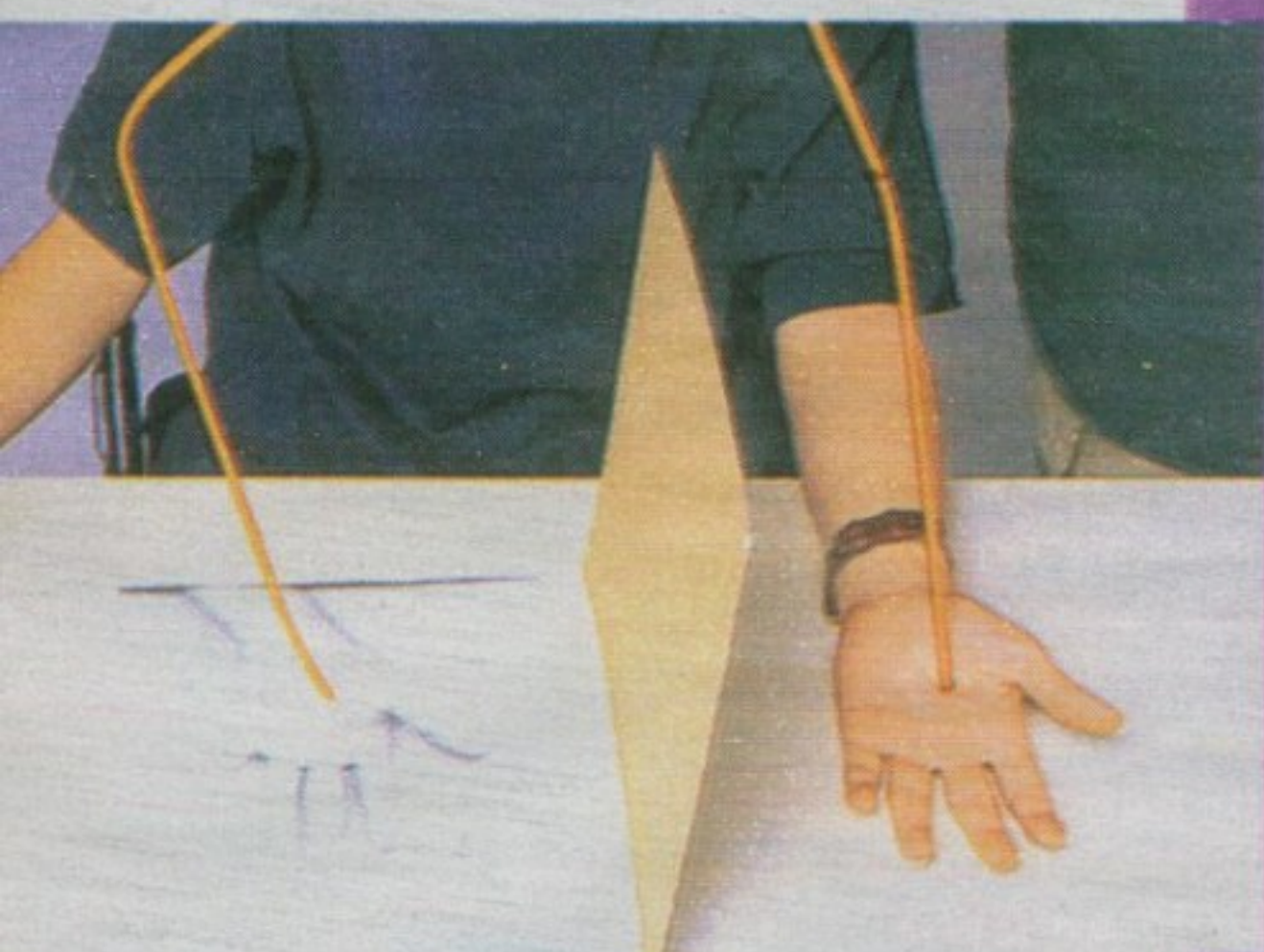

8. Да ли носите доколенице?

Можете ли увек са сигурношћу да кажете да ли на себи имате доколенице? Затворите очи и покушајте да додирнете руб доколеница затворених очију. У највећем броју случајева, прст неће успети да дохвати руб доколенице, већ негде близу... То је навика која чини да понекад заборавимо да носимо наочаре. Тако не осећамо ни чарапе иако их имамо на себи.

Зато нам и није лако да нађемо руб ■

6. Који прст померам?

Мозак готово увек зна где се налазе делови нашег тела без обзира да ли су нам очи отворене или затворене. Али, постоји начин да ипак преваримо мозак. Укрстите руке, као и прсте, и испружите их у висини груди. Нека лева рука буде с ваше десне стране и обрнуто, баш као на слици.

Окрените затим лактове напоље и укрстене руке провуците крај груди, па испред лица. У мислима изаберите један прст, рецимо средњи, и покушајте да га померите.

Мозак (коме помаже чуло вида) најчешће одабира неки други прст, а не онај који сте замислили ■

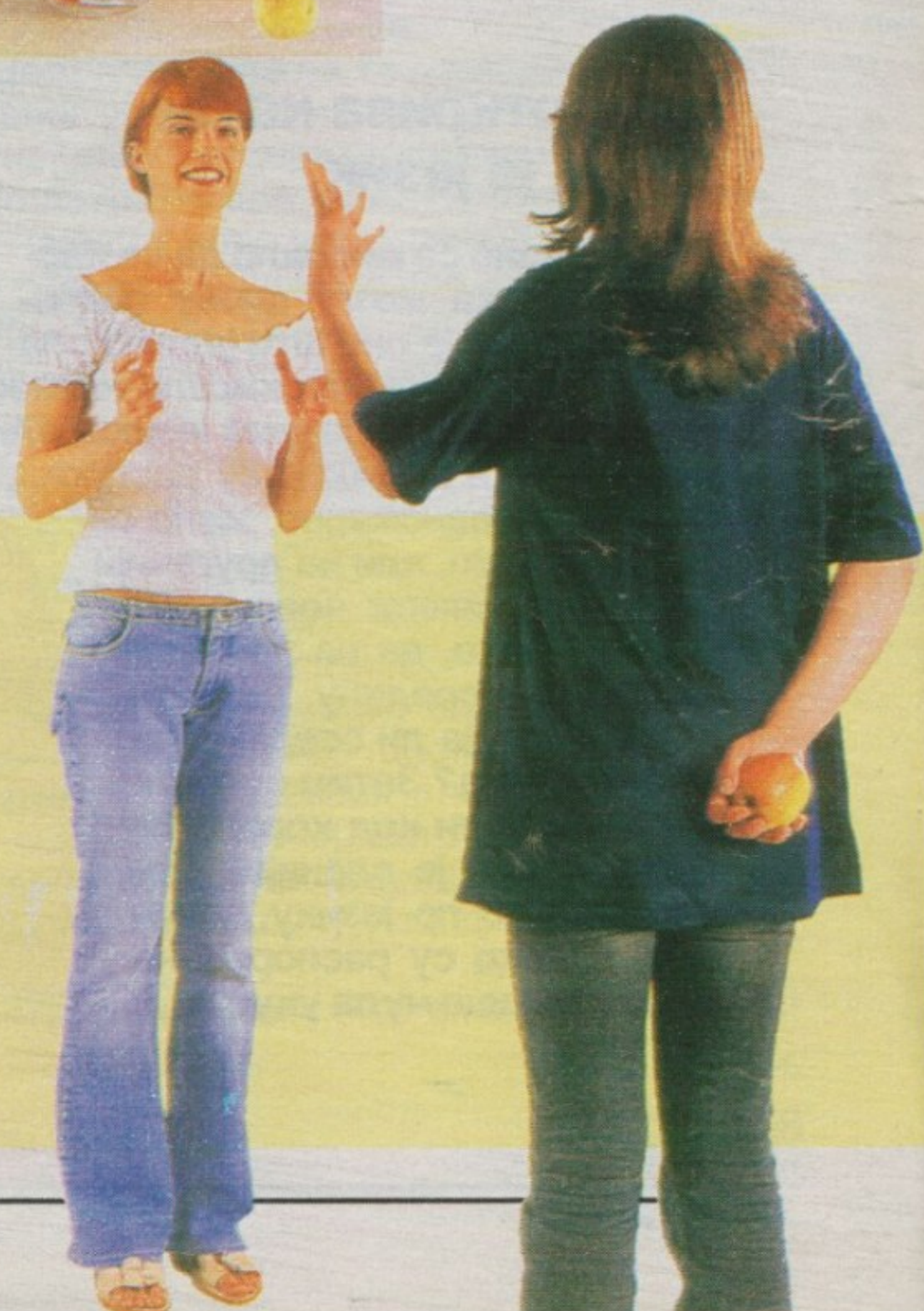
7. Врело или ледено?

Вежите добро очи пријатељу и замолите га да седне за сто. Затим испред њега ставите две чаше. У једној нека буде ледена вода, а у другој врели чај или кафа. Реците пријатељу да испред себе има две чаше. Међутим, не помињите садржај. Нека истовремено додирне обе чаше, левом и десном руком. Уколико је додир био заиста истовремен, ваш пријатељ ће као опечен повући руке уназад. Зашто? Па зато што мозак није у стању истовремено да процумачи два различита или, тачније речено, супротна осећаја, те ће наредити рукама да се повуку ■

9. Дух руке

Можемо ли своје тело да доведемо у такво стање да му се додир привиђају? За овај опит потребни су нам један сарадник, комад чврстог картона и дебела жица, као и фотокопија десне руке. Седите за сто и жицу пребаците иза врата, као шал, према једном и другом длану. Фотокопију десне руке ставите на десну страну испред себе, а картон као неку врсту паравана између две руке. Његов је задатак да од вашег погледа сакрије леву руку. Затим реците пријатељу да истовремено жицом откуцава по фотокопији, као и по вашем левом длану неку врсту Морзеве азбуке. После неколико минута осећај да вам се откуцава по длану леве руке преместиће се и на десну иако пријатељ куца само по фотокопији ■

10. Да ли сте спремни?

Ево опита који би требало да вам подстакне рефлекс. Нека ваш пријатељ узме две јабуке или лоптице и сакрије их иза леђа. У свакој руци налази се, дакле, једна јабука (или лоптица). Нека вам онда изненада баци једну од њих не говорећи да ли ће то учинити левом или десном руком. Покушајте да је ухватите све

више се приближавајући. Ево табеле која одређује спремност и брзину ваших чула ■

М. О.

Удаљеност од лопте	Брзина хватања
9 cm →	135 хиљадитих делова секунде (одлично)
11 cm →	150 хиљадитих делова секунде (добро)
14 cm →	170 хиљадитих делова секунде (добро)
16 cm →	180 хиљадитих делова секунде (прилично добро)
20 cm →	200 хиљадитих делова секунде (нормално)
24 cm →	220 хиљадитих делова секунде (испод просека)
30 cm →	250 хиљадитих делова секунде (лоше)

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ПОРЈКА БОЈЕ КРВИ

Авион на лету 93 срушио се код напушеног рудника у Пенсилванији, далеко од Вашингтона који му је, сигурно, био циљ

Стјуардесе Лорејн Беј и Ванда Грин на улазу у авион дочекивале су путнике који су 11. септембра ујутро улазили у „боинг 757“ компаније Јунајтд ерлајнз на лету 93 из Њујорка за Сан Франциско. Десет путника прве класе упућени су до седишта с леве стране, двадесет седам путника економске класе пошли су на десну страну.

Од путника прве класе четири мушкарца била су са Средњег истока: Зијад Царах на седишту 1В у првом реду, близу пилотске кабине, Ахмед ал-Хазнави, Саид ал-Гамди и Ахмед ал-Нами на седиштима 3С, 3Д и 6В у последњем реду прве класе.

Капетан авиона Џејсон Дал тражио је одобрење да крене. Требало је да узлете у 8,01 h.

Хваљен буди, Алах!

„Боинг 767“ лет број 11 напустио је бостонски аеродром

Ова прича о америчком авиону отетом 11. септембра 2001. који није погодио циљ први пут је објављена у септембру ове године. Направљена је на основу разговора путника с породицама, материјала из црних кутија и изјава очевидаца

Логан на путу за Лос Анђелес. Пилот је добио упутство да се попне на висину од 10.500 метара. На 8700 метара прекинута је радио-веза.

Контролори лета чули су у 8,24 h глас, мисли се терористе Мохамеда Ате, који се обратио путницима: „Имамо друге планове. Останите мирни на својим седиштима и све ће бити у реду. Видећемо се на аеродрому. Онај ко нешто

покуша угрозиће и себе, и остале путнике, и авион!“

Бостонска контрола лета одмах је обавестила ваздухопловне центре да је авион на лету 11 отет. Неколико минута потом „боинг 767“ окренуо се и упутио на југ, према Менхетну.

Отмичар се у 8,34 h поново обратио путницима: „Молим да останете мирни, враћамо се на аеродром. Немојте да правите глупости!“

Посада и путници на лету 93 нису имали појма да је авион на лету 11 отет. Нису знали ни да су четворица људи у првој класи њиховог авиона саучесници терористе Мохамеда Ате.

На видео-траци снимљеној вероватно око шест месеци раније за коју се пре напада није знало човек препознат као Ахмед ал-Хазнави рекао је: „Оставили смо своје породице да бисмо пренели поруку која има боју крви. Та порука гласи: „Хваљен буди, Алах, узми данас наше крви док се правда не испуни. Време понижавања и потчињавања завршено је. Куцнуо је час да Американци изгину у својој домовини, међу својим синовима, у близини својих оружаних снага! Нека земља задрхти под њиховим ногама!“

Задатак извршен

Терористи који су ујутро 11. септембра 2001. године имали задатак да отму четири америчка авиона

Капетан авиона Џејсон Дал носио је са собом кутију са каменчићима коју је од сина Меџа добио за срећу

добро су обавили задатак. Били су наоружани хладним оружјем које није откривано. Отмичари на лету 93 имали су најмање један отварач за конзерве – дозвољен да се носи у ручном пртљагу – и још једну справу за сечење, вероватно направљену код куће, у ствари комад оштрог метала обавијен селотејпом.

Авион на лету 93 узлетео је у 8,42 h. Летео је 6,5 километара на висини од 750 метара у правцу североистока, затим је узео курс према западу. С његове десне стране у јутарњем металном светлуцању могле су се видети куле Светског трговинског центра.

Само пет минута касније авион на лету 11 зарио се у Северну кулу Светског трговинског центра брзином од 800 километара на сат. Недуго потом, у 9,03 h, авион на лету 175 компаније Јунајтид флајт ударио је у Јужну кулу и експлодирао.

„Боинг 757“ на лету 93 достигао је уобичајену висину од 10.500 метара и капетан Дал је укључио аутоматског пилота. Порука да је авион на лету 175 отет послата је, још пре него што је ударио у Јужну кулу, свим авионима. Послата је и авиону на лету 93. Одатле су потврдили пријем.

Бомба у авиону

Док се авион на лету 93 ближио Ваздухопловном центру у Кливленду, копилот је једним ведрим „Добро јутро“ поздравио људе у њему. И док су се пилоти с других летова збуњено распитивали о ономе што се догађало у Њујорку, с лета 93 нико ништа није питао.

У Ваздухопловном центру у Кливленду, обласној бази која је наводила авионе на дугачким рутама и великим висинама, чула се из пилотске кабине лета 93 нека гу-

жва, врисак и узбуђени гласови чије су речи биле неразумљиве. Контролори лета били су запрепашћени.

Контролор из центра у Кливленду, веома узнемирен, тражио је од посаде лета 93 висину авиона. Нико није одговорио. Тражио је још једном. Опет тишина. Контролор је позвао авион на лету 1523 у тој истој области. „Да ли сте чули сметње и вриштање на овој фреквенцији?“, питао је. „Чуо сам“, одговорио је пилот. Из авиона са лета 1060 добио је исти одговор. Контролор лета сада је био сигуран да врисак и гужву није сањао.

У 9.32 h један од отмичара авиона на лету 93 обратио се путницима не знајући да говори на фреквенцији контроле лета: „Даме и господо, говори вам ваш капетан. Молим, останите на својим седиштима. У авиону је бомба!“

Даље од лета 93!

Мисли се да је то говорио Зијад Царах, двадесетшестогодишњи терориста из Либана. Он је у САД ушао јуна 2000. године и, као туриста, ишчекао на југу Флориде где су живели људи свих народности и раса. Био је светле пути и веома леп и више је личио на Европљанина него на Арапина.

Неколико недеља пре 11. септембра Царах је на Флориди становао са Ахмедом ал-Хазнавијем, другим терористом на лету 93. Сва четири отмичара на овом лету имала су рачуне у истој банци у Флориди.

Авион на лету 93 окренуо се према Вашингтону, према Капитолу чија се купола уздизала 90 метара изнад тла. Отмичар је запретио бомбом. Пилоти авиона на његовој

фреквенцији и контролори лета нису веровали ушима. Контрола је одмах почела да упућује друге авионе што даље од лета 93.

„Лет 93, да ли чујете Центар у Кливленду?“, питао је један од контролора лета. Није добио одговор. Радио у авиону био је искључен, па ни Центар у Кливленду ни Центар у Чикагу нису могли да сазнају на којој висини лети. Још двадесет пута контролор је звао авион на лету 93 и ниједном није добио одговор.

Томе, да ли си добро?

У Сан Рамону у Калифорнији Дина Барнет, жена Тома Барнета – високог руководиоца Корпорације Торатек, главног произвођача пумпи за срце код пресађивања овог органа – који се налазио на лету 93, уместо на планираном каснијем о чему је оставио усмену електронску поруку свом директору, спремила је своје три мале кћери за школу.

Када је укључила телевизор да би чула прогнозу времена, сви канали преносили су вести о трагедији у Светском трговинском центру у који је ударио један авион. „Шта ли је с Томом?“, помислила је. Он је из Њујорка авионом требало да дође кући. Док је гледала, у кулу Светског трговинског центра ударио је и други авион.

Зазвонио је телефон. Био је то Том који се из авиона јављао мобилним телефоном. „Томе, да ли си добро?“, питала га је Дина. „Нисам“, одговорио је он. „Пошао сам раније и налазим се на лету 93 из Њујорка. Авион су отели терористи. Ножем су већ изболи једног човека. У авиону је бомба. Молим те, јави вла-

стима!“ Ту је прекинуо разговор.

Том се јавио у 6,27 h по калифорнијском времену, односно у 9,27 h по источном. Дина је позвала полицију која ју је пребацила Федералном истражном бироу. Док је разговарала с једним од агената, Том се јавио поново. У 9,34 h по источном времену.

Самоубилачка мисија

„Налазе се у кокпиту“, рекао је Том. Рекао је и да је избудени човек умро. Дина му је казала да су два отета авиона ударила у куле Светског трговинског центра. Том је одмах схватио. „Господо!“, узвикнуо је. „Па ово је самоубилачка мисија!“

Дина је чула како Том вести преноси осталим путницима. Његов авион као да се враћао на исток, рекао јој је. „Чекај, чекај... идемо на југ!“ и прекинуо је везу. Дина је преко телевизије чула да је погођен и Пентагон.

Том се трећи пут јавио у 9,45 h по источном времену.

„Да ли си добро?“, питала га је Дина мислећи на догађаје у његовом авиону. „Нисам“, одговорио јој је. Дина га је обавестила да је погођен и Пентагон и он је то одмах пренео својим сапутницима.

„Федерални истражни биро не зна ништа о твом авиону“, обавестила га је Дина. „Отмичари говоре о могућности да авион намерно тресне на земљу. Договарамо се да нешто предузмемо. Ти немој да бринеш, јавићу се поново!“, рекао је Том.

Када је жену позвао и по четврти пут, Том Барнет јој је рекао да ће се путници организовати против отмичара. „Мислим да ми то можемо. Дина, моли се за нас!“ „Волим те“, рекла је она.

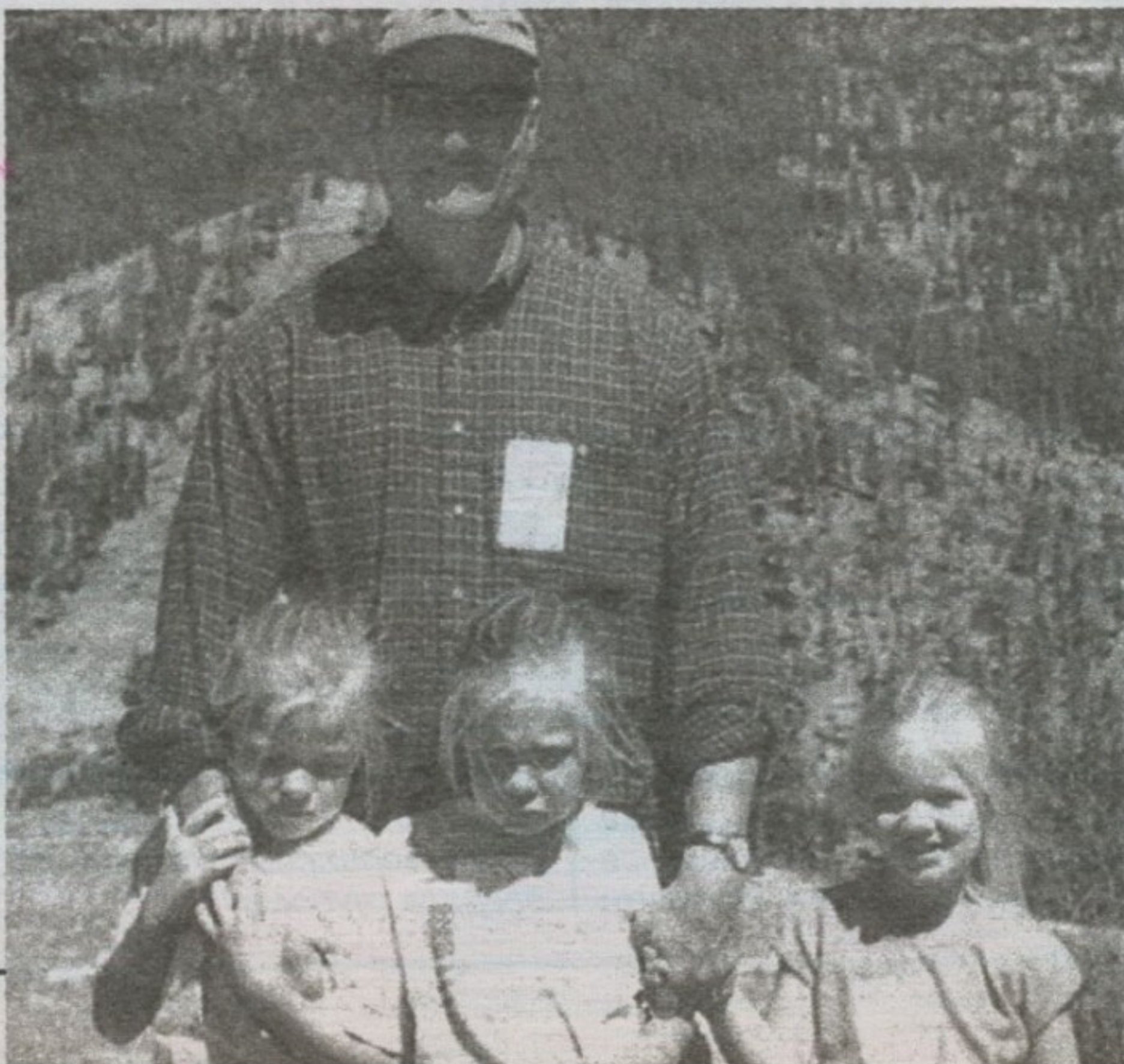
И она је пошла раније

Џек, муж Лорин Грандcolas, која је седела у 11. реду авиона на лету 93, такође је чуо ужасне вести чим се пробудио и укључио телевизор. Лоринин авион требало је да узлети у 9,20 h и он је био сигуран да Лорин није у опасности јер је, после напада на куле Светског трговинског центра, свим авионима на небу САД наређено да се приземље, осталима да не узлећу.

Тада му се јавила Лорина сестра Вон. Рекла му је да је Лорин променила план и полетела ранијим авионом, у 8,01 h.

„Шалиш се!“, узвикнуо је Џек. Сишао је у дневну собу

Том Барнет са своје три мале кћерке

и на телефонској секретарици нашао две поруке од своје жене.

У првој га је обавештавала да ће стићи раније него што је мислила. У другој јој је глас био мало узрујан: „Драги, да ли си устао?“, почињала је њена порука из авиона. „Хоћу само да ти кажем да те волим. Имамо... У авиону је дошло до незгоде. Много те волим. Пренеси мојима да и њих волим. Збогом, драги!“

Џек се срушио на колена и заплакао.

А ко ће пилотирати?

Марк Бингем, власник агенције за маркетинг, који је седео у истом реду у коме и Том Барнет, позвао је своју мајку Елис и рекао јој да је воли. Ово није било ништа

Лорин Грандколас која је полетела ранијим авионом на лету 93 да би што пре стигла кући

необично само Марк није имао обичај да је буди у 6,44 ујутро. А и глас му је звучао некако чудно.

„Летим из Њујорка за Сан Франциско. У авиону су отмичари који кажу да имају бомбу!“, рекао је Марк мајци. „А ко су ти људи, сине?“, питала је Елис. Али, веза се прекинула. Марк је говорио из авионског телефона у првој класи.

Елис је укључила телевизор и све схватила. Окренула је број Марковог мобилног телефона и послала усмену поруку: „Марк, овде твоја мајка. Авион су, изгледа, отели терористи. Покушајте да их савладате. Волим те, срце моје.“

Терористи нису спречавали путнике да разговарају телефоном. Они који су се јављали породицама говорили су нервозно, али сасвим слободно. Сви су причали да ће се организовати против терориста. Пошто су пилот и копилот већ убијени, нико

није поменуо ко ће пилотирати ако савладају отмичаре.

Лет испод радара

За разлику од осталих тога дана отетих авиона, навигациони систем у „боингу“ на лету 93 био је репрограмиран: није ишао према Сан Франциску, како је првобитно програмиран, већ у правцу Националног аеродрома у Вашингтону.

И спустио се на мање од 3000 метара, три километра изнад тла, што је значило да или покушава да лети испод радара или да отмичари, обучени на брзу руку, нису добро пилотирали. Ово су касније претпоставке људи који су водили истрагу.

Тод Бимер, један од директора фирме Оракл софтвер који је ишао у Калифорнију на важан састанак с директорима фирме Сони, успео је да у 9,45 h ступи у везу са операторима авионског телефона. Лајза Џеферсон, њихов супервизор, одговорила му је благим, мирним гласом: „Кажете да је ваш авион у рукама отмичара. Можете ли да ми дате више појединости о ономе што се у авиону догађа?“

Тод Бимер је објаснио да су авион отела три или четири мушкарца из прве класе. Двојица или тројица су с ножевима ушла у пилотску кабину и закључала врата. Један стоји у првој класи с бомбом, како је рекао, о појасу спреман да је активира. Он је путницима наредио да поседају и навукао је завесу која прву класу дели од економске.

Гужва, вриштање, запомагање

Два човека лежала су на поду прве класе и Тод Бимер није знао да ли су живи. Лајза Џеферсон чула је како стјуардеса каже Бимеру да су људи на поду капетан авиона и копилот. Бимер јој је поновио овај податак. Лајза му је рекла да, уколико

буде приморан да прекине разговор, не прекида везу, већ да остави слушалицу да виси.

„Нико ми не брани да разговарам“, одговорио је Бимер. „Да ли вам је познато шта отмичари траже? Новац, ослобађање својих људи из затвора, или нешто друго?“, питао је. „Немам појма“, рекла је Лајза.

Бимеров глас одједном се променио: „Спуштамо се, спуштамо се! Не, чекајте, опет се пењемо! Окрећемо се, мислим да идемо на север!“ Деловао је збуњено и није знао куда их отмичари воде. „Ако се не извучемо, да ли бисте јавили мојој жени? Она чека наше треће дете. Кажите јој шта се десило и да је волим. И њу и децу!“

Лајза Џеферсон чула је тада „велику гужву“, како се касније изразила. Мушкарци су викали, жене су вриштале. Чуло се: „Господе, спаси нас!“, „Боже, помози нам!“, „Исусе, чувај нас!“ Тод Бимер оставио је слушалицу да виси.

Борба са отмичарима?

Авион се спуштао према југоистоку. Родни Петерсон и Брандон Левентри, аутомеханичари у Бодвелу, држава Пенсилванија, прелазили су Главну улицу око 10 h када су на небу, на око 600 метара, угледали авион.

Петерсон, који је некада радио на аеродрому, знао је да се млазни авиони приближавају оближњем аеродрому у Џонстауну на много већим висинама. „Гледај шта се дешава са овим авионом!“, рекао је Левентрију.

Тада се авион крилима оштро нагнуо налево, па надесно. Крила су се, затим, поравнала. Авион је ишао према југу. Петерсон је потрчао Главном улицом покушавајући да га прати све док авион није нестао иза дрвећа и кућа.

„Ако су се борили са отмичарима, то се догађало баш у

том часу“, изјавио је Петерсон током истраге.

Према званичним извештајима, оно што се одиграло у последњим минутима лета 93 спада у домен претпоставки јер ни црне кутије нису дале довољно јасне одговоре. Према многим назнакама, вероватно је да су се путници супротставили отмичарима тако што су колицима за разношење хране покушали да се пробију у закључану пилотску кабину.

Петнаест метара изнад главе

Авион је летео изнад аутопута 130 километара југоисточно од Питсбурга. Јутарња магла разилазила се док је Тери Батлер сређивао шасије на гробљу аутомобила у Стојстауну. Чуо је снажну грмљавину и погледао према планинама.

Када се окренуо, видео је како велики путнички авион лети изнад кућа и то, по његовој процени, свега око 150 метара изнад тла. „Ниједан велики авион не лети овуда тако ниско“, помислио је. „Удариће у неко дрво!“ Авион се нагло окренуо надесно и почео да се нагиње у страну.

Десетак километара даље возач камиона Роб Кимел угледао је над собом авион који је летео изнад аутопута јако нагнут надесно. Био је на око 30 до 60 метара изнад тла када је надлетео брдо. „Видео сам горњу површину трупа, не доњу!“, тврдио је Кимел.

Ли Парбо није чуо авион све док му се овај није нашао тако рећи изнад главе. Радио је у компанији Ролок за старо гвожђе на високој страни изнад некадашњег површинског рудника. „Боинг 757“ прелетео му је изнад главе на 12 до 15 метара, толико близу да је доњи део авиона имао одбијену боју околних поља.

Крај

„Боинг 757“, лет 93, ковитлао се у ваздуху брзином од око 950 километара на сат. Према извештају истраге, преврнуо се, оштро нагнуо и пао ударивши о земљу носем и једним крилом. Чула се експлозија, планула је ватра и прогутала га. Тек што је било прошло 10 ујутро.

Закључено је да циљ терориста није био напуштени рудник у Пенсилванији већ Вашингтон у који би и стигао да су терористи били бољи пилоти и да им се путници нису супротставили.

Предложено је да се путници и чланови посаде лета 93 посмртно одликују Златним орденом Америчког конгреса ■

Припремила **Бојана Дожић**

— деветнаест

Тод Бимер са сином Дејвидом. Његова жена чекала је треће дете

РОГАТЕ,
ВЕЛИКОУСТЕ,
С ВИЛИЦОМ
НА
ИЗВЛАЧЕЊЕ...

Једна
северноатлантска
ајкула уловљена
крајем 19. века

СВЕ СУ ТО АЈКУЛЕ

У ову врсту спадају и највеће, али и неке које се убрајају у
најнеобичније рибе на свету

Северноатлантска ајкула (*Cetorhinus maximus*)

Замислите да се нађете на морској пучини и одједном угледате како се из дубине помаља злокобно ајкулино пераје, највеће које сте икада видели! Мислите да је то довољно за страх? Нисте ни завирили испод морске површине! А тамо чека најјеживији приказ, достојан Спилберга – разјапљена, застрашујућа, огромна чељуст северноатлантске ајкуле...

Ипак, нема баш никаквог разлога за бригу. Северноатлантска ајкула нимало не хаје за људе нити је занима иједна риба која се нађе у близини. Храни се искључиво планктонима, што је допринело да је научници дуго погрешно сврставају у китове. Ова необична животиња је, да употребимо модерни израз младих, највећи „кулер“ у породици ајкула – једва да се креће, и то брзином од једног метра у секунди. За разлику од других рођака које се такође хране планктонима, северноатлантској ајкули не пада на памет да се замара јурећи за храном – једноставно разјапи своја истински огромна уста и пушта да вода пролази кроз шкрге. А у шкргама се налазе нарочите чекињасте израстине које служе као своје-врстан филтер. На њима се

задржава храна, а непотребна вода излази напоље. Сваких 30-60 секунди ајкула лењо затвори уста и прогута плен, а затим поново уморно зевне... И тако по цео дан.

Јохан Ернст Гунерус, норвешки природњак и бискуп из Трондхајма, први је забележио податке о северноатлантској ајкули још давне 1765. године. *Cetorhinus maximus* позната је још и под именима ајкула-једро, због циновског леђног пераја које посматрачу у први мах изгледа као једро неке барке, као и ајкула која се сунча, због навике да плива уз морску површину. Особина женки северноатлантских ајкула да се крећу близу површине мора у колони једна иза друге допринела је у прошлости бројним извештајима о морским змијама и сличним чудовиштима јер је удаљеним посматрачима тако савршени поредак изгледао као кретање једног организма. Замислите само неколико градских аутобуса да возе тик један иза другог, па ће застрашеност и заблуде бити разумљивије.

Просечна дужина одрасле северноатлантске ајкуле износи око девет метара, а тешка је готово четири тоне. Године 1948. пријављен је за сада рекордни одрасли примерак – 15,4 метра! Кад дођу на свет, младунци имају из-

међу метар и по до два, а док достигну полну зрелост, израсту седам метара. Колико је истраживачима за сада познато, ова врста ајкула може да поживи 12-17 година.

Кроз огромна уста северноатлантске ајкуле, која су готово сасвим оивичена препознатљивим уздужним шкргама, током једног сата прође 1,3 милиона литара воде – довољно да се напуне два олимпијска базена! Вилице су испуњене густим редовима ситних зуба дужине 5-6 милиметара. У сваком од 6 до 9 редова има стотинак зуба.

Северноатлантска ајкула не дозвољава да ишта омете њено спокојство, па рониоци могу без имало страха да приђу овом цину. Али, морају да знају да јој је кожа оштра као шмиргла. О саставу те коже најбоље сведочи обичај норвешких риболоваца који њоме већ вековима облажу ђонове својих ципела јер је то најсигурнији начин да се не оклизну на бродској палуби.

На кожи северноатлантске ајкуле бораве бројни паразити и они су једино што је понекад натера да буде окретнија. Многи очевици присуствовали су задивљујућем приказу када се овај див тежак неколико тона муњевито вине из мора у ваздух отресајући са себе незване госте.

ПОДНИМИ
ЗАБАВНИК

18. 10. 2002.

Северноатлантске ајкуле ретко се виђају усамљене, најчешће су у пару, а забележена су и јата од сто и више примерака.

Особина северноатлантске ајкуле да се „сунча“ необична је јер она насељава претежно хладнија мора. Има је у Тихом и Атлантском океану, Средоземном мору, у водама Новог Зеланда, Аустралије и Јапана. Управо у овим водама спокојном цину би било паметније да се мане сунчања и зарони дубље јер ту вреба и највећа опасност – супа од ајкулиног пераја већ дуго је посланица на јеловницима многих далекоисточних ресторана, а то посебно важи за ове врсте, безопасне по човека. Опасност од ње прети једино приликом лова – погођена харпуном, раздражена грдосија као од шале може да преврне чамац или бродиф. Но, како није навикла на борбу, изгледа за победу су јој мали. А када се зна да пар пераја на азијским пијацама може достићи цену и до хиљаду долара, као и да се ајкулина јетра у Јапану продаје као афродизијак, јасно је зашто бројна светска друштва за заштиту животиња годинама узалудно покушавају да спрече лов на ајкуле и уништење појединих врста. Месо северноатлантске ајкуле ретко се употребљава за људску исхрану – углавном се даје стоци...

Кит ајкула (*Rhincodon typus*)

Са просечних девет метара дужине, северноатлантска ајкула носи само титулу „прве пратиле“ у надметању за највећу рибу на свету. Круна припада врсти која се назива кит ајкула, просечна дужина јој је 12 метара, а тежина 20 тона. Највећи познати примерак имао је чак 18 метара!

За разлику од северноатлантске ајкуле која борави у хладнијим водама, кит ајкула наклоњенија је тропском поднебљу. Најчешће се среће у екваторском појасу Индијског, Атлантског и Тихог океана. Једино топло море у ком до сада није примећена ова врста јесте Средоземно.

Први запис о киту ајкули потиче још из 1828. године када је један примерак ухваћен у јужноафричком заливу Тејбл Беј. Јапански рибари зову ову рибу „ебисузам“ и верују да сусрет с њом предсказује добар улов, те је за-

то никада не убијају. У позадини овог празноверја је једноставно објашњење – кит ајкула храни се претежно планктонима (мада је у стомацима неких ухваћених примерака било и остатака сардина и лигњи) и пошто следи водене појасеве пуне планктона, велики су изгледи да се у њеној близини нађу јата риба, пре свега туна, много занимљивијих за рибаре.

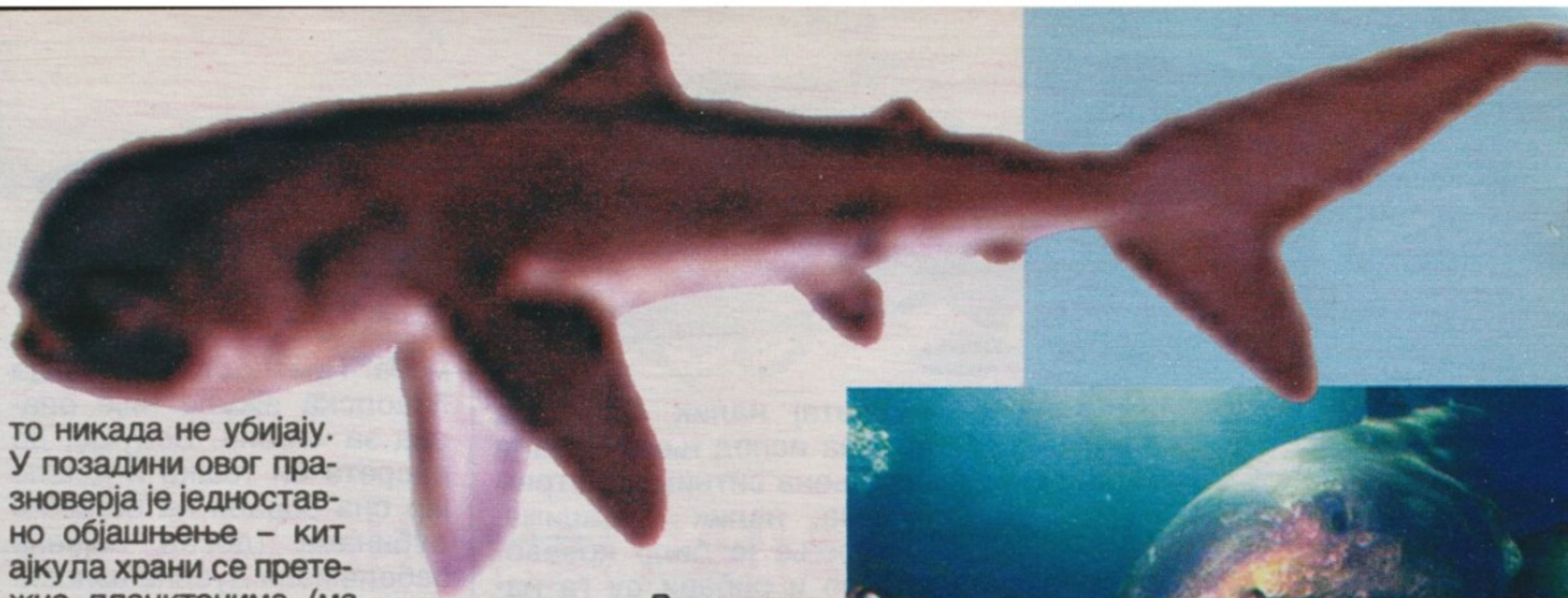
Кит ајкула увлачи, срче, воду богату храном која се задржава на шкргама. При том непрестано помера главу лево-десно, усисавајући све у близини. Повремено се „закашље“, што је у ствари начин да прочисти шкрге како би на њима направила места за нове наслаге хране. У обе вилице има по више стотина зуба. Међутим, не изгледа тако застрашујуће као, на пример, северноатлантска или ђаволска ајкула.

Колико је до сада познато, кит ајкула може да поживи око 60 година. Полну зрелост достиже тек у двадесет петој, када је дугачка око девет метара. Пошто касно постаје способна за размножавање, и *Rhincodon typus* спада у угрожене врсте које човечанство небригом може да истреби. Највећа потражња за месом кита ајкуле је на Тајвану у чијим се водама годишње улови стотинак примерака. Ова невероватно велика риба незгодна је за руковање када се улови, и то је чини мање занимљивом за рибаре. Уз то, ужасно је стидљива и углавном бежи од ронилаца и истраживача. Колико су ове ајкуле безопасне по човека, говори податак да их гњурци у аустралијским водама јашу из забаве, чему влада већ годинама не успева да стане на пут!

Ђаволска ајкула (*Mitsukurina owstoni*)

Давне 1898. године јапански рибари наомак Јокохаме извукли су у мрежи морско створење које је на врху губице имало спљоштени

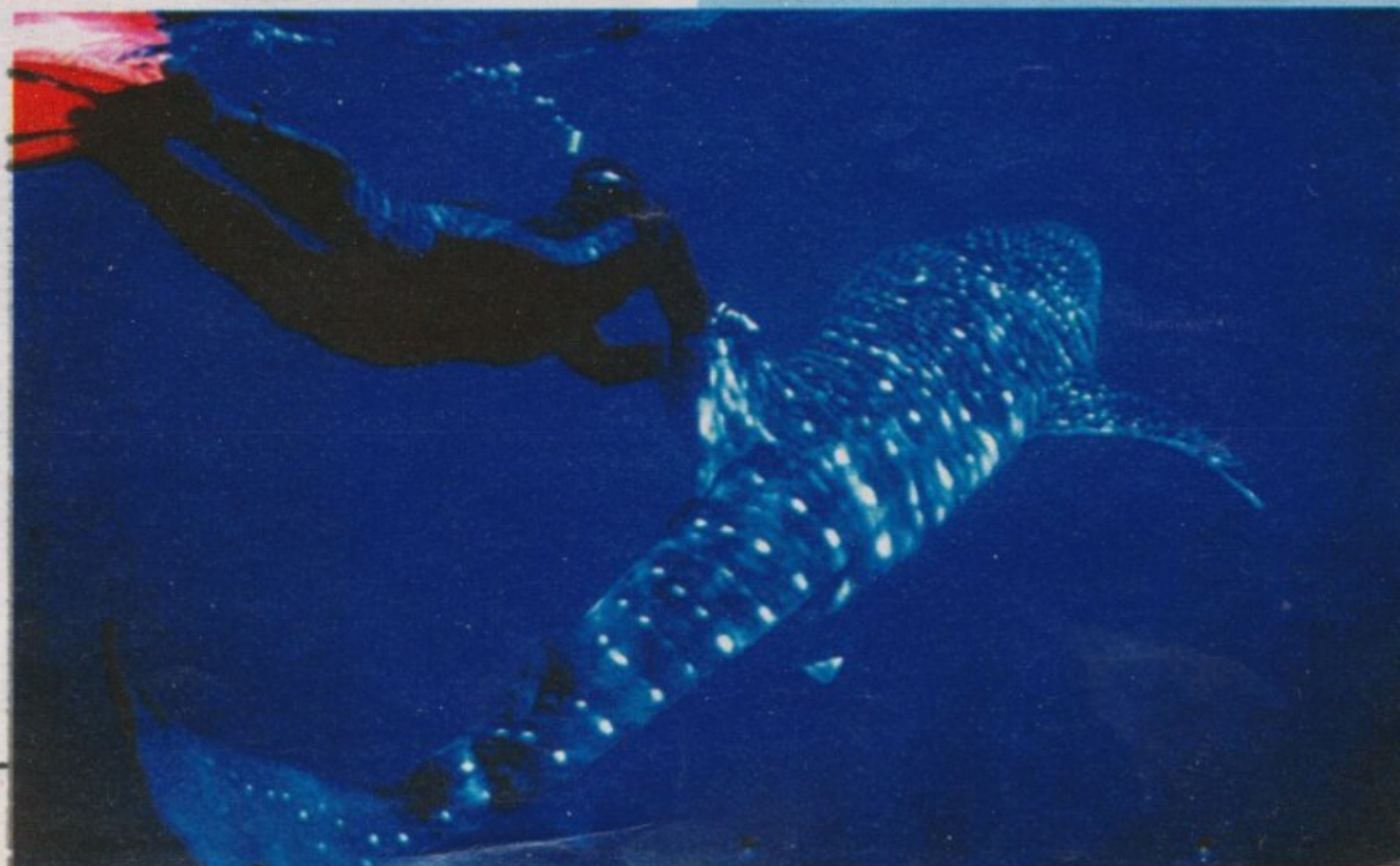
Блиски сусрет
рониоца и кит-ајкуле

Великоуста
ајкула

Кит ајкула

Крокодил
ајкула

На свим сликама је
ђаволска ајкула

израштај налик ашову, а вилица испод њега била је испуњена ситним и оштрим зубима, налик очњацима. Створење је било крваво-црвено и рибари су га назвали „тенгузаме“ што је касније на многе светске језике преведено као ђаволска ајкула или гоблин ајкула.

Живи у свим морима, од Јапана до Јужне Африке, од Новог Зеланда до Португала. Њена ружичаста боја није последица пигмента, већ крви богате кисеоником која протиче капиларима тик испод про-

зирне коже. За разлику од својих рођака, ова ајкула има млитаво, као гумено, тело без мишићне масе. У списима биолога Клинтон Дафија изнета је претпоставка да она вероватно мирује вребајући плен који затим муњевито напада. Тада долази до изражаја њена још једна необична особина – вилица се

„извлачи“, слично као код језивог ванземаљца из филма „Осми путник“, а кад шчепа плен, повлачи се.

У стомацима до сада нађених примерака нађени су остаци краба, лигњи и сличних мањих становника

мора. Претпоставља се да ђаволска ајкула није опасна за човека. Додуше, до сусрета би тешко и дошло јер она борави на великим дубинама (досад највећа забележена дубина износила је 1300 метара). Како тамо влада помрчина, ајкула се не ослања превише на очи, већ на свој необични пљоснати „рог“, у ком се налазе осетиле за електрицитет која јој омогућавају да открије могући плен. Просечна дужина ђаволске ајкуле је два и по метра, са „рогом“ нешто дужим од пола метра. Највећи до сада забележени примерак био је мужјак дугачак 3,8 метара, а женке су веће од мужјака.

Великоуста ајкула (*Megachasma pelagios*)

Науци су за сада познате свега три врсте ајкула које се хране планктонима, користећи шкрге као својеврстан филтер. Поред северноатлантске и кит ајкуле, ту спада и необичан примерак познат под називом „великоуста ајкула“. За разлику од већине ајкула чије се губице завршавају препознатљивим шпицастим носем, ова има помало улубљену њушку. Просечна дужина јој је 4-5 метара, а тежина 600-800 килограма. Ниједна до сада није ухваћена жива, а највећи нађени примерак, ухваћен код јапанског места Нантоа, била је женка дужине 5,2 метара. Њена огромна уста изгледала су као када за купање.

Крокодил ајкула (*Pseudocarcharias kamoharai*)

Септембра 1985. године америчка телефонска компанија AT&T изводила је опите с подводним кабловима од оптичких влакана. Један такав кабл развукли су по морском дну између два канарска острва, Тенерифа и Гранд Канарије, и проверавали успешност нове технологије која је требало да замени постојећи трансатлантски кабл. Већ у октобру кабл је прекинут на дубини од хиљаду метара недалеко од Тенерифа.

Техничари су га извукли, утврдили да је највероватнији узрок угриз ајкуле, урадили потребне оправке и вратили све на своје место. Међутим, сличне незгоде учестале су наредних месеци. Како је поправљање кабла веома скупо и доводи до потпуног прекида веза, AT&T позвао је подводне истраживаче да нађу починиоце и сазнају зашто насрћу на кабл и како то може да се спречи. Резултат је многе изненадио – главни виновник била је изузетно ретка врста ајкула позната по имену крокодил ајкула.

И овој необичној ајкули име су наденули јапански рибари који су се први сусрели с њом. Њихов назив „мизувани“ значи „морски крокодил“. Разлог за ово име нису само оштри зуби налик крокодилским већ и њена особина да се силовито копрца и шкљоца чељустима када је извуку из воде, као њен речни узор. У обичним околностима не напада човека са којим тешко да може и да се сретне јер борави на великим дубинама. Сем тога, дугачка је највише један метар. Али, јапански рибари који су је потценили сведоче да јој је угриз снажан и опасан.

Крокодил ајкула има изузетно велико око у поређењу с величином главе и, на супрот томе, веома мала пераја. Храни се мањим рибама, сипама, рачићима и припада такозваним вертикалним миграторима – током дана обитава на дубини испод 300 метара, да би се ноћу попела до морске површине од које, попут вампира, с првим јутарњим зрацима бежи натраг у мрак. Није занимљива за риболов, па су се једини до сада ухваћени примерци случајно уплели у рибарске мреже.

Захваљујући компанији AT&T, подводни истраживачи добили су јединствену прилику да испитају једну врсту ајкуле до које би иначе тешко допрли. А шта је било с кабловима? Ништа нарочито, узрок угриза изгледа да су била електрична пражњења која су ајкуле побркале са могућим пленом. Стручњаци компаније обмотали су зато каблове челичним слојем и до данас нису имали нових прекида■

Н. В.

ПОДВУКЛИ
ЗАБАВНИК

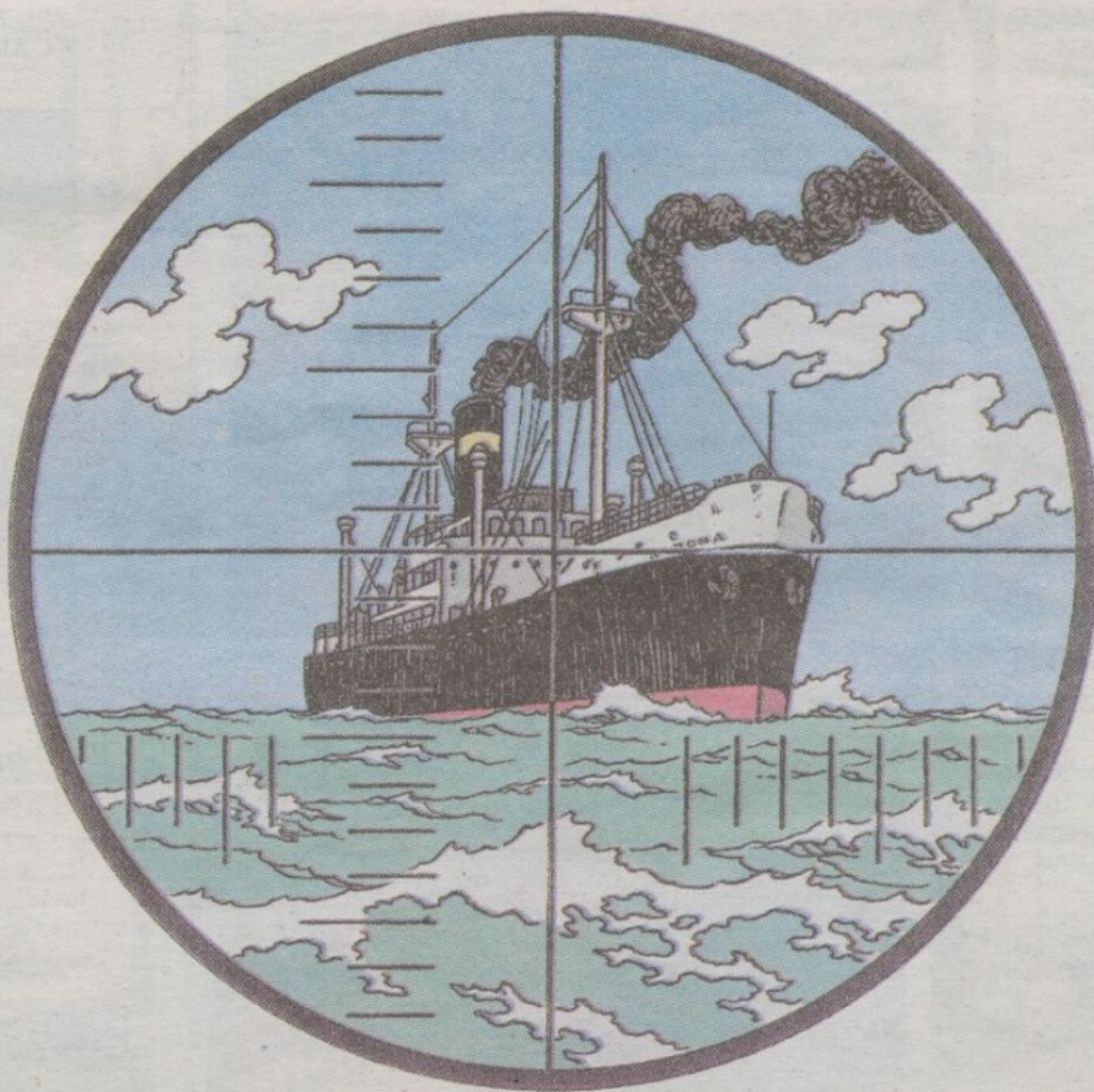
18. 10. 2002.

ТИНТИН

ТРГОВЦИ РОБЉЕМ

НАПИСАО И НАЦРТАО

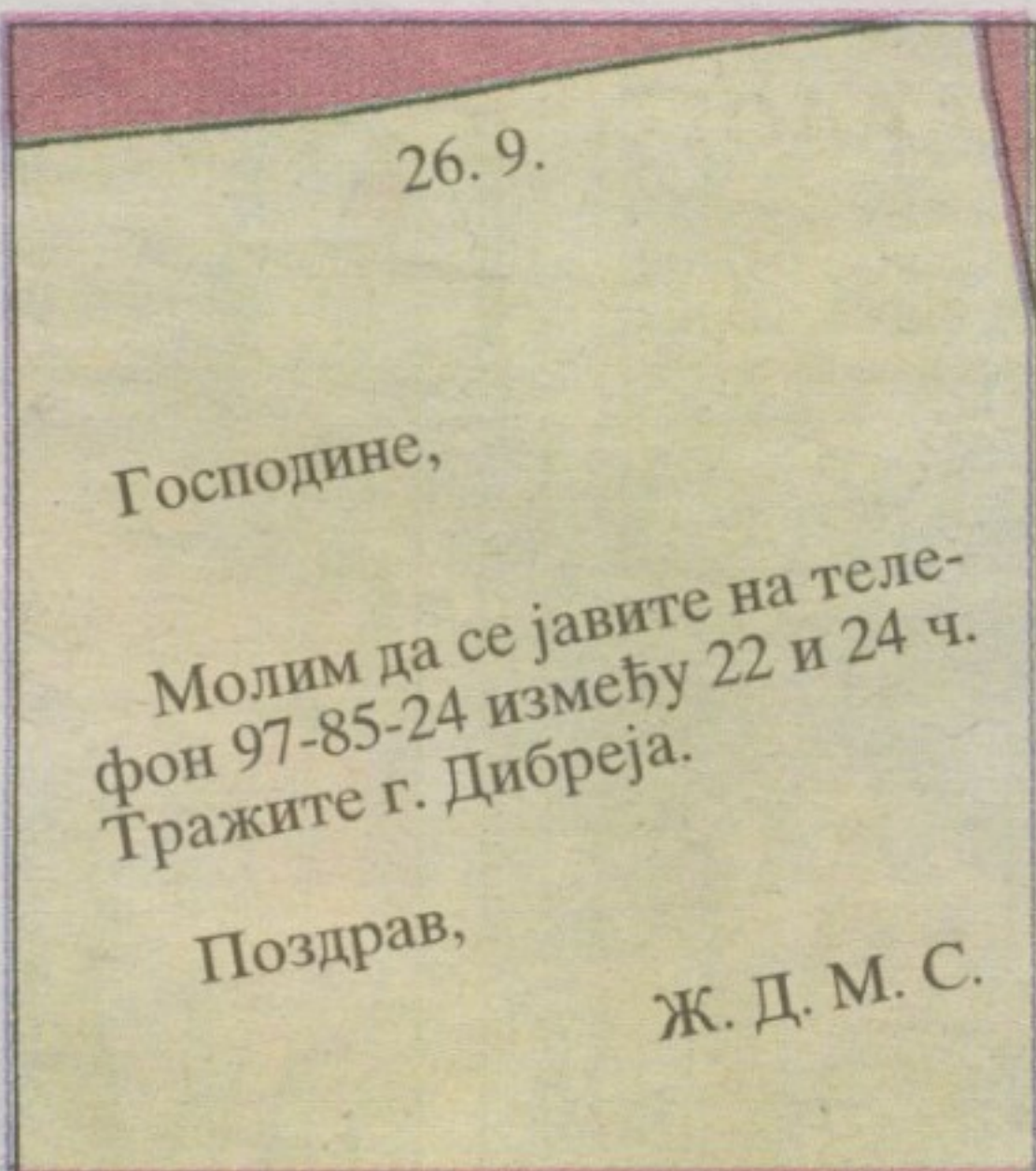
ЕРЖЕ

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
БРОЈ 2645

ЈА ХАСИМ, СЛУГА ЊЕГОВЕ ВИСОСТИ
АБДАЛАХА...

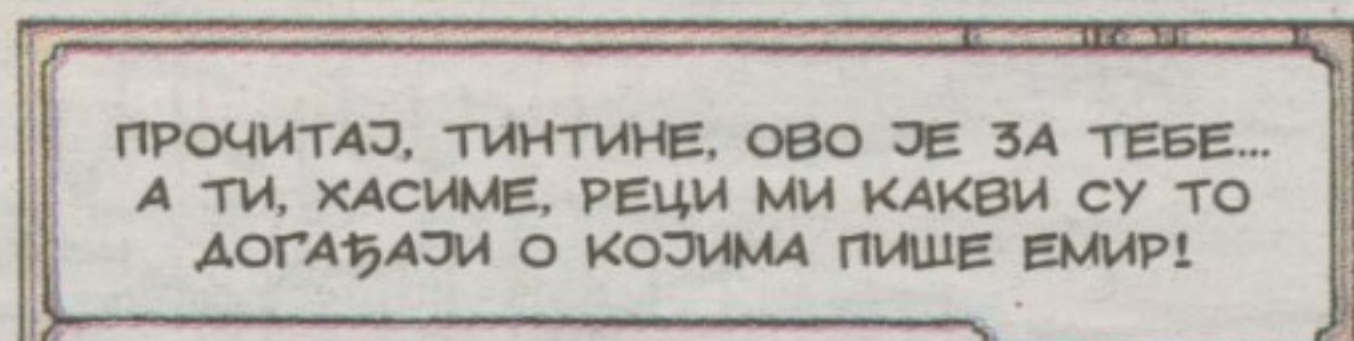
...И ЈА ДОНЕЛО ПИСМО МОГ ЕМИРА!

Врли пријатељу, повера-
вам ти Абдалаха, мог воље-
ног сина.

Знај, овде се много тога
догађа. Ако би се невоља
сручила на мене, као кобац
на невину газелу, сигуран
сам да би Абдалах нашао
код тебе склониште и љубав.
А ти би пред Алахом учинио
праведно дело.

Нека је мир с тобом и
свим твојима,

Емир Бен Халим Есад

ПРОЧИТАЈ, ТИНТИНЕ, ОВО ЈЕ ЗА ТЕБЕ...
А ТИ, ХАСИМЕ, РЕЦИ МИ КАКВИ СУ ТО
ДОГАЂАЈИ О КОЈИМА ПИШЕ ЕМИР!

ЈА НЕ ЗНАТИ, ГОСПОДИН!

ШТА ТИ МИСЛИШ?
СИГУРНО ЈЕ ЈЕДНО:
АБДАЛАХ НАМ ЈЕ САД
НА ВРАТУ! ТРЕБАКЕ
УКРОТИТИ ТОГ
МАНГУПА...

АБДАЛАХ! НИШТАРИЈО
ЈЕДНА! САД КУ ТЕ
НАУЧИТИ
ПАМЕТИ...

ЈООО!

СТОЈ! ТИ НЕ ДИРАТИ СИН
МОГА ЕМИРА!

НЕ ДИРАТИ! НЕ ДИРАТИ!
ШТА ТИ ЗАМИШЉАШ,
ПЕШКИРОГЛАВЧЕ, ДА КУ
ДА ПУСТИМ ТУ МАЛУ
НАПАСТ ДА МИ ПРАВИ
ХАОС У КУЉИ?

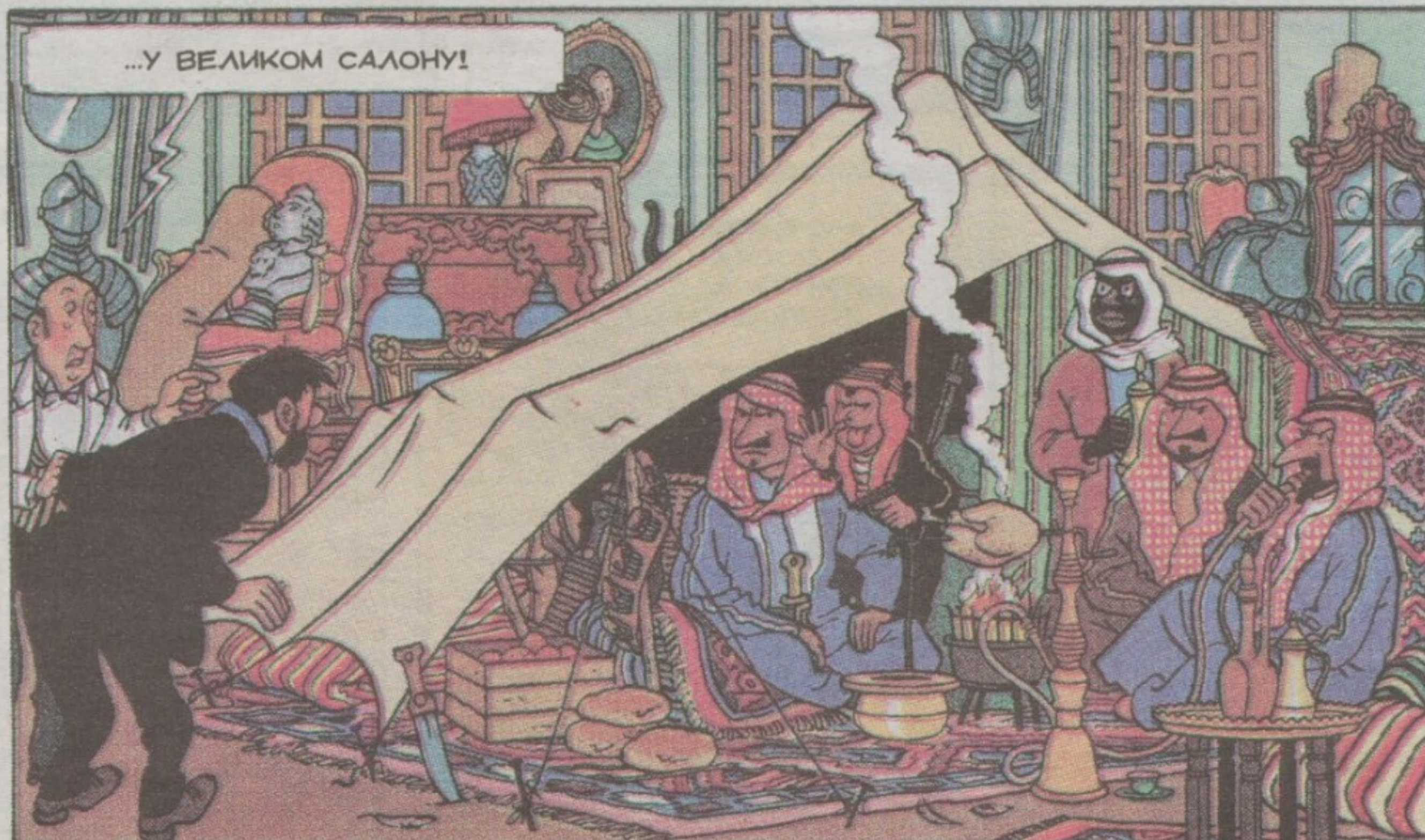

САМО ДА
ТЕ НАЂЕМ,
ТИ МАЛИ
ЗЛИКОВЧЕ!

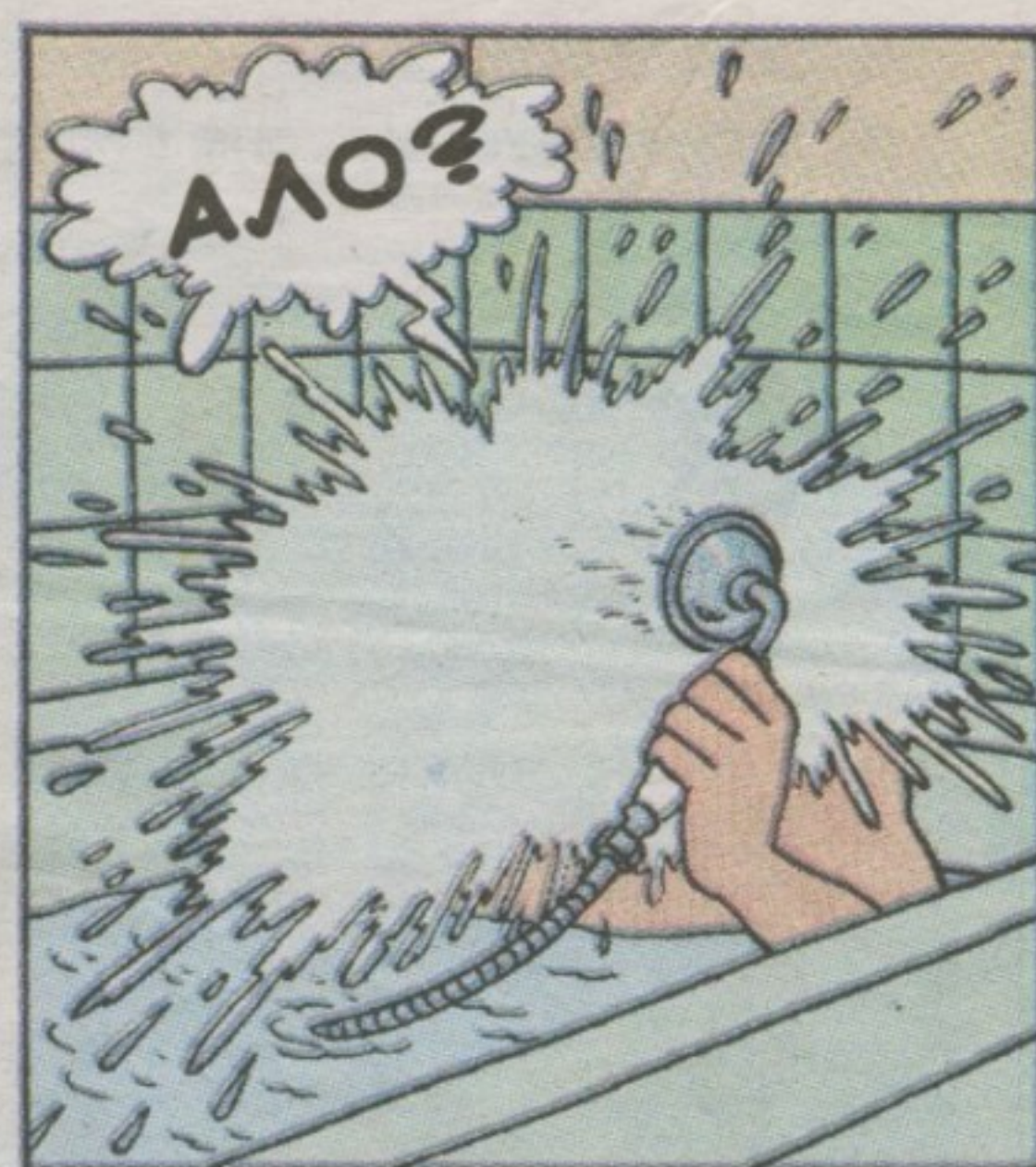
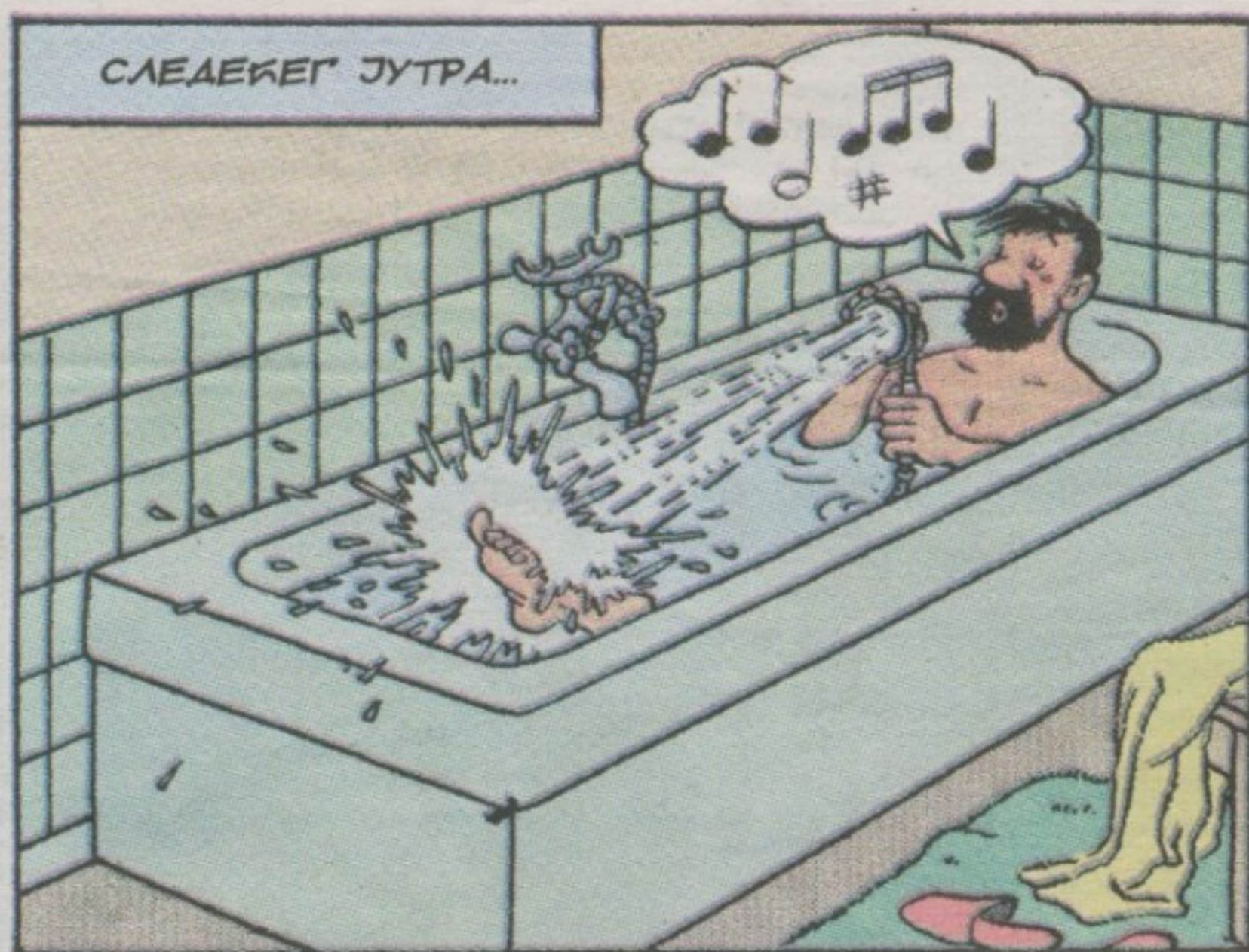

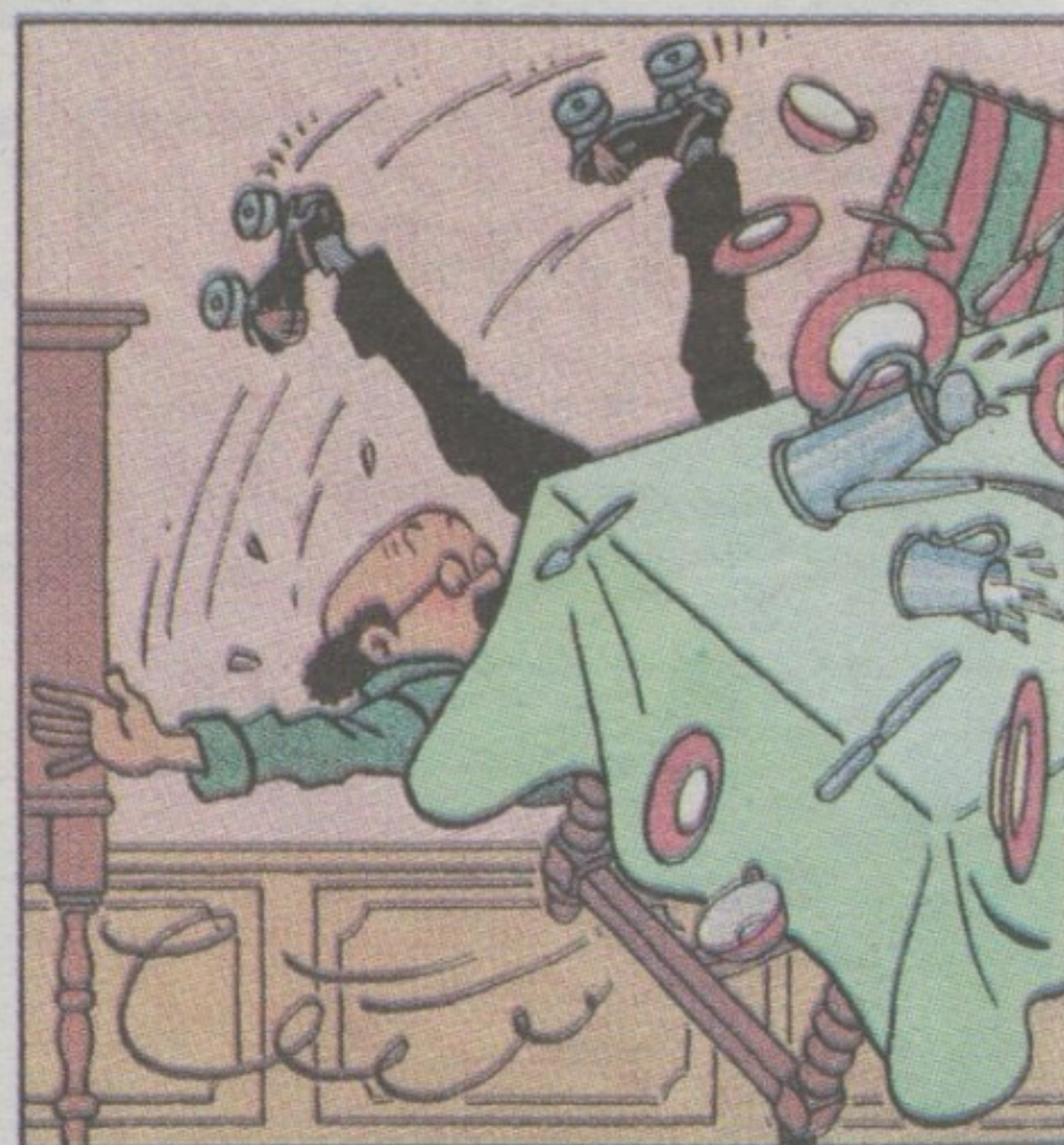
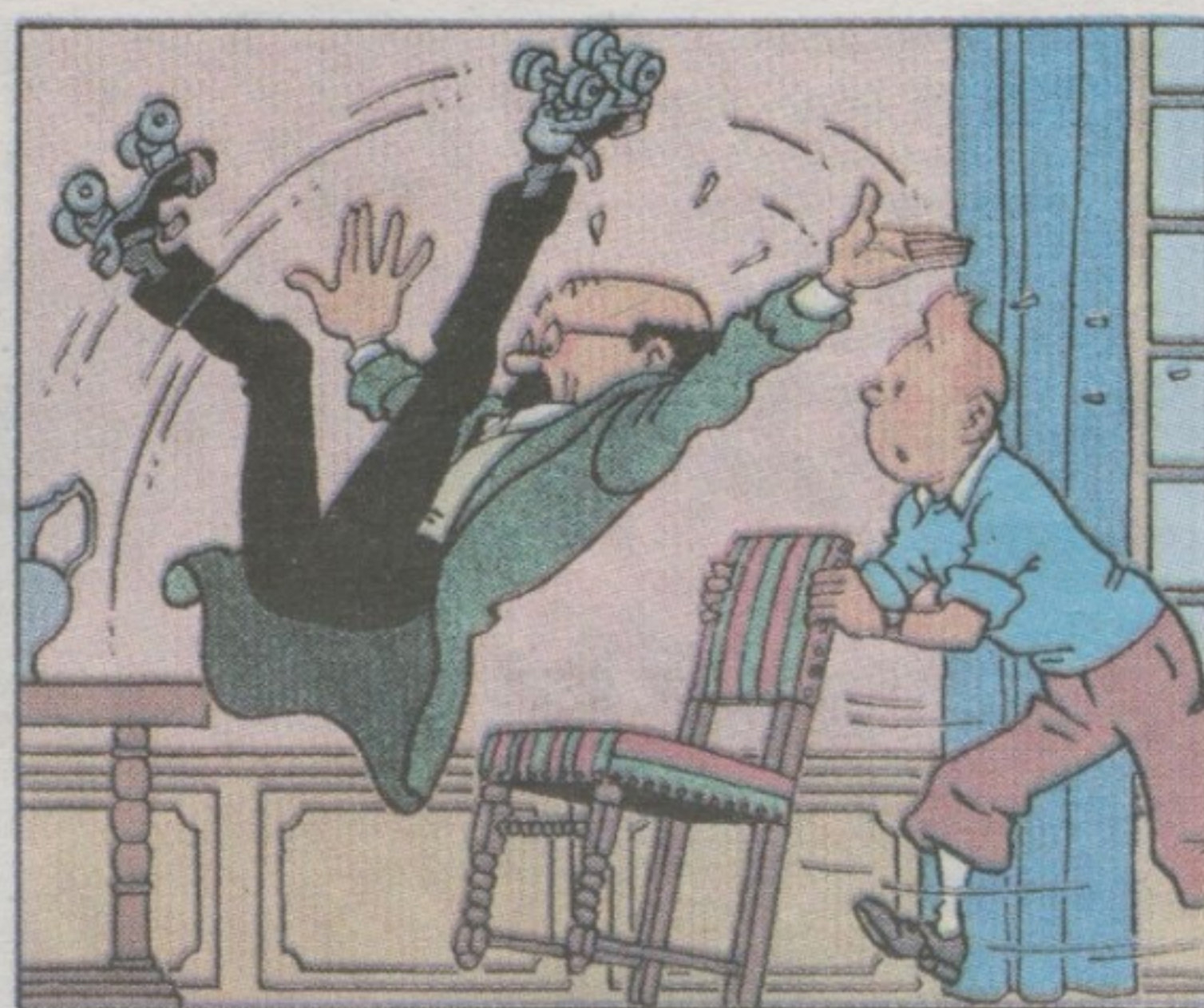
ГОСПОДИНЕ! ГОСПОДИНЕ!
ТО ЈЕ СТРАШНО! СВИ ТИ
СТРАНЦИ СУ СЕ НАСТАНИЛИ...

КАСНИЈЕ, НЕСТОРЕ...
КАСНИЈЕ...

...У ВЕЛИКОМ САЛОНУ!

ДРРРИНГ!
БАНГ!

ТРИСТА МУ ТАЈВАНСКИХ
ТАЈФУНА! ЈОШ НИСТЕ
ПРЕСТАЛИ ДА СЕ
БЛЕСАВИТЕ?

КО ЈЕ ЗВОНИО, НЕСТОРЕ?

ПРВИ ПУТ
НИСАМ ВИДЕО
НИКОГА, ГОСПОДИНЕ!
ДРУГИ ПУТ САМ
ВИДЕО
АБДАЛАХА
КАКО БЕЖИ!

ДРРРИНГ!

ТО ЈЕ ОН,
СИГУРАН САМ!
АЛИ, ПЛАТИЋЕ МИ!
НЕСТОРЕ, ДОНЕСИ
МИ ЦРЕВО
ЗА ПОЛИВАЊЕ!

ТАКО! ЧИМ БУДЕ
ЗАЗВОНИО, ТИ
ОТВОРИ ВРАТА,
А ОНДА...
БИЋЕ СМЕХА!

ДРРРИНГ!

ЕВО ГА!
БРЗО
ОТВАРАЈ!

ОП... ОПРОСТИТЕ! МНОГО МИ ЈЕ ЖАО!
ТО ЈЕ ЗБОГ АБДАЛАХА, ЗНАТЕ...
ТАЈ МАНГУП ЈЕ ЗВОНИО НА ВРАТИМА... И...

ХА! ХА! ХА!

НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА КАСНИЈЕ...

УФ... ЕВО О ЧЕМУ СЕ РАДИ:
ИНТЕРПОЛ НАС ЈЕ ЗАДУЖИО
ДА ПРАТИМО ЈЕДНОГ
БРИТАНСКОГ ДРЖАВЉАНИНА
КОЈИ ЈЕ ТРЕНУТНО НА
КОНТИНЕНТУ, И ДА САЗНАМО
ШТО ВИШЕ О ЊЕГОВИМ
ПОСЛОВИМА...

...КАО И О ЉУДИМА
С КОЈИМА СЕ ВИЂА!
ЈЕДНОГ ОД ТИХ ЉУДИ
ВИ ЗНАТЕ: ГЕНЕРАЛА
АЛКАЗАРА! ШТА ЗНАТЕ О ЊЕМУ?

О, НЕ БОГ'ЗНА ШТА...

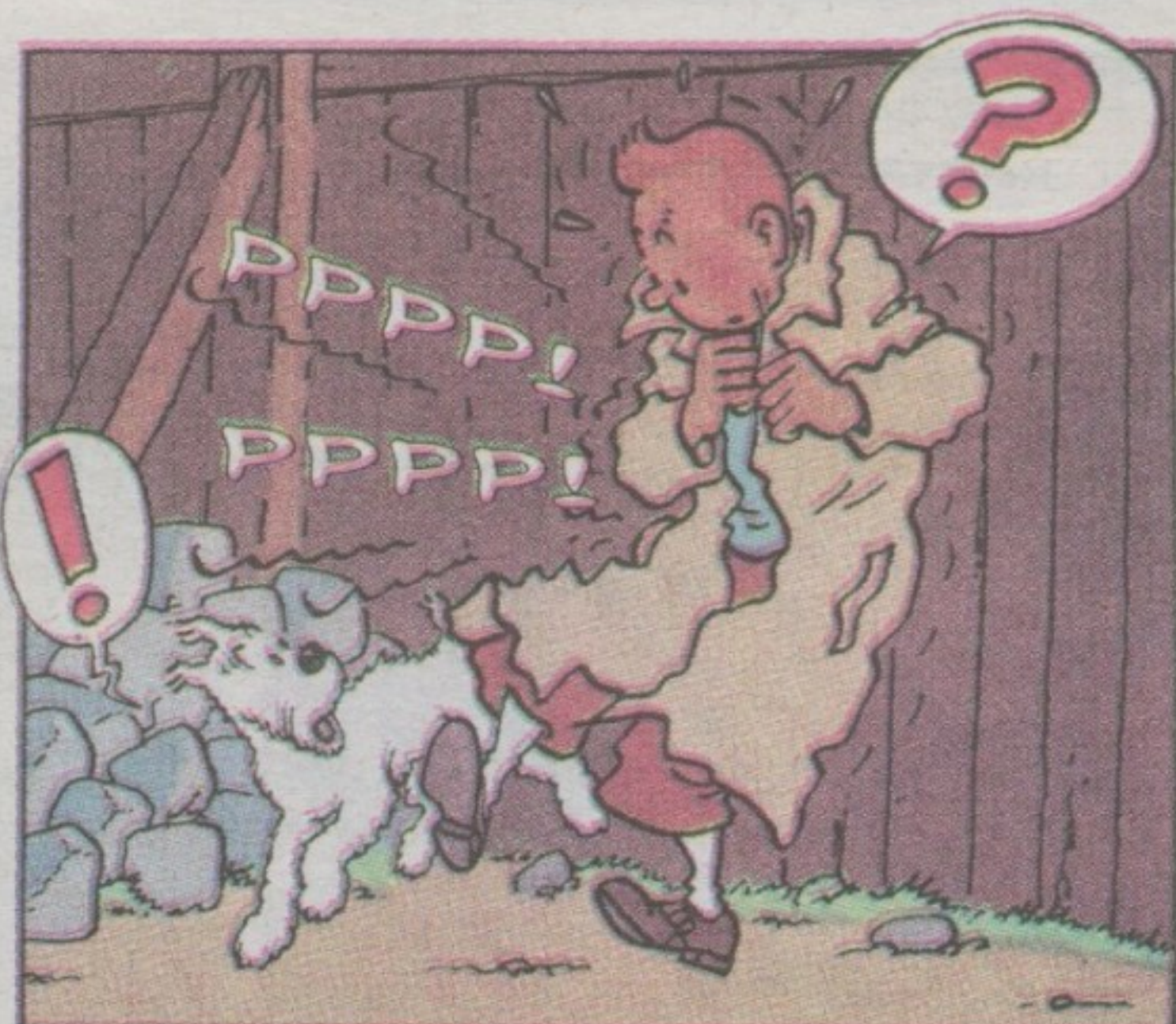
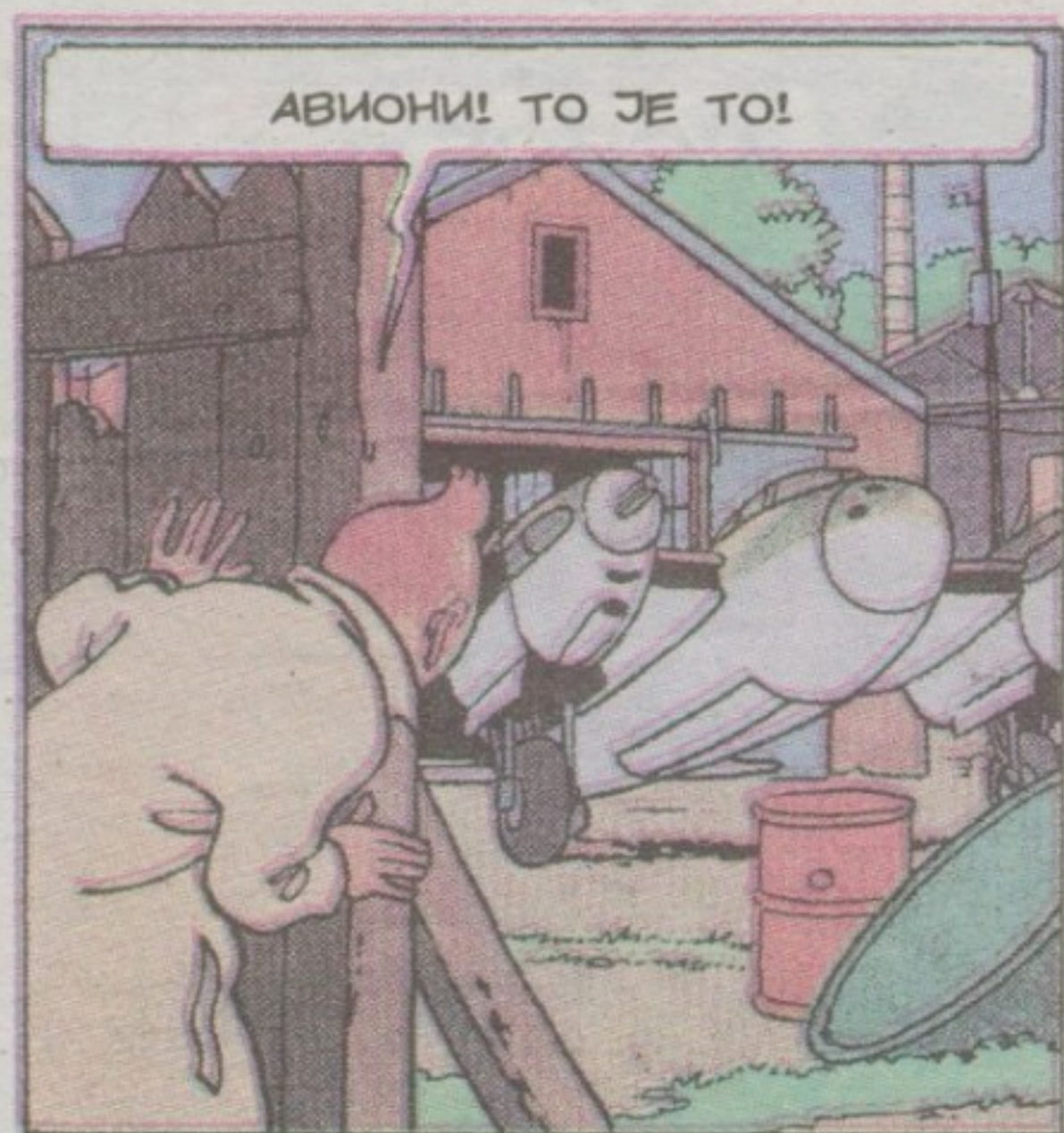
УПОЗНАО САМ ГА
КАД ЈЕ БИО ПРЕДСЕДНИК
РЕПУБЛИКЕ САН ТЕОДОРС!
КАСНИЈЕ САМ ГА СРЕО
У ЕВРОПИ! ПОШТО ГА ЈЕ
ЊЕГОВ РИВАЛ, ГЕНЕРАЛ
ТАПИОКА, ЗБАЦИО С
ВЛАСТИ, ПОБЕГАО ЈЕ
ИЗ ЗЕМЉЕ И ПОСТАО
БАЦАЧ НОЖЕВА У
ЈЕДНОМ КАБАРЕУ!
И ТО ЈЕ СВЕ!

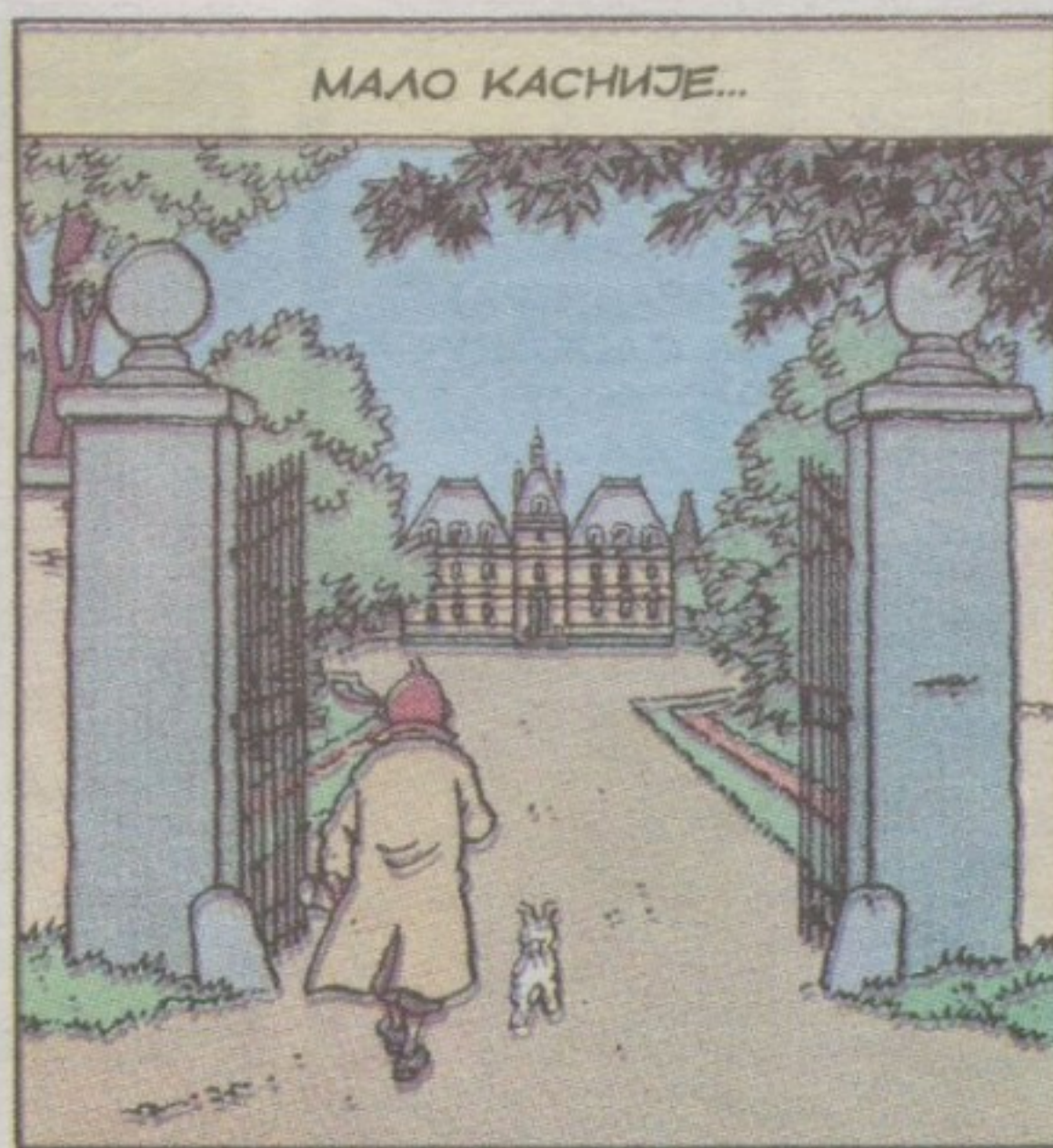

ЈЕ ЛИ ТО ЗАИСТА СВЕ?
А ШТА ВАМ ЈЕ РЕКАО СИНОВ,
КАД СТЕ ГА СРЕЛИ?

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

КЊИЖЕВНА НАГРАДА

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Бирамо најбољу књигу за младе објављену у 2002. години

Књижевна награда „Политикин Забавник“, установљена 1979, додељује се сваке године најбољем делу за младе.

Право да конкуришу за ову награду имају сви чија су дела први пут објављена између 1. јануара и 31. децембра 2002. године на српском или на једном од језика националних мањина. Необјављени рукописи се не примају.

Дела могу да пријављују издавачи, струковна удружења и појединци, уз обавезу да редакцији „Политикиног Забавника“ доставе пет примерака сваког предложеног дела – по један за сваког од пет чланова жирија.

Све те књиге чланови жирија ће, након што изаберу најбољу, поклонити некој школи која не може да се похвали баш богатом библиотеком.

Књиге треба послати до 31. децембра 2002. године на адресу: „Политикин Забавник“, Македонска 29, поштански фах 124, 11001 Београд, са назнаком „За књижевну награду“.

Награда ће бити уручена на Дан „Политике“ 25. јануара 2003. године ■

Овако је
изгледао
Занатски
дом са
околином
1935. године

ДВА БЕЛА

Јован Кујунџић звани Јоца Ваље-
вац био је познат као врстан тер-
зија (кројач) и угледан човек још
у родном Ваљеву. Када је, захва-
љујући занату, постао имућан,
пут га је одвео на тржиште где су мо-
гућности за зараду и проширење по-
сла биле веће. Како су у време влада-
вине Обреновића сточарство, занат-
ство и трговина били основне при-
вредне гране, највише могућности за
повећање иметка било је у Београду.

Јоца, добар човек и добар мајстор,
важио је и за шерета. Волео је дру-
штво и седељке, а београдска чаршија
брзо га је заволела. Деца су му осве-
тлала образ. Кћи му се удала за Стоја-
на Новаковића, научника, државника,
министра просвете, потом министра
унутрашњих послова, посланика, чла-
на Државног савета, док је син Милан
Кујунџић Абердар оставио дубок траг
у јавном животу. Припадао је романти-
чарским писцима, предавао је фило-
логију на Великој школи, извесно вре-
ме био је и министар, а као млад са не-
колико другара водио је омладински
покрет у Србији.

Шалјиви Јоца терзија

Јоца Ваљевац разгранао је посао,
али је по Београду куповао и имања.
Једно се налазило на месту данашње
зграде Радио Београда. Ту је познати
терзија подигао једносратну зграду
са осам соба за преноћиште. У призе-
мљу је био ресторан и кафана. Цео
угоститељски објект, а и сквер испред
зграде, називан је „Код два бела
голуба“! Име је настало по фирми из

четрдесет

**ЗГРАДА У КОЈОЈ СЕ НАЛАЗИ РАДИО
БЕОГРАД СВЕ ДО ДРУГОГ СВЕТСКОГ
РАТА БИЛА ЈЕ ВЛАСНИШТВО
БЕОГРАДСКИХ ЗАНАТЛИЈА: ТУ СУ
КЊИЖЕВНИЦИ, ГЛУМЦИ, НОВИНАРИ
ДОЛАЗИЛИ ДА СЕ ДРУЖЕ**

над радње са два „намолована“ голу-
ба и маказама, знаком кројачког за-
ната којим се Јоца Ваљевац раније
бавио и захваљујући томе стекао бо-
гатство.

Када је породица Кујунџић продала
цело имање Занатској комори за по-
дизање дома, захтевала је да у уго-
вор уђе одредба о обавези купца да

на новој згради, која је требало да бу-
де подигнута на истом месту, стоји
фигура два бела голуба. То је и учи-
њено. Вајар и каменорезац Лукачек
исклесао је и поставио на фасаду За-
натског дома своју композицију „Ко-
вач“ у којој су голубови нашли место
пored наковња.

Јоцин хотел и кафана срушени су
1903. године, а садашња зграда у ко-
ју се тек 1946. године уселио Радио
Београд подигнута је 1931. године по
плану архитекте Николе Несторови-
ћа. Зграда и данас сјајно изгледа.
Препознатљива је по кули кружног
облика на крову. Ту су између два
светска рата у собицима нанизаним
у круг становали новинари, страни
дописници.

Живо је било и у крилу зграде окре-
нутом према Хиландарској улици, где
су такође становале личности из јав-
ног живота, али плитког џепа. И ту су
се низале собе дуж ходника, али не-
што бољег изгледа. Супротно крило
било је окренуто према Улици два бела
голуба, нама знаној као Улица Лоле
Рибара или сада Светогорска.

Деценију пред Други светски рат на
мансарду и у околне собе Занатског
дома долазили су књижевници, глум-
ци, новинари, углавном људи од имена,
али слабијег имовног стања. Причало
се, смејало, збијале су се шале, наро-
чито са млађима... Једно се знало –
поштовање личности било је неопхо-
дан услов за дружење.

Од ране вечери ту је било бучно и
весело. Свраћао је песник Раде Драи-

ПАВЛИЋИЋ
ЗАБАВНИК

18. 10. 2002.

нац, глумац Јован Геџ, па његов колега отмени Павле Богатинчевић, хелениста и хуманиста Милош Ђурић, вајар Петар Палавичини и пијаниста Велизар Гођевац, ћутљиви професор Божа Ковачевић, те песник Густав Крклец кога су многи ословљавали са – Гушта! „Кај делаш, Гушта?“, довикнуо би му неки новинар. „Никај,

њу посетиоцима мансарде. За њим су у стопу ишли и неки његови студенти и асистенти и с пажњом га слушали. Чика Миша је одиста лепо казивао.

После изласка са робије, на разговор са Милошем Ђурићем долазио је и Моша Пијаде. Седели су најчешће у кафани која је у приземљу радила и у новој згради.

ГОЛУБА

пенкалу сам дал неким новинарима!“, одговорио би Крклец.

Време је пролазило у ћаскању, али и у озбиљним разговорима о политици, социјалној правди и неправди, о уметности...

На мансарди Занатског дома

Раде Драинац читао је почетак своје драме „Земља“, касније изгубљеног дела. Изводе из својих драма „Катинкини синови“ и „Зачарани краљ“ читао је и Тоша Манојловић. Обе су драме убрзо примљене у Народном позоришту.

Најревноснији гост мансарде био је хелениста Милош Ђурић кога су студенти од милоште звали – чика Миша! Његова излагања остала су у сећа-

Професор Ђурић становао је у близини и, када се после Другог светског рата Радио Београд уселио у зграду Занатског дома, он се „улогорио“ у комшилуку, у кафани „Видин-капија“.

На мансарди Занатског дома било је и веома озбиљних догађаја. Ту су излагани радови Саве Шумановића, Узелца, Личеноског и понека мања скулптура Петра Палавичинија.

Сава Шумановић није живео у Београду, али кад год би дошетао у град, обавезно је навраћао да се види са друштвом на мансарди Занатског дома. Био је велики пријатељ Војина Матића и Тодора Манојловића, као и других присталица француске уметности.

У згради Занатског дома налазиле су се и канцеларије Савеза удружења

позоришних уметника, а у кафану дома долазили су многи глумци. Ту су могли да се виде углавном глумци који су после Другог светског рата били стубови нашег глумишта: Раша Плаовић, Миливоје Живановић, Љубинка Бобић, Виктор Старчић, Мата Милошевић... Многе новинарске критике на рачун глумаца сročене су баш у тој кафани. Неки су хваљени, другима су „летеле главе“!

Труба од несуђеног мужа

Шта се све није догађало у кафани Занатског дома! Памти се када је Петар Драговић, лекар, иначе изузетно добар и углађен човек, изнервиран ко зна због чега, почео да додацује Станиславу Винаверу који је за суседним столом седео са публицистом Николом Трајковићем. Винавер је отрпео, али Трајковић није. Узвратио је Драговићу пргаво, и уз упозорење да с њим више неће ни реч да проговори. Није прошло ни неколико минута, а Трајковићу је позлило, чак се и онесвестио. Драговић је скочио, изнео га на рукама до његове собе на мансарди и указао му прву помоћ. Трајковић је дошао себи.

– Зар ви?! – упитао је Трајковић.

– Лекар не бира пацијенте него они њега! – узвратио је Драговић и насмејао се. – А за оно малочас, извините!

Драговић је стрељан почетком 1941. године као симпатизер партизана.

Дописник енглеских новина Стојан Јовановић Цока волео је да се шали са комшијама на мансарди. Неком приликом на оглас објављен у дневним новинама под шифром „Усамљена душа“, у коме је извесна госпођа тражила „сапутника кроз живот“, послао је адресу свог суседа.

Кад се дама из огласа појавила, сусед се запрепастио. Ем није тражио жену, ем се није јављао на оглас, уз то – жена крупна, гојазна, око 130 килограма! Ухватио се за главу. Одмах се сетио ко је смислио шалу, али како да се ослободи жене од које умало да добије батине. Дама је сиктала:

– Господине, зашто нисте пажљиво читали оглас? Ја сам написала да сам корпулентна дама, а ви ко сламка! Шта да радим с вама?! Мислите ли да је мени лако да се по овој врућини пендам уз толике степенице! Срам вас било!

Комшија је вратио Јовановићу дуг наручивши трубу у Цељу иако му труба уопште није била потребна. Поштар је донео пакет с трубом, али дописник није знао о чему се ради. Пошто је стајала назнака да се пакет има испоручити поузећем – што је значило да Јовановић прво мора да плати вредност пакета па тек онда да га преузме – поштару је дао позамашну своту новца! Згрануо се када је отворио пакет и угледао трубу!

Сетио се чије је то масло, али је ћутао. Не знајући шта да ради с трубом, поклатио ју је оркестру у ресторану Занатског дома. Касније, чим би ушао у ресторан, оркестар је устајао да га поздрави звучима трубе! ■

Миленко Тодоровић

ПОДНИКИ
ЗАБАВНИК

18. 10. 2002.

Каква осећања у човеку изазива компјутерска музика? Да ли иста као она стара, класична? Управо овим питањем бавио се Чарлс Николас, професор на Универзитету Станфорд у САД. Проучавајући компјутерски звук, пронашао је и један нови музички инструмент. У први мах веома подсећа на виолину, али нигде нема жица! Уместо жица стоји направа која компјутеру преноси сваки покрет гудала по виртуалним жицама. Звук који се добија сличан је тону виолине, а на извештајан начин питомији од дигиталног звука. Гудало покрећу четири електрична мотора одређујући правац и положај па изгледа као да виолиниста покреће гудало по жицама којих нема ■

ВИОЛИНА СА ЗАМИШЉЕНИМ ЖИЦАМА

РАСКРИНЈАНИ ДУХОВИ

Називају их утварама или духовима и чини се да им то име у потпуности одговара. На небу се појављују у пару, али понекад их је и више. Током кишне олује човек понекад може да примети ружичасту светлост, затим јарко светлцање. А онда, док трепнемо, духови нестају.

Упркос сведочењима многобројних пилота авиона, до пре неколико година наука није хтела званично да призна постојање ових небеских утвара. Сада је све много јасније: познато је да је реч о јединственим атмосферским појавама електрицитета које се јављају у јоносфери. То је онај високи

део атмосфере (налази се на осамдесет километара од Земље), незгодан за истраживање. За авионе је превисоко, а за сателите прениско. Небески духови настају приликом пражњења за време временских непогода.

Најновија истраживања која су спроведена у САД

говоре да су ти ружичасти духови важнији него што се мисли. Они, наиме, играју кључну улогу у атмосферској хемији. Уколико се деси да лелујајући сиђу ниже, где је ваздух богатији гасом, могу поново да направе озонски омотач – тамо где је поцепан или пробушен ■

Уз мало среће и вештине, могуће је уочити „црвенкасте духове“ на небу. Ево и како:

1. Потребно је да видик током временске непогоде буде добар и да се облаци налазе на хоризонту.

2. Неопходно је да буде мрак. Требао би да назрете где се налази Млечни пут.

3. Гледајте у небо изнад облака, изнад муња, не дозволите да вам одвуку пажњу!

4. Ако су сви претходни услови задовољени, лакше можете да уочите небеску утвару неголи звезду падалицу

Црвени дух на небу

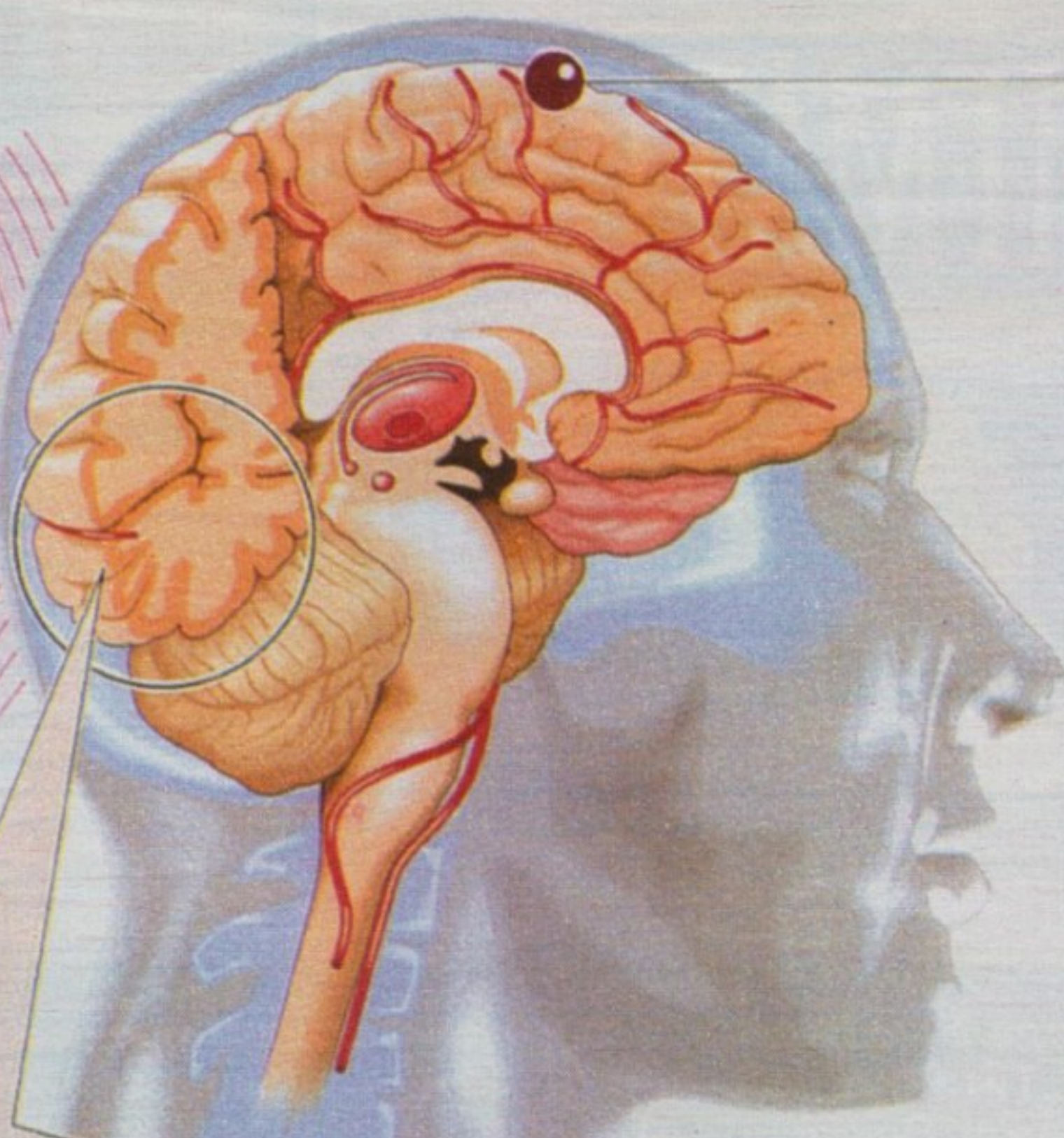

ЗРАЧЕЊЕ МОБИЛНОГ ТЕЛЕФОНА

Ови телефони емитују микроталасе

КРВНИ СУДОВИ У МОЗГУ

АРТЕРИЈА

ШТЕТНО ДЕЈСТВО После једночасовног излагања радијацији мобилног телефона ендотелијалне ћелије су под великим притиском

ОВОЈНИЦА ОД ЕНДОТЕЛИЈАЛНИХ ЋЕЛИЈА

КАПИЛАРНИ СУДОВИ У МОЗГУ

ЋЕЛИЈЕ ЦРВЕНИХ
КРВНИХ
ЗРНАЦА
ДОВОДЕ
КИСЕОНИК
У МОЗАК

КАПИЛАРИ

Зидови су састављени само из једног врло танког слоја ендотелијалних ћелија

Црвена
крвна
зрнца

Кисеоник, хранљиви
састојци и вода
пролазе до мозга

КАКО СЕ МОЗАК ШТИТИ?

Микроталаси изазивају протеинске промене у ендотелијалним ћелијама што доводи до ослобађања пута отровима који улазе у мозак.

МОБИЛНИМ НА МОЗАК!

У проучавању радијације, односно зрачења које може лоше да утиче на здравље особа које се служе мобилним телефоном, најдаље су отишли фински научници. У Центру за радијацију и нуклеарну безбедност (www.stuk.fi/english) већ две године група научника прави опите на људским можданим ћелијама а не на лабораторијским животињама. Дошли су до закључка да дуже зрачење из мобилних телефона може да буде штетно. Разлог је што се капиларни

судови (као што се види на цртежу) који мозак хране неопходним кисеоником и другим животним састојцима, али и из централног нервног система одстрањују угљен-диоксид и остале штетне материје, састоје од ендотелијалних ћелија. Зрачење смањује отпорност тих ћелија јер изазива промене неких протеина од којих се оне састоје. Тако се уништава баријера којом се мозак штити од спољашњих утицаја. Фински научници изложили су ендотелијалне ћелије један сат штетном зрачењу и приметили да

долази до погубних последица. То ткиво не пречишћава крв довољно тако да је омогућен пролаз отровима и осталим штетним материјама до мозга.

Како каже Даријус Лезински, који предводи тим финских научника, људи који често разговарају мобилним телефоном могу да осете различите сметње – честе главобоље, умор, поремећај сна. Али, кориснике „магичне слушалице“ тешко је уверити да треба да смање број позива и скрате разговоре.

У Великој Британији окупље-

на је независна стручна група корисника мобилних телефона која се такође позабавила овом темом. У мају 2000. године објављено је истраживање под називом „Мобилни телефони и здравље“. Текст те студије доступан је на Интернет сајту www.legmp.org.uk.

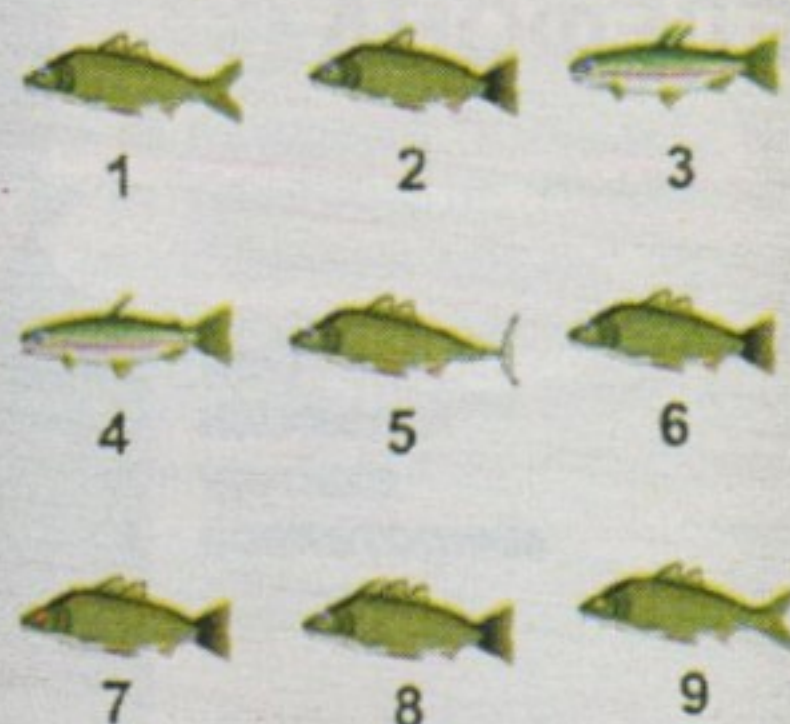
Можда мобилни телефони не утичу штетно само на мозак? Тони Бернштајн из друштва које се бори за чисту животну околину (www.theregister.co.uk) сматра да ови телефони лоше утичу на варење и рад црева изазивајући дијареју

В. С.

ПАМЕТНО ПЕЦАЊЕ

Од девет риба које су приказане на слици десно требало би да изаберете једну која недостаје како би слика лево била потпуна. Која је то риба? ■

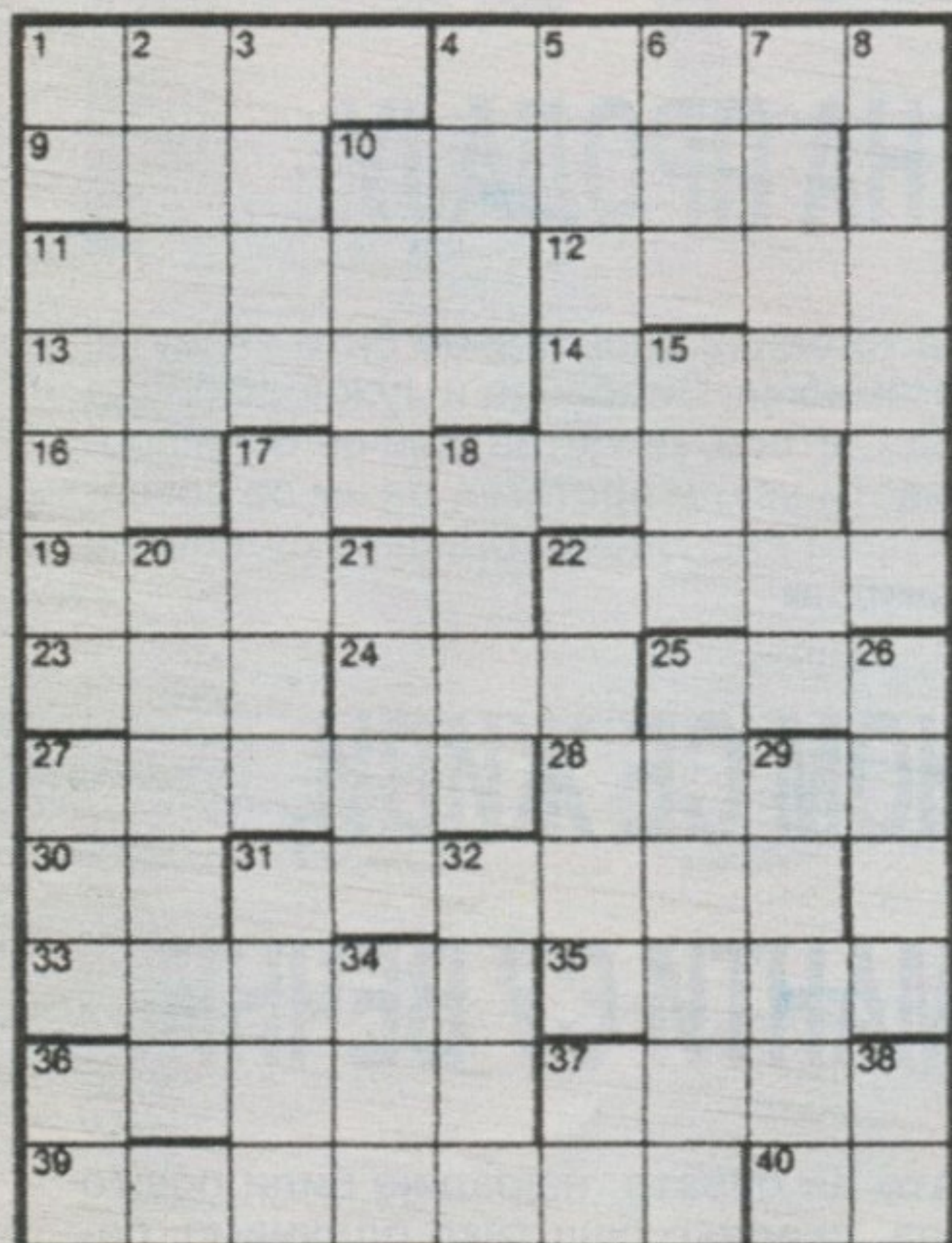
БЕЖИТЕ С ТИТАНИКА!

После страховитог судара са леденим брегом, „Титаник“ је почео да тоне. Спасевај се ко може! Покушајте и ви да побегнете тако што ћете се с прамца брода спустити уз помоћ

конопца, а затим, скакућући с једне на другу санту леда, да се домогнете чамца за спасавање (у левом доњем углу). Водите рачуна да не паднете у воду! ■

УКРШТЕНИЦА

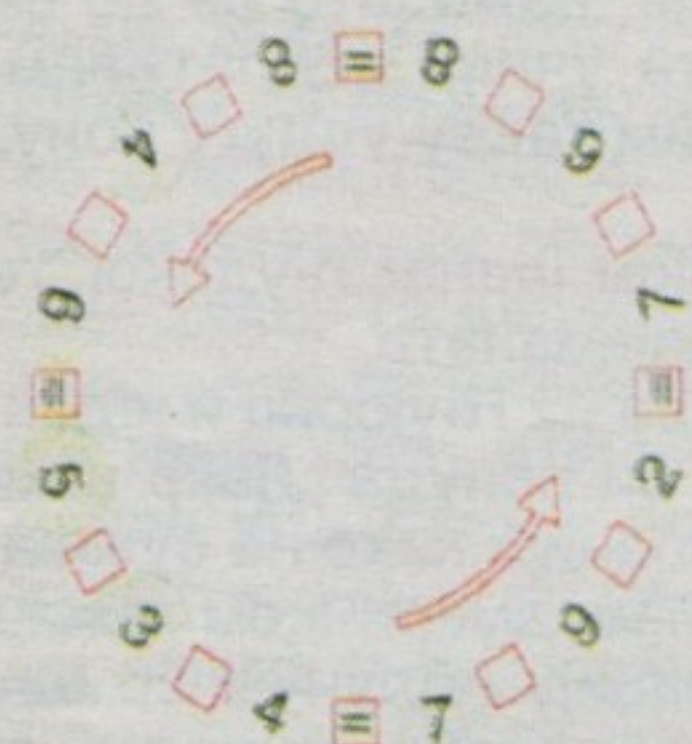

ВОДОРРАВНО: 1. Име песника и сликара Јакшића, 4. Име славног Викинга из стрипа, 9. Неспретни другар чувеног Викинга са слике, 10. Једночлани математички израз, 11. Материја која даје чврстину оклопу инсе-

ката и зглавкара, 12. Име глумца Делона, 13. Графички радници, 14. Омотач дрвета, 16. Нота солмизације, 17. Кућица од платна (мн.), 19. Бајка, сага, 22. Кокошка, 23. Супротни везник, 24. Име писца Андрића, 25. Врста рибарске мреже, 27. Домаћа перната животиња, 28. Корално острво, 30. Коњ у народној песми, 31. Син славног Викинга са слике, 33. Опера у Милану, 35. Мужар, ступа, 36. Уметнички плес, 37. Име фудбалера Милошевића, 39. Велико спортско игралиште, 40. Шампион, првак ■

УСПРАВНО: 1. Шесто и седмо слово азбуке, 2. Део рибарског прибора, 3. Дроњци, 4. Кћерка Викинга са слике, 5. На онај начин, 6. Погодак у фудбалу, 7. Нови свет, 8. Име глумице Улмански, 10. Име глумице Бањац, 11. Супруга Викинга са слике, 15. Црногорско народно коло, 17. Одбрамбено оруђе, 18. Тигањ, 20. Поједини комад алата, 21. Плетеница, 22. Аустралијска животиња слична медведићу, 25. Име писца Сремца, 26. Чавао, 27. Животиња верна човеку, 29. Главни град Канаде, 31. Фабричка дворана, 32. Мајка, 34. Смрзнута вода, 36. Иницијали шахисте Спаског, 37. Важан зачин, 38. Осовина ■

МАТЕМАТИЧКИ ПРСТЕН

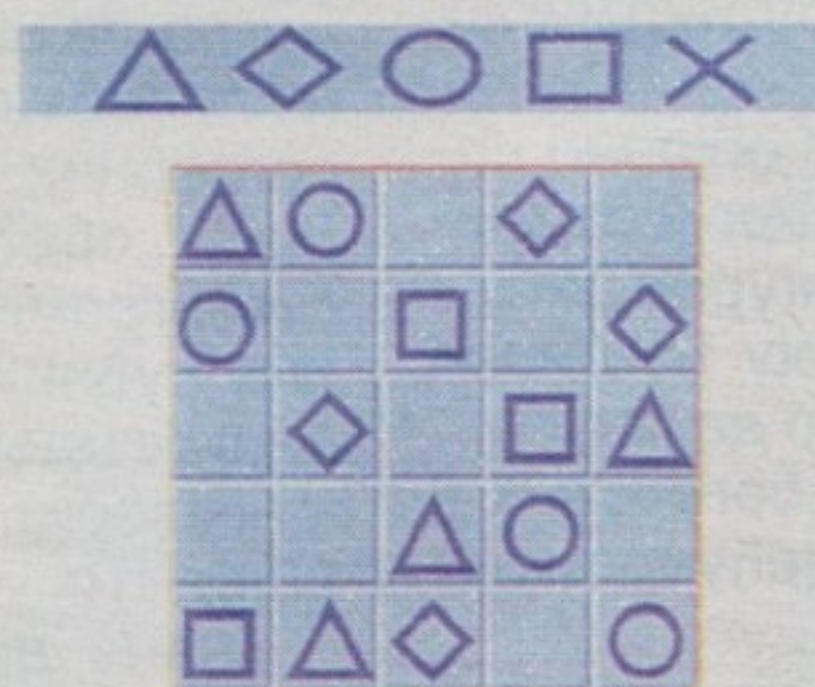
на. Имајте у виду да се рачуна у смеру супротном кретању казаљки на часовнику, или онако како показује стрелица ■

У црвене квадратиће упишите ознаке одговарајућих рачунских операција тако да се потврди знак једнакости који се јавља на четири места унутар овог математичког прстена.

Решења на страни 57

ПЕТ СИМБОЛА

Попуните празна поља на овој табли. Понуђено вам је пет различитих симбола. Поређајте их тако да у једном истом реду, односно колони, не буду два иста симбола ■

Радио
ПОЛИТИКА

Бр. 68/41

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
(12-19.10.2002.)

1. (1) ➔ **PAUL WELLER**
– It's Written In The Stars (4)
2. (2) ➔ **SUPERGRASS** – Grace (4)
3. (8) ➔ **RED HOT CHILI PEPPERS**
– The Zephyr Song (2)
4. (6) ➔ **GARBAGE** – Shut Your Mouth (3)
- 5.(10) ➔ **AVRIL LAVIGNE** – Complicated (5)
6. (5) ➔ **AEROSMITH** – Girls Of Summer (5)
7. (3) ➔ **WEEZER** – Keep Fishing (6)
- 8.(12) ➔ **SUEDE** – Positivity (3)
- 9.(14) ➔ **BON JOVI** – Everyday (4)
- 10.(–) н **PEARL JAM** – I Am Mine (1)
11. (4) ➔ **TRUCKS** – It's Just Porn Mum (6)
- 12.(15) ➔ **THE STROKES** – Someday (3)
- 13.(19) ➔ **THE CALLING** – Adrienne (2)
14. (9) ➔ **THE WHITE STRIPES**
– Dead Leaves & The Dirty Ground (7)
- 15.(16) ➔ **LEANN RIMES** – Life Goes On (2)
- 16.(–) н **THE STREETS**
– Don't Mug Yourself (1)
- 17.(18) ➔ **NO DOUBT** – Underneath It All (3)
- 18.(–) н **BRYAN ADAMS** – Here I Am (1)
19. (7) ➔ **SOUNDTRACK OF OUR LIVES**
– 21st Century Rip Off (6)
- 20.(11) ➔ **NEW FOUND GLORY**
– My Friends Over You (5)
- 21.(13) ➔ **ASH** – Envy (7)
- 22.(20) ➔ **PUDDLE OF MUDD**
– She Hates Me (8)
- 23.(22) ➔ **RAMMSTEIN** – Feuer Frei (8)
- 23.(21) ➔ **EMINEM**
– Cleaning Out My Closet (5)

Испали:

SUGABABES – Round Round (7)
BRUCE SPRINGSTEEN – The Rising (8)
THE HIVES – Die, Alright! (6)

Листу уређује и води Ах-Неша.

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЋИХ

1. (2) ➔ **ПРВИ ПУТ** – Пре игре (7)
2. (1) ➔ **П. И. БЛАЖА & КЉУНОВИ**
– Звуци родног краја (4)
3. (3) ➔ **DRIFT** – Нови дан (3)
4. (–) н **ПРОЦЕС** – Душанова (1)
5. (5) ➔ **RAPID FORCE** – Hero (6)
6. (4) ➔ **РАМБО АМАДЕУС**
– На овим просторима (10)
7. (7) ➔ **ORTODOX CELTS** – The Real Me (10)

Испали:

ENDYMION – Your Frozen Arms (8)

Листу уређује
Давид Вартабедијан.
Тонски реализатор емисије
Данијел Гичков.

(У сарадњи са **Round Records**-ом)

105,2 и 91,5 MHz FM Stereo
Мини топ-листе
сваког дана од 18.30 до 19.00

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

СНЕЖАНА И СЕДАМ КУНГ-ФУ МАЈСТОРА

Заборавите на Снежану и седам патуљака какве их памтите! Шушка се да се „Дизни“ спрема да сними нову, „кунг-фу“ верзију познате бајке, овога пута са правим глумцима у насловним улогама и Снежаном и патуљцима који, извесно, неће личити на оне већ познате из анимиране Дизнијеве обраде бајке браће Грим снимљене давне 1937. године.

За сада је до јавности процурило оволико. Читав пројекат који је доскора вођен под радним насловом „Снежана и седам Шао-Лин монаха“ требало би да режира Јуен Во Пинг, редитељ који се на Западу прославио након кореографија источњачких борилачких вештина у филмовима „Матрикс“ и „Притајени тигар, скривени змај“.

Радња би требало да буде смештена у деведесете године претпрошлог века, а клупко догађаја да почне да се

КЉОВЕ НА ПРОДАЈУ

Можда ће ускоро забрана трговине слоновачом бити укинута. Афричке земље Боцвана, Намибија, Зимбабве и Јужноафричка Република затражиле су од Сајтеса, друштва које се бори против трговине угроженим животињским врстама, да им се дозволи продаја око 14.000 килограма слоноваче годишње будући да су се слонове много намножили.

ЈЕДНОМ СЕ ЖИВИ, А ДИЈАМАНТИ СУ ВЕЧНИ

Шта бисте, да вам је дато да бирате, најрадије били пошто вас више не буде? Од сада, уколико баш тако одлучимо, пепео преостао после кремације наших земних остатака – уместо да чами у урни у розаријуму – могао би и да се претвори у дијаманте...

Американац Џек Френч је сео, размислио и, према писању листа „Чикаго трибјун“, одлучио да уплати колико је потребно на рачун чикашке компаније „Лајф џемс“, којој ће он уједно бити и прва муштерија. Кад Џек умре, „Лајф џемс“ ће се постарати да се од његовог пепела направи драги камен. Вештачки, али и даље врло скуп дијамант чије су предности у поређењу са пепелом вољеног покојника у посуди несумњиве.

Иначе, услуга „Лајф џемса“ почива на технолошком поступку обраде полукремираног угљеника из људских костију под изузетно високим притиском и температуром прво у графит, а потом у дијамант који је патентирала једна немачка компанија из околине Минхена. (Ништа ново јер је поступак добијања вештачких дијаманата познат одраније, само што се до сада нико није позабавио могућношћу да га учини исплативим за појединце, односно компаније које би им такву услугу понудиле на продају.)

Узгред, из пепела насталог кремацијом једног људског тела може да се добије и до 50 вештачких дијаманата.

Четири погребна завода из Чикага, два из Њујорка и један од Висконсина за сада су проценила да би понуда „Лајф џемса“ могла да има добру прођу. У самој компанији нико не сумња да ће посао цветати. Већ и успех на домаћем, америчком тржишту погребних услуга, на коме се за кремацију одлучује 26 одсто људи, обећава лепу зараду. „Лајф џемс“ такође рачуна на заиста огромно светско тржиште неутешних власника преминулих кућних љубимаца, али и – на Јапан. Зато што у тој земљи благостања и недостатка животног простора (о гробном да се и не говори) постотак оних који се одлучују за кремацију износи 98 одсто.

Иначе, дијамант од 0,275 грама (један карат) кошта око 22.000 долара.

М. И.

одмотава онога тренутка када „кунг-фу“ Снежана након двадесет година боравка у иностранству одлучи да се врати у Хонгконг, на сахрану оца. Упашће у мрежу сплетки и мрачних намера зле маћехе од које ће јој заштиту пружити седам Шао-Лин кинеских будистичких монаха, мајстора борилачких вештина.

Када је пре шездесет и пет година „Дизни“ објавио намеру да бајку познату милионима клинаца широм планете преточи у дугометражни цртани филм, дежурни „зналци и стручњаци“ назвали су то „лудошћу коју ће Дизни скупо платити“. Испоставило се да је, уместо да „плати“, компанија на анимираној Снежани згрнула богатство и отворила еру цртаних филмова који су у међувремену освојили и очарали публику широм планете.

Можда се, ко зна, нешто слично догоди и са „кунг-фу“ Снежаном и седам будистичких монаха.

ОТКРИВЕНИ

НОВИ МАЈМУНИ

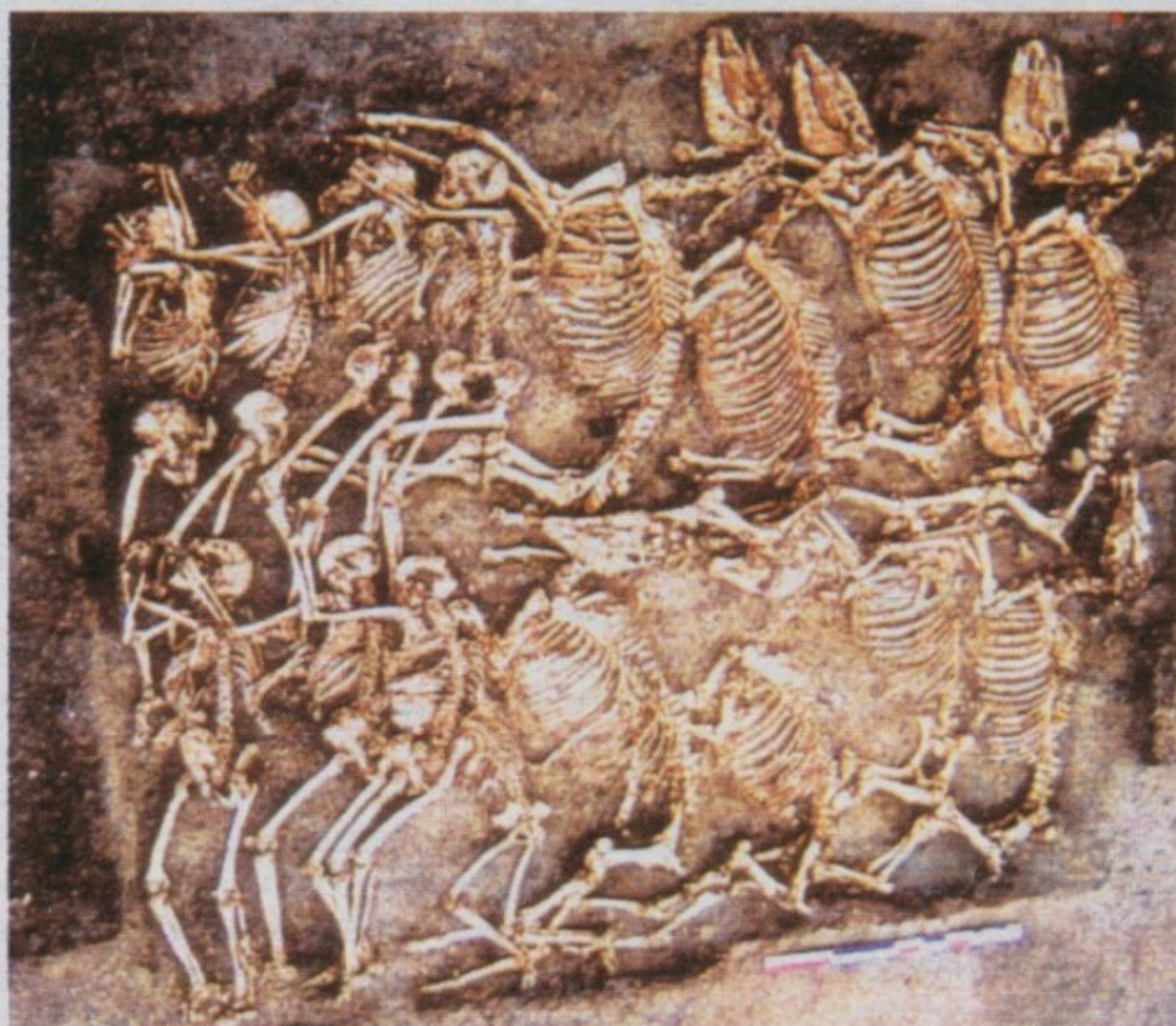
Велики су као мачке, верни свом изабранику целог живота, а живе у амазонској прашуми са још 95 врста примата. *Callicebus bernhardi* има сиво крзно, са наранџастим залисцима, стомаком и унутрашњим странама удова■

ПРЕСАЂИВАЊЕ КЛОНИРАНИХ ОРГАНА

Кад је реч о крвама, пресађивање клонираних органа већ је стварност, што треба да створи предуслове за примену клонирања у лечењу. Лекари Дечије болнице из Бостона користе делове тек оплођених јајних ћелија крва да би клонирали ткиво бубрега и срца. Затим га усађују и одговарајуће органе животиња које за сада не показују никакве знаке одбацивања овог ткива■

НЕОБИЧНА КЕЛТСКА ГРОБНИЦА

Осам витезова и осам коња, без оружја и амова, положени на бок и окренути да гледају према истоку (на слици), нађени су у заједничкој гробници на 300 метара од зидина Гондол, једне од четири узвишене тврђаве из доба Келта у Пи-д-Дому. Начин сахрањивања, који није у складу са келтским обичајем спаљивања умрлих, вероватно потиче из првог века пре нове ере и подсећа на начин укопавања из неких области средње Азије■

ПАНДА ИМА ЧАС

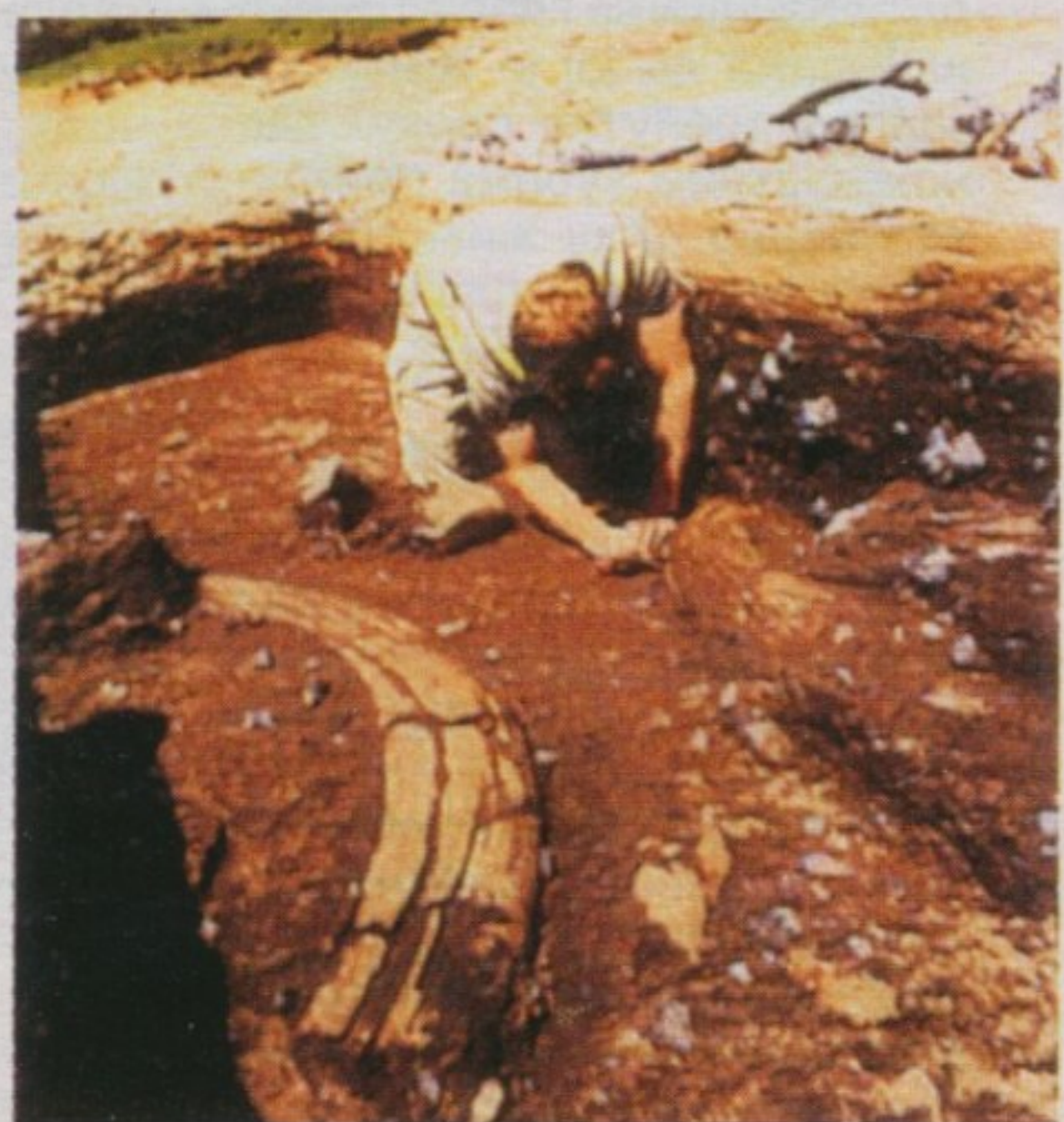
Мало гимнастике и неколико „порно“ филмова преко видеа на којима се панде паре у слободи – последња је измишљотина два центра за размножавање ових животиња у Кини, „Ченгду“ и „Волонг“. Пошто су испробали све што су могли – афродизијак, клонирање, вештачко осемењивање – морали су да приступе у овим крајњим мерама. Јер, само 10 одсто панда врсте *Ailuropoda melanoleuca* (на фотографији) размножава се у заробљеништву, а само једно од три парења завршава се трудноћом■

ПОНОСНИ ЕНГЛЕЗИ!

Кљове дуге два метра, зуби и други различити делови скелета једини су остатак четири мамута који су уловљени у мочварама источне Енглеске пре око 50.000 година, у доба неандерталског човека. Ово изузетно откриће, са још 129 алатки од камена и остацима длакавог носорога и јелена, догодило се у пећини од меког камена пешчаника крај Манфорда. Оно је, по мишљењу енглеских археолога, за Велику Британију прво сведочанство о постојању неандерталца на овим просторима будући да су живели кад и уловљене животиње■

З. М.

**Јеж – један од
најстаријих
сисара**

НОБ ЈЕ ЊЕГОВ ДАН!

**Неколико података из личне карте:
на свет долази већ опремљен бодљама.
Друге јежеве не подноси.
Отпоран је на отров змија и оса.
Вид осредњи, чуло њуха и чуло слуха
изврсни. Највећи непријатељ – аутомобил**

На малој шумској чистини одвијала се борба на живот и смрт. Накострешених бодљи, један јеж је напао шарку. Увек изнова змија је покушавала да зарије своје отровне зубе у тело противника. Али, убрзо се од забацивања главе толико изморилa да јој је јеж у погодном тренутку својим као нож оштрим зубима прегризао кичму. Још жив, гмизавац је на лицу места био поједен – од репа према глави.

Бодљикави бункер

Око 16.000 копљастих бодљи на леђима најубојитије су јежево оружје. Захваљујући њима, мала, тридесетак центиметара дуга и до килограм тешка животиња пробија се успешно кроз живот. Ако га нападне неки непријатељ који је већи од шарке, јеж муњевито креће у одбрану: савије се у клупко и четрдесет осам

накостреши бодље. Мачке, на пример, немају никаквих изгледа уколико науме да сломе ову јежеву тактику. Ниједан пас не усуђује се да га нападне, плаши се болних повреда на њушци и шапама. Јежева бодљикава одбрана готово је неосвојива тврђава.

Научници су тачно проучили телесну грађу јежа. Испод бодљикаве горње коже он има мех од кожних мишића зван *musculus orbicularis*. Као и оклоп код корњаче, овај орган протеже се преко читавог леђног дела. Кад запрети нека опасност, мех од кожних мишића грчевито се скупља и у трену се покрећу нарочити затезни мишићи који главу и ноге увлаче дубоко под лоптасту „хаубу“. Њушкица, ноге и трбух најосетљивија су места.

Поглед одоздо: јеж стар десет дана са „дечијим бодљама“

Ту не расту бодље, већ само меке длаке.

Скрупчан и накострешених бодљи, јеж проводи и зимски сан. Меки делови тела тада су увучени и то га штити од хладноће и од непријатељских напада.

Свака од 16.000 оштрих бодљи на леђима одраслог јежа дугачка је до три центиметра. Кад животињи нису потребне за напад или одбрану, бодље належу глат-

ко низ тело у правцу репа и толико су меке да припитомљеног јежа без бојазни можете и да милујете.

Овај мали сисар још приликом доласка на свет има бодљикави јастучић на леђима, само што су бодље тада толико мале и меке да младунци њима, и поред најбоље воље, не могу никога да убоду – природа се побринула да заштити мајку при порођају.

Двапут годишње, у мају и септембру, женка доноси на свет потомство: до седам младунаца који првих дана, слепи и затворених очију, леже у јежевој дечијој соби, гнезду начињеном од граница, траве и лишћа.

Од другог дана живота на кожи леђа почињу да избијају беле, једва два милиметра дуге младалачке бодље док не достигну дужину од дванаестак милиметара. Шест недеља касније, након што су већ поодавно заједно са мајком начинили прве излете у околину гнезда, младунци постају немирни и нервозни. Стално се гребу шапама и чешу тело о тврде предмете губећи при том своје младалачке бодље. Истовремено, почињу да им израстају отприлике за трећину дуге бодље одрасле животиње, чврсте и тамносмеђе.

Необично чуло мириса

Јеж је једна од најсамосталнијих животиња у природи. Одрасли никада не живе у заједници са осталим припадницима сопствене врсте и у своме самотњаштву иду тако далеко да чак и мужјака с којим се спарила женка тера од гнезда још пре него што младунци дођу на свет.

Кад се два јежа сусретну, онда животиње, за које погрешно сматрамо да су кротке и мирољубиве, одмах постану махнити и огор-

Савитљива кичма: само кад се јеж овако опружи, његова кичма стоји право

чени борци. Аустријски зоолог др Валтер Подушка у својој књизи „Драги бодљикавац“ овако то описује: „С нарогушеним бодљама на челу, они погнутих глава јуре један према другом као два јарца. Оба покушавају да подиђу испод свог противника не би ли га дигли увис и оштрим предњим зубима загризли у незаштићене делове трбуха и рамена. Неретко, овакви двобоји, до

Борба на живот и смрт: јеж прегриза кичму змије коју ће затим појести од репа према глави. Змијски отров му не штоди

којих долази углавном у доба парења, завршавају се смрћу једног или чак оба противника“.

Овај бодљикавац има и изврсно развијено чуло мириса. Његове блиставе очи, судећи по запажањима зоолога, могу да разабере разне нијансе сивог и светлог, друге боје можда не. Али,

Необична особина: јеж „пљује“ самога себе да би се ослободио пљувачке презасићене старим мирисима, како би хватао нове мирисе

његов нос утолико боље ради. Тим својим сурластим органом хвата мирисне трагове жртава – мишева, пужева, инсеката, гмизаваца и других ситних животиња и прати их својим хитрим кратким ногама. Увек руковођен чулом мириса.

О томе колико важну улогу мириси играју у животу јежа сведочи и чињеница да центар мириса у иначе једноставно грађеном мозгу заузима готово највећи простор. Кад су почели темељитије да истражују способности

Бодље су још меке и беле: мајушни јежеви непосредно по доласку на свет

чула мириса код јежа, научници су уочили особеност која је одувек запањивала власнике припитомљених јежева: бодљикави оклопник премазује пљувачком самога себе, и то увек онда кад наиђе на нешто ново и непознато. У заробљеништву то могу да буду креме за кожу, дувански пепео, пикавци али и лишће естрагона – све материјали који садрже терпентинска уља.

Кад јеж оњуши или грицне те предмете, у његовом ждрелу одмах се ствара велика количина пљувачке,

Опасан тренутак: док плива, јеж лако постаје плен лисице која га хвата за незаштићену њушку

коју он дугим језиком премазује по читавом бодљикавом јастучету.

То мора да има неки посебан разлог, мислили су научници, и онда су дошли до необичног открића: јеж не њуши само носом, него и устима. Другим речима: центар мириса у мозгу добија податке о мирисима како кроз нос, тако и кроз ждрело, преко нервних пријемника у устима, који служе и за њушење и за окушавање. А да би ти нервни завршеци увек били спремни за нове мирисе, усна шупљина и десни морају повремено да се очисте од сувишне пљувачке, „презасићене“ старим мирисима, коју јеж затим премазује по свом телу.

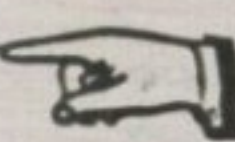
Променљива ратна срећа

Дању се излежава у гнезду или на топлем сунцу, ноћу је у потрази за храном – то је јежев животни ритам. Упркос „слабом“ виду, мали бодљикавац сјајно се сналази у тами, вешто користећи заштиту зидова, ограда или жбуња. Изванредно развијен слух показује му пут.

Онај ко држи јежа као кућног љубимца често је могао да запази да се овај муњевито тргне чак и кад само цокнете језиком. Бодље на челу одмах се накомстреше и животиња заузима „боксерски став“.

— четрдесет девет

 Жеж јесте готово неосвојива тврђава, али то не важи за све његове природне непријатеље. Дивља свиња, на пример, уопште не обраћа пажњу на оштре бодље, већ на просто смрска јежа и поједе га са кожом и костима. Лисице то раде лукавије. Жежеву одбрану „разбију“ тако што се на њега помокре присиљавајући јежа тако да се одмота. Други лијин трик је да шапама опрезно одгура жртву до воде, а кад жеж покуша да се спасе пливањем лија га граби за њушку и убије.

Велике птице грабљивице и сове нападају бодљикави оклоп својим шиљатим, оштрим канцама. Пре свега младе животиње постају њихове жртве.

Научници кажу да су жежеви готово имуни на отров. Они једу змије, пчеле, бумба-ре и осе без опасности да ће им то нашкодити. Забележен је чак и случај једног жежа који се најео камене соде „у количини која би за свега неколико минута усмртила бар пет мачака“.

Аутомобил – непријатељ број 1

Жежеви спадају у најстарије живе сисаре. Налази костију потврђују да је још пре 60 милиона година било жежева – са истом бодљикавом одећом и истом телесном грађом. Вратни део и кичма веома су му савитљиви. То омогућава жежу да изводи разне „немогуће“ покрете. Већ према потреби, час је потпуно округлао, час потпуно опружен, тако да може да се провуче кроз мале пукотине, увуче у неку сасвим узану цев, окрене се у њој и поново изађе из ње.

Већ и по основном жежевом обележју, бодљама, може да се види колико је дуг његов родослов. Прве копнене животиње, гуштери и гмизавци, имале су љускаву кожу. Затим су дошли бодљари. Из тих бодљи током милиона година развиле су се длаке.

Бодље су жежева најбоља заштита, али и – нарочито у новије време – његова зла судбина. Будући да кроз бодљикави штит одлази много телесне топлоте и будући да му је трбух недовољно маљав, жеж у летњим вечерима радо излази на асфалтне друмове још топле од дневне врућине. Опасно место за грејање. Према неким проценама које су обављене у Немачкој, само на друмовима те земље под точковима аутомобила и камиона годишње страда око 300.000 жежева.

Г. В.

КО ЧИТА ПОЛИТИКНИ ЗАБАВНИК ТАЈ И ЗНА

АХ, ГЛАДУН, АХ, ЛАШКО!

Како му је име ако му тепају Унутрашње афричко море?

- А: Викторијино језеро
- Б: Едвардово језеро
- В: Њаса
- Г: Норманово језеро

Ко је или шта је гладун?

- А: Миловање
- Б: Четка
- В: Стомак
- Г: Момак

Ако је код Грка Артемида, код Римљана је...

- А: Дијана
- Б: Хеба
- В: Аурора
- Г: Минерва

Ко је тај против кога су се борили Питија и Дамон?

- А: Филип Македонски
- Б: Александар Велики
- В: Дионизије Млађи
- Г: Цезар

Које је било прво име Загора-Те-Неја ако се зна да је Серђо Бонели (аутор) променио име овом цртаном јунаку у Загор јер се појавио детергент који се тако зове?

- А: Авас
- Б: Ајакс
- В: Бони
- Г: Орион

Ако су најпознатији велики шарени, сиријски, средњи, мали, црни и зелени – шта су?

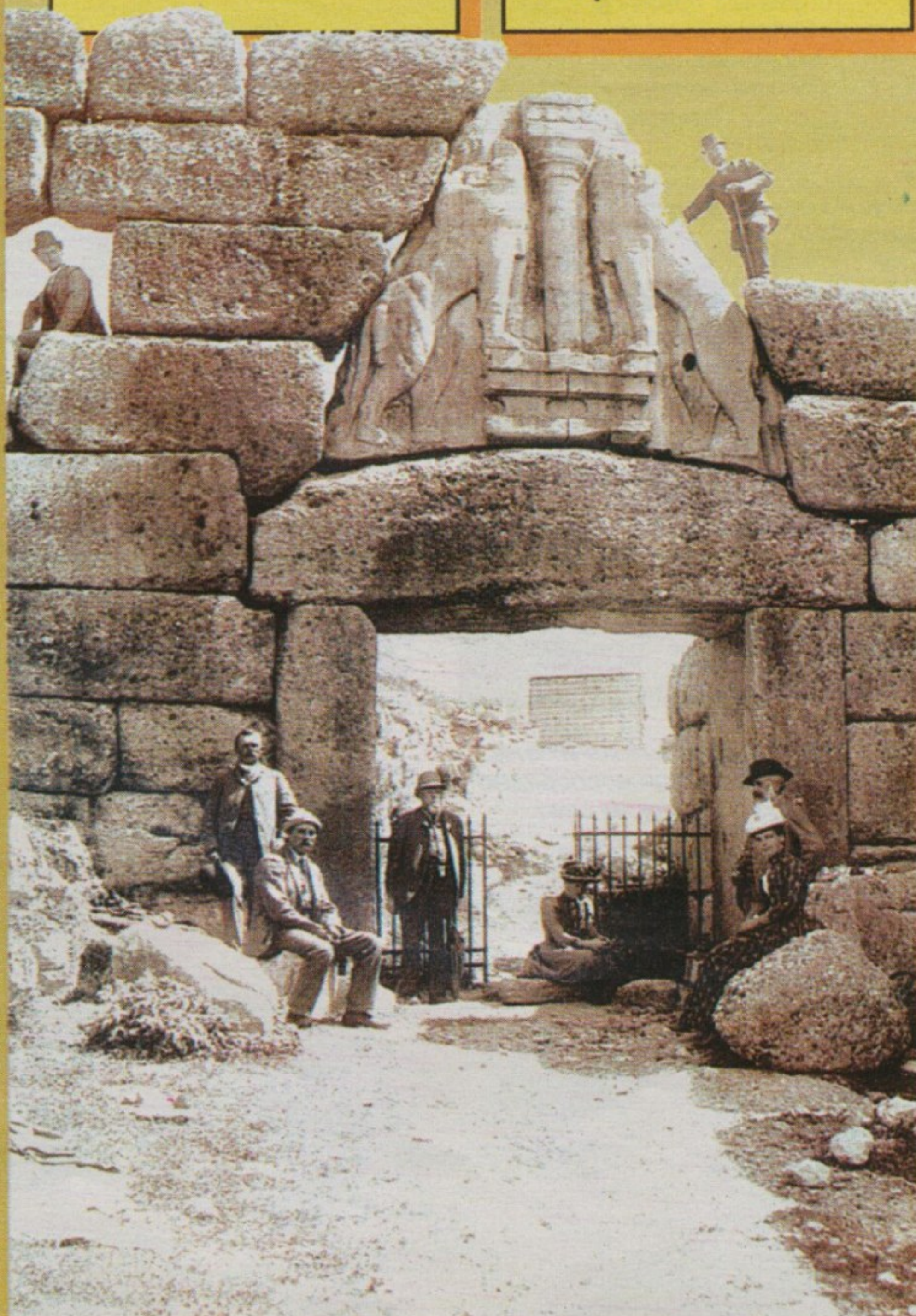
- А: Колибри
- Б: Детлићи
- В: Врапци
- Г: Папагаји

Шта је или ко је Вилинска краљица?

- А: Енглески еп
- Б: Сазвежђе
- В: Лептир
- Г: Филм

Ако су писци и песници, која је држава: Бартоломео Идалго, Едуардо Асееда Диас, Хавијер де Виана, Карлос Рејлес, Хосе Енрике Родо, Орасио Кирога?

- А: Мексико
- Б: Венецуела
- В: Панама
- Г: Уругвај

Оне су прелепе небеске куртизане, милоснице дворана и музичара и својим чарима ометају аскете у њиховим вежбама. Нажалост, припадају мтологији, и то индијској. Како се зову?

- А: Локрије
- Б: Апсаре
- В: Гордоне
- Г: Шринанде

Ако у причи поменемо „Киклопске зидове“ и „Лављу капију“ који је град у питању?

- А: Сиракуза
- Б: Микена
- В: Спарта
- Г: Рим

Сви знамо да су хијероглифи сликовно писмо старих Египћана, али шта су јероглифи?

- А: Исто што и хијероглифи
- Б: Феничанска слова
- В: Асирско писмо
- Г: Претеча папируса

Прва пруга у Србији изграђена је 1884. године, а повезивала је Београд и Ниш. Како се зову градови који су први на свету повезани железничком пругом 1830?

- А: Њујорк и Бостон
- Б: Париз и Оксер
- В: Манчестер и Ливерпул
- Г: Дортмунд и Диселдорф

Ово није реклама за лашко пиво, већ је права срећа да реч лашко није на македонском. Да јесте, какво би то онда било пиво?

- А: Млако
- Б: Ружно
- В: Благо
- Г: Лажно

Колико има космичких брзина неопходних за кретање тела у васиони ако се зна да у аутомобилу има просечно 5 брзина, али не космичких?

- А: 1
- Б: 3
- В: 5
- Г: 7

Како се зове врста рвања популарна само на Исланду?

- А: Далама
- Б: Глима
- В: Бјонема
- Г: Сакјома

16. Шта је фирн?

- А: Зрнасти лед
- Б: Природна смола
- В: Свилена тканина
- Г: Римска мера за жито

Чије је реторичко питање: Од чега кафа постаје слатка – од шећера или од мешања?

- А: Немачко
- Б: Шпанско
- В: Јеврејско
- Г: Италијанско

Египћани, Халдејци и Вавилонци мислили су да је од метала, а Јелини су били уверени да је од кристала – шта је?

- А: Небо
- Б: Врховни бог
- В: Месец
- Г: Сунце

Годину дана пре Олимпијских игара у Берлину 1936. пливач Хигинс пронашао је нов начин за побољшање брзине у прсном пливању такозвани стил лептир. Хигинс је...

- А: Американац
- Б: Енглец
- В: Аустралијанац
- Г: Канађанин

Шта је по занимању био и од чега се издржавао Христ пре но што је почео да проповеда хришћанство?

- А: Пастир
- Б: Дрводеља
- В: Рибар
- Г: Земљорадник

Н. М.

Решења на страни 56

СКРИВА ЛАБОРАТОР

Да би нашла Земљу чуда, Алиса је једнога дана само склизнула у рупу која је наизглед била скривена. А ја – да бих најзад пронашао царство маште, и то у граду који је успео да сачува тек понеко од својих чудеса – морао сам да се сретнем са једном вештицом. Била је то вештица са веома запаженим искуством у свом занату.

И тако, једног летњег јутра, она ме одведе до места које је могло да личи на све само не на бајку. Зградурина беше сива, сва изобразана од времена и људске небриге. У ствари, највише је личила на просторије општинске управе.

– Чаробна реч за улазак гласи: ЗАБАВНИК – рекла ми је вештица претходног дана. – Међутим – добронамерно и мудро покушала је да ме посаветује – за тебе би најбоље било да ћутиш као заливен када будемо пролазили кроз велику капију. Долазиш из другог света, свака врста неспоразума је могућа...

Мими, како се звала та вештица, увек је говорила истину. Али, без обзира на то, волела је да се шали на мој рачун, а посебно због чињенице што нисам знао ни једну једину реч њеног језика. На мом лицу било је врло лако препознати израз наивне збуњености какав обично имају странци када се нађу у непознатој земљи.

Најзад, Паја!

Једноставно речено, био сам Италијан у Београду. Заиста сам долазио из света који се по много чему разликовао. Па ипак, и ја сам био спреман да склизнем у неку тајанствену подземну димензију у потрази за тим чувеним ствараоцима што су током најстрашних дана рата успевали да разоноде хиљаде деце и утоле њихову глад за бајкама и поучним причама...

Прођох најзад кроз капију тог здања као глувонеми човек кога је водила болничарка. Ишао сам послушно за својом вештицом до другог спрата, мусавим степеништем оивиченим ољуштеним зидовима нејасних боја. Ко зна, можда је и Алиса бар на трен била збуњена пре него што је срела Белог Зеца који ће потом постати њен водич кроз свет чудеса? Када сам се нашао

лицем у лице са великим дрвеним Пајом Патком у људској величини, који је насмешен држао у руци примерак „Забавника“, поверење ми се изненада вратило, као особи која је срела јунака свог детињства извукавши из тога поуку. Моја поука је била следећа: оно што не очекујемо, понекад може изазвати неупоредиво јача осећања од онога што смо очекивали, па макар то био и савршено уређен и надалеко чувен забавни парк.

Дакле, сценографија се од једном потпуно променила: уђох у једну велику просторију старинске лепоте. Све је подсећало на библиотеке какве су постојале четрдесетих година прошлог века. Госпође с наочарима на врху носа спокојно су седеле за својим столовима препуним хартија, књига, бележака и писале. На зидовима – полице од тамног дрвета које су се пеле све до таванице, препуне укоричених издања старих стрипова. Ту и тамо, играчке – стрип јунаци од картона: Талични Том посматрао ме је са врха библиотеке... Да ли сам доспео – питао сам сам себе – у нови наставак филма „Underground“? Да ли сам постао део неке велике балканске шале смишљене тако вешто и тако иронично да на њу може настати само један неспремни Италијан?

Вештица је ипак била моја пријатељица: одмах ме је представила колегама и повела у следећу просторију. Између осталих, тамо је седео врло озбиљан господин, помало налик на чаробњака Мерлина. Брзим потезом оловке нешто је писао. У ствари, бојио је! Сада сам већ био сигуран. Ово је заиста лабораторија где настају бајке за мале и оне велике склоне маштаријама.

Добро ми је била позната довитљивост Београђана као и њихова способност да се шале у свакој прилици, па чак и у оним најболнијим. Али, ко би се надао да је могуће да постоји једно овакво место у граду што се одавно растужио и којим је током дугих десет година владао „император“ бездушан и својеглав као некада Нерон?

Угледни италијански новинар, колумниста дневника „Борнале ди Бреша“ посетио је минулог лета Београд у намери да напише низ политичких репортажа. Игром судбине, или можда неких тајан-

У „ЗАБАВНИКУ“

ВЕЊА ИЈА СНОВ

ствених сила, уместо међу политичарима, нашао се међу члановима редакције „Политикиног Забавника“. Посета је на њега оставила снажан утисак, па је одлучио да о „Забавнику“ напише текст...

Додуше, ствари су сада заиста биле промењене. Људи су као у непрекинутом таласу хрлили ка улицама и трговима центра града, тамо где су столови крали комаде плочника, доносили своје граду дах поновног рађања. Па ипак, Београд је и даље остао меланхоличан град, а посебно у душама својих становника. У „Забавнику“ су знали да је потребно учинити много тога да би нестали зли духови прошлости.

Дизнијева посвета

Само неколико корака напред покуцасмо на врата, а затим уђосмо. Уредник је телефонирао. Његов радни сто личио је на прави лавиринт направљен од књига и листова. Велики дебели Обеликс, играчка, седео је на дивану поред њега, као неми домаћин ишчекујући госте. На зидовима – цртежи Хуга Прата, лица мушкараца и жена, као и урамљени примерак старог „Забавника“. Једна сличица посебно ми је привукла пажњу. Био је то цртеж раздраганог Микија Мауса са његовим Плутоним високо подигнутих ушију. Испод цртежа – посвета. Погодите чија? Од господина Волта Дизнија лично, легендарног цртача најлепших стрипова икада направљених. Он је навео милионе деце из целог света да сањају. Укључујући и потписника ових редова. „Најлепше жеље Политици“. Потпис: „Walt Disney“.

Фантастично! Најзад сам схватио да ово уопште није шала.

Уредник је био висок као цин. Али, као неки добри цин из бајки. Имао је проседу броду и бркове. Својим дубоким тамним очима ме је испитивао. Почели смо да разговарамо. Помагала нам је моја (његова) вештица која је својим чаробним формулама у италијански преображавала речи изговорене на српском језику. Било ми је јасно да би највише желео да говори о садашњем делу својих руку, о „Забавнику“. Сећао се срећних времена велике Југославије када се часопис, штампан у великим тиражима, ре-

довно појављивао на киосцима у Љубљани, као и у Скопљу, Сарајеву... Сада се продаје само у Србији и Црној Гори, а тираж је, у поређењу с тим временима, знатно смањен. С изненађењем и разочарањем открих такође да су Мики Маус, Паја и остали чланови бучне дружине Волта Дизнија спаковали кофере и отишли из „Забавника“. Да ли сам добро схватио шта је био прави мотив? Да ли је то била насловна страна „Забавника“ на којој Мики Маус крије очи да не би видео и чуо шта се дешава? Био је то неми коментар часописа на жустро бомбардовања америчке суперсиле тачно изнад главица деце које је „Забавник“ покушавао да насмеје и забави сваког петка, управо уз помоћ Дизнијевих пустиловина. Последнице су биле неизбежне: крај уговора који је трајао тачно шездесет година. Схватих том приликом још нешто: стварност и машта не могу баш увек да путују одвојеним колосецима. Па да: и Алиса се у одређеном тренутку вратила у свој стварни свет, али богатија за незаборавно путовање кроз подземни свет маште.

Тога пута, сарадници „Забавника“, људи несумњиве стваралачке снаге, врло симпатични и осетљиви, окупали су се око стола и једни другима рекли: не смемо да разочарамо наше читаоце. Као витезови Округлог стола заклели су се на верност „Забавнику“ и повикали: „Нека дуго поживи 'Забавник'!“ Тако су пристигли нови јунаци, неки други чији је тежак задатак био да замене шампионе Дизнијеве продукције. Метле су се дохватиле неке нове вештице, као што је била моја пријатељица Мими. Велика криза која се јавила ипак је била превазиђена захваљујући жељи и напору људи који су стварали „Забавник“. Мир и спокој вратили су се у веселу лабораторију скривену у мркој палати.

Југословенска деца нису остала без забаве, свог редовног, готово обредног састанка с популарним часописом и стриповима. Ја сам, дакле, бар на кратко имао срећу да уживам у редакцији „Забавника“, као део оркестра чији су чланови чаробњаци, вештице и вилењаци. И то није филм. То је стварност ■

Валерио ди Донато

педесет три

**SVETSKO PRVENSTVO U KOŠARCI
JE ZAVRŠENO. POČINJE KAMPANJA**

**TABLE I GOLOVE
U SVE ŠKOLE!**

**DA BI I SUTRA IMALI
SVOJE ŠAMPIONE!**

**FIRME, KOMPANIJE UKLJUČITE SE
OBEZBEDITE SVOJ DECI KOŠARKAŠKE TABLE I GOLOVE
NOVI TERENI ZA DECU!**

Akcija Saveza za školski sport i olimpijsko vaspitanje Republike Srbije u saradnji sa Centrom za brigu o deci
pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvete i sporta - Uprave za sport

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРОСВЕТЕ И СПОРТА
УПРАВА ЗА СПОРТ

Akcija lista ZABAVNIK i Centra za brigu o deci

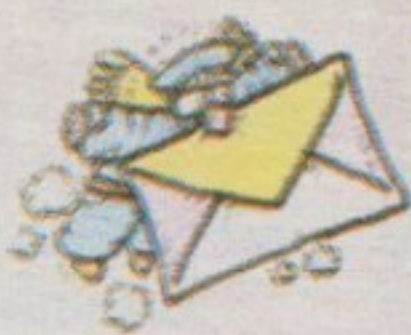
ПРИПРЕМА
ЈОВА
РАДОВАНОВИЋ

ИЛУСТРОВАО
ДОБРОСАВ
БОБ
ЖИВКОВИЋ

ОД УШЋА ДО ИЗВОРА

Како се мери дужина река?

ЗДРАВКО ЋИРИЋ
Нови Београд

Дужина река, на картама и космичким снимцима, мери се увек од ушћа (нулти километар) према извору. Ако нека река настаје спајањем два водотока, онда се извор дуже саставнице сматра њеним извором. На пример: Тиса (966 km) настаје спајањем Црне Тисе (49 km) и Беле Тисе (34 km) и, када се за њен извор узме врело дуже саставнице, онда је она дугачка 1015 km мада се у свакодневном животу користи бројка од 966 km. Неке притоке дуже су од главног водотока. У таквом случају мери се дужина главне реке до ушћа притоке, а затим уз притоку до њеног извора.

Најдужа река на Земљи је Амазон са Укајали – 7025 km (Амазон са Марањоном – 6771 km). Следе: Нил са Кагером – 6671 km, Мисисипи са реком Мисури – 6420 km (дужина Мисурија је 3950 km), Јангце 6300, Парана са Рио Гранде – 5610, Макензи са Атабаском – 5572 km, Хоангхо – 5464, Об са Иртишем – 5410 km и Јенисеј са Ангаром и Селенгом – 5060 km. Дунав, највећа река која протиче кроз нашу земљу, по дужини тока од тачно 2783,4 km налази се на 34. месту великих светских река■

„ЗБИРКА“ ЖИВИХ ЖИВОТИЊА

Шта је то менажерија?

ТИЈАНА
Лајковац

Менажерија је зверињак или изложба живих животиња, особито дивљих и екзотичних (из далеких крајева света). Прве менажерије појавиле су се на дворовима античких владара, а касније, у средњем веку, зверињаче (менажерије) имају многи западноевропски феудалци, као и арапски и индијски владари. Крајем средњег века помињу се путујуће дружине које, ради зараде, на сајмовима показују ретке животиње.

Назив менажерија први пут је употребљен 1552. године за аустријски царски зверињак у Еберсдорфу. Француски краљ Луј XIV (1638–1715) имао је, од 1662. године, краљевску менажерију у Версају. У 18. и 19. веку у Европи постоје већ бројне сталне и покретне менажерије. Данас се под изразом менажерија подразумева путујућа изложба животиња (често дресираних као део циркуса) која има забавну сврху■

САМО СТРПЉИВО

Зашто нека деца касније проговоре?

ДУШАН Г.
Београд

Родитељи једва чекају да њихова беба почне да говори како би што лакше и лепше могли да се споразумевају с њом. То се догоди негде око навршене прве године. Ако тај тренутак чекају нешто дуже, многи помисле да нешто није у реду с дететовим слухом. Али, уколико је очигледно да дете чује звуке, нема бојазни да му је слух оштећен.

Пошто свако дете прати свој унутрашњи ритам развоја, то може бити и одговор на питање зашто нека деца касније проговоре. Кад му дође време, и када открије моћ говора, брзо ће стићи другу децу■

ЈЕДАН ХРАМ ЗА ДВЕ ВЕРЕ

Занима ме откад постоји црква Аја Софија у Истанбулу.

ДИМИТРИЈЕ
Лесковац

Прву цркву на месту данашње Аја (на турском – света) Софије подигао је цар Константин Велики (285–337) када је 330. године Константинопољ проглашен главним градом Источног римског царства. Двеста година касније у устанку против цара Јустинијана (482–565) велики део Константинопоља је изгорео заједно с том црквом.

Цар Јустинијан (владао од 527. до 556. године) на истом месту саградио је много већу и лепшу цркву. Остало је записано да су десетине хиљада занатлија шест година сакупљале најсјајнији мермер и остали материјал потребан за ову цркву. Када је завршена, 337. године, Хагија (на грчком – света) Софија постала је главно хришћанско светилиште и то остала више од хиљаду година.

Турци су 1453. године заузели Константинопољ и њега преименовали у Истанбул, а славну цркву претворили у џамију. Аја Софија је то била све до 1935. године када је тадашњи председник Турске Кемал Ататурк (1881–1938) од ње направио музеј■

Ја и моји другари смо
јако шурани што не
можемо доћи до нових
бројева „Микијевог забавника“.

Зато те молимо да
учиниш нешто по том

и питању.

МЕТЕОРИТ ЗВАНИ ЖЕЉА

Шта су звезде падалице?

МИЛЕНА
Звездара

Веровање каже да ће се оном ко уочи ову небеску појаву испунити оно што у том тренутку пожели. Међутим, реч је о малим комадима одваљеног стења (метеорити) који великом брзином пролећу кроз атмосферу и истопе се од трења емитујући кратке блеске.

Величина једног метеорита углавном не прелази неколико центиметара, али ти предмети улећу у атмосферу брзином од 50 километара у секунди. Последњи овакав спектакл природе виђен је у ноћима између 10. и 13. августа ове године, када су персеиди – како их научници зову зато што се чини да долазе из сазвежђа Персеј – указали на себе блесковима на небу.

Узрок ове појаве је годишњи пролаз Земље кроз област Сунчевог система богату отпацама комете Свифт-Тјутл (по именима двојице астронома који су их открили половином 19. века) која их оставља за собом приликом свог кружења око Сунца.

О свему овоме има још много података на сајту www.ual.it/sez_met ■

Ана
Петришић

IIЗ

РЕШЕЊЕ КВИЗА

Ко чита

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
тај и зна

1. А, 2. Г, 3. А, 4. В, 5. Б, 6. Б, 7. А, 8. Г, 9.
Б, 10. Б, 11. А, 12. В, 13. Г, 14. Б, 15. Б, 16.
А, 17. В, 18. А, 19. А, 20. Б.

РТ НА ЗЛОМ ГЛАСУ

Чуо сам да негде у Северној Америци постоји рт који зову „гробљем бродова“, па бих волео да ми објасните зашто је он тако назван?
ДРАГОСЛАВ Бечмен

Реч је о рту који се зове Хатерс и лежи на атлантској обали САД, на месту где се јужни крак хладне Лабрадорске струје укршта са топлотом Голфском струјом. Рт је изложен утицајима снажних ветрова, а окружен је водом са севера, истока, југа и југозапада. Ветрови, ураганске снаге, појављују се овде изненада, па су они и пешчани плићаци (простиру се од обале до 20 километара) у прошлости били огромна опасност за пловидбу једрењака.

О овоме сведоче остаци многих потонулих и разбијених бродова који се и данас налазе у близини рта Хатерс. Имајући то у виду, амерички државник Александар Хамилтон (1757–1804) овај рт својевремено је назвао „гробљем бродова“, односно „гробљем Атлантика“. Савремени уређаји за навигацију знатно су смањили опасност пловидбе око рта Хатерса, али зао глас који га прати чули су готово сви поморци ■

РЕШЕЊА ПАМЕТНО ПЕЦАЊЕ

Требало би да изаберете рибу број 6.

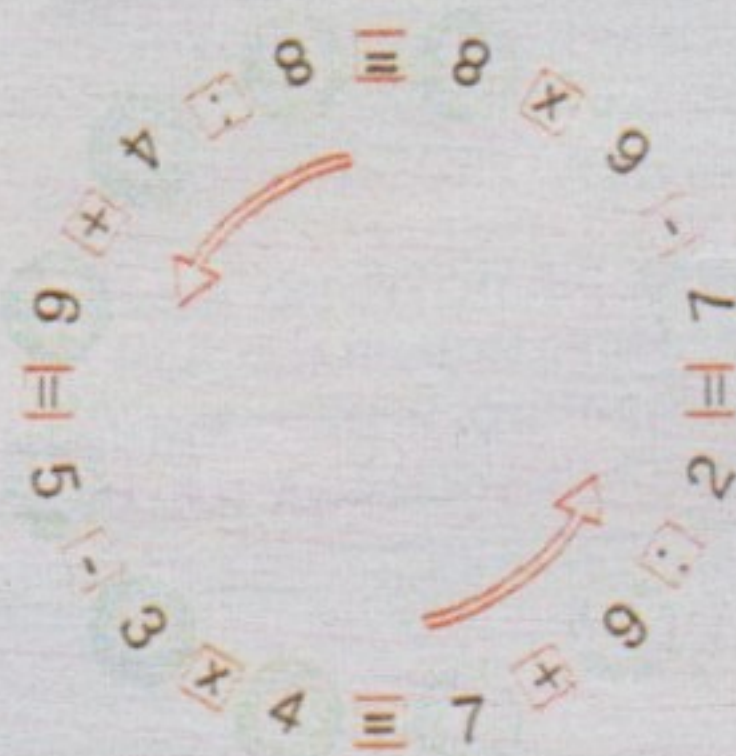
БЕЖИТЕ С ТИТАНИКА!

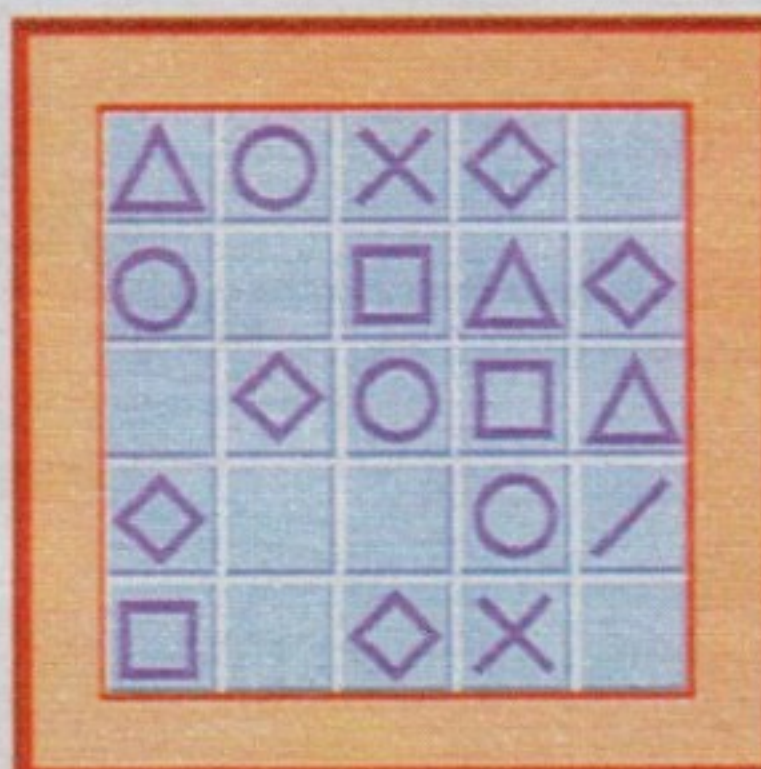
УКРШТЕНИЦА

Ђура, Хогар, Еди, моном, Е, хитин, Ален, ецери, кора, ла, шатори, т, гатка, кока, али, Иво, сак, патка, атол, ат, Хамлет, и, Скала, аван, балет, Саво, стадион, ас ■

МАТЕМАТИЧКИ ПРСТЕН

ПЕТ СИМБОЛА

— педесет седам —

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

БРОЈ 2645

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибникар

Издаје и штампа **ПОЛИТИКА**
Newspapers and Magazines (PNM) d.o.o.

Заменик главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник сторија Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Весна Минић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрновић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић
Миленко Тодоровић

Техничка редакција Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. фах 124

Телефони Секретаријат 3373-249
Техничка редакција 3373-334

централа 3373-111 и 3373-191
преплата 3373-084

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
На основу мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1
1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 195,00 дин. 3 месеца 585,00 дин. 6 месеци 1170,00 дин.
Претплата на жиро рачуне број: 40801-603-4-3054128
и 40801-603-1-2054128 уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 96 EUR. II група – Азија – Африка: 102
EUR. III група – Америка – Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ у EUR

за иностранство вршити преко:
(или противвредност осталих валута)

I RAIFFEISEN ZENTRAL BANK
Swift code: RZBAATWW-VIENNA Austria
Корисничка банка: 55.052.658
Raiffeisenbank Југославија АД Београд – Ресавска 22
Swift code: RZBJYUBG
Корисник: 540100-4117372424 (EUR) PNM-ДОО-Београд
или

II DEUTSCHE BANK AG
Swift code: DEUTDEFF – Frankfurt/M
Корисничка банка: 100935966200 Комерцијална банка
АД – Београд
Swift code: KOBVYUBG – BLZ 99900158
Корисник: 540100-17372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
Код уплате обавезно навести
Претплата на лист **Забавник**

Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
29. новембра 24/1, Југославија или
на факс ++ 381 11 3373-084

Годишњу претплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ЧУДЕСНИ СВЕТ

ГЕРИЈА ЛАРСОНА

КРОЗ
ПУСТОЛОВИНУ
И
ПРАШУМУ

„САЧЕКАЈТЕ, МЛАДИЉУ!...
ШТА ТО ИЗНОСИТЕ ИЗ ЏУНГЛЕ?“

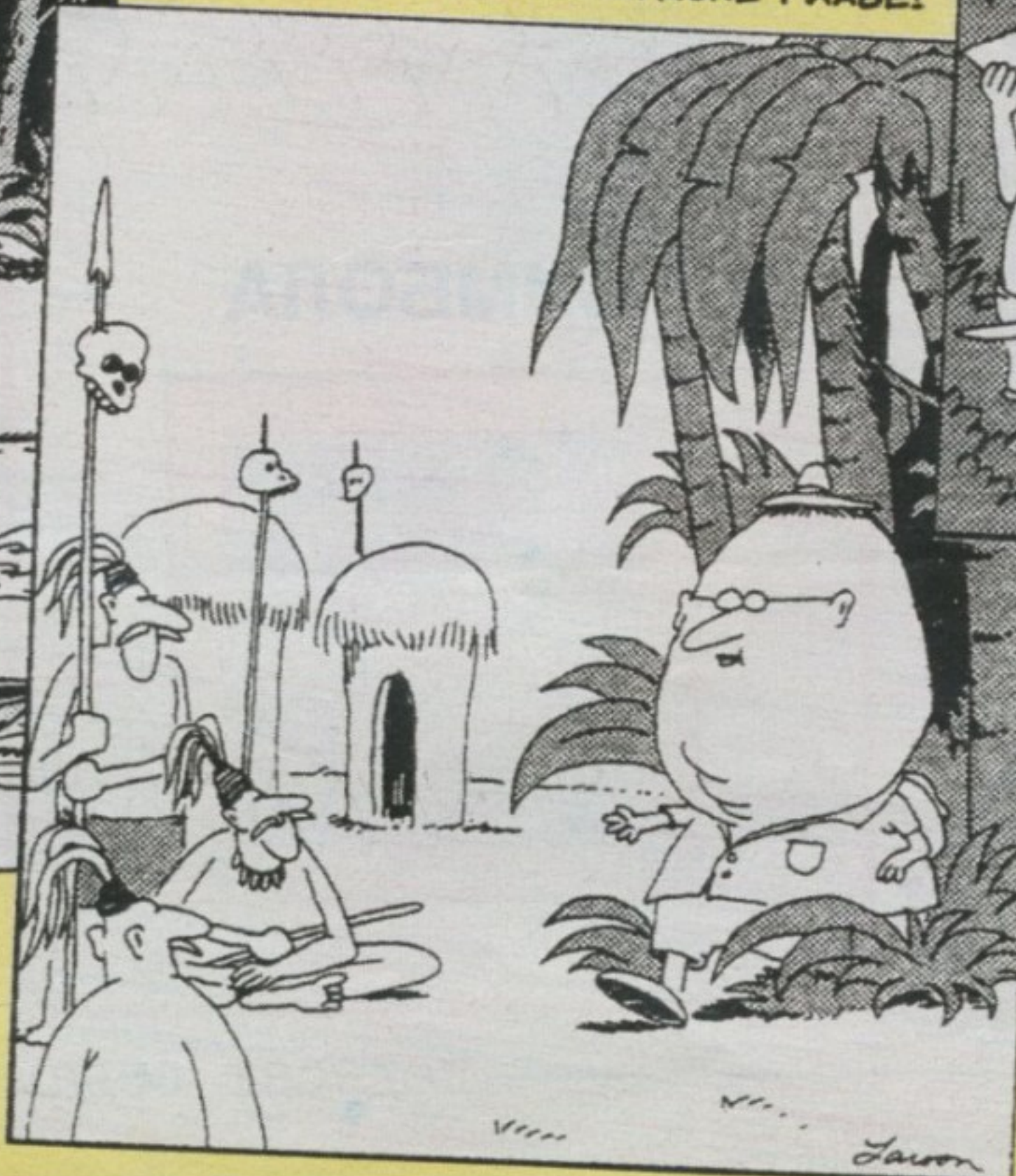

„ВИДИ, ВИДИ, ШТА СЕ ТО ОВАЕ
ПОМЕРА? ИЗГЛЕДА ДА ЋЕМО
УСКОРО МОРАТИ ДА СЕ
ПРЕМЕШТАМО.“

„СТИЖУ ЛИ НАС ОВИ, А, ХАКСЛИ?“

ТАКО ЈЕ ПОТПУНО НЕХОТИЧНО
ПАЛМЕР, ИСКОРАЧИВШИ ИЗ ЏУНГЛЕ,
ЗАКОРАЧИО У НАЈВАЖНИЈИ ДЕО
БАШТИНЕ ЛОВАЦА НА ЛУДСКЕ ГЛАВЕ!

И ДОК СУ СЕ ПРОБИЈАЛИ КРОЗ
ВЛАЖНУ И ЗАГУШЉИВУ ПРАШУМУ,
СВАКО ЈЕ У СЕБИ ПОКУШАВАО ДА
РАЗЛУЧИ ПРОРОЧАНСТВА
ПЛЕМЕНСКОГ ВРАЧА, НАРОЧИТО
ОНО ПОСЛЕДЊЕ: „ПРЕ НЕГО ШТО
ИЗАЂЕТЕ ИЗ ШУМЕ, СВАКО ЋЕ ОД
ВАС НОСИТИ ПО ЈЕДНУ ПАТКУ!!!“

РЕКЛИСУ

ЈЕСЕН СТИЖЕ, ДУЊО МОЈА,
НЕ МИРИШЕ ВИШЕ ЦВЕЋЕ,
ЗУМБУЛ, ЛАЛЕ, ЉУБИЧИЦЕ.
А И ТИ МЕ ИЗНЕВЕРИ,
СУДБО КЛЕТА, ОТИШЛА СИ,
СЛАВУЈ ЋУТИ, ЛИШЋЕ ЖУТИ,
ЈЕСЕН СТИЖЕ, ТУГО МОЈА,
НЕ МИРИШУ ЈОРГОВАНИ,
ЉУБИЧИЦЕ И ЈАСМИНИ.

Староградска песма

О ЈЕСЕНИ

ЈЕСЕН
ДОЛАЗИ У
РАНО ЈУТРО,
А ПРОЛЕЋЕ
НА КРАЈУ
ЗИМСКОГ ДАНА.

Елизабет Бовен
ирска списатељица
(1898–1973)

ЈЕСЕН ЈЕ
ЗРЕЛО ДОБА.

Вилијем Алингем
енглески песник
(1824–1889)

УКОЛИКО ДРВО НЕ
ПРОЦВЕТА У
ПРОЛЕЋЕ,
УЗАЛУД ЋЕТЕ У
ЈЕСЕН ЧЕКАТИ
ВОЋКЕ.

Хајр Чарлс
амерички песник
(1879–1955)

ЗИМА ГРАВИРА,
ПРОЛЕЋЕ ЈЕ КАО
АКВАРЕЛ, ЛЕТО УЉЕ
НА ПЛАТНУ, А ЈЕСЕН
МОЗАИК
НАПРАВЉЕН ОД
СВЕГА ТОГА.

Стенли Хоровиц
амерички филозоф и есејиста
(1803–1882)

СВАКИ ПУТ ЛИШЋЕ
ОКЛЕВА, АЛИ ПАДА.

Вилијем Стенли Мервин
амерички песник
(рођен 1927)

ПРЕДИВНА ЈЕСЕН!
МОЈА ДУША
ГА СЛАВИ;
ДА САМ ПТИЦА
ЛЕТЕЛА БИХ
ОКО ЗЕМЉЕ
ТРАЖЕЋИ
НАЈЛЕПШЕ
ЈЕСЕНИ.

Џорџ Елиот
(Мери Ен Еванс)
енглеска књижевница
(1819–1880)

ПРОМЕНА ЈЕ РИТАМ ВРЕМЕНА И КАДА
ДОЋЕ ЈЕСЕН, ИЗГЛЕДА ДА СЕ УБРЗАВА.
ОНО ШТО ЈЕ БИЛО ВИШЕ НИЈЕ И НЕЋЕ
БИТИ. ОНО ШТО ЈЕСТЕ ЈЕ ПРОМЕНА.

Едвин Веј Тил
ирски писац
(1899–1973)

ПРОШЛО ЈЕ ЉЕТО! МУТНА
ЈЕСЕН ВЛАДА.
У СРЦУ НАШЕМ НИЈЕДНОГ
СЛАВУЈА;
ТУ ХЛАДАН ВЈЕТАР СВЕЛЕ
РУЖЕ ЉУЉА,
И МРТВО ЛИШЋЕ ПО
ХУМКАМА ПАДА...

Алекса Шантић
књижевник
(1868–1924)

ВИДЕО
САМ
СТАРУ
ЈЕСЕН У
МАГЛОВИТОМ
ЈУТРУ,
СТОЈИ
БЕЗ СЕНКЕ
КАО
ТИШИНА И
СЛУША
ТИШИНУ...

Томас Худ
енглески песник
(1799–1845)

КАД ДОЋЕ ЈЕСЕН, УВЕК СЕ РАСТУЖИМ
ЗАТО ШТО МИ РАЗБИЈЕ БОЈЕ. ТАДА САМО
ПОЖЕЛИМ ДА ОДЕМ НЕГДЕ ГДЕ ЈЕ ТОПЛО И
ГДЕ МЕ НИШТА НЕЋЕ ПОДСЕТИТИ ДА ЋЕ
УСКОРО ЗИМА.

Дејвид Херберт Лоренс
енглески књижевник
(1885–1930)

У ЈЕСЕН ОРАНО КАО УПОЛА ЋУБРЕНО.

Народна пословица

педесет девет

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD

